

vergadering **31**  
zittingsjaar 2015-2016

## Woordelijk Verslag

### **Plenaire Vergadering**

van 13 april 2016

## INHOUD

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| OPENING VAN DE VERGADERING                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | 5  |
| VERONTSCHULDIGINGEN                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | 5  |
| INGEKOMEN DOCUMENTEN EN MEDEDELINGEN                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | 5  |
| ACTUELE VRAAG van Jelle Engelbosch aan Annemie Turtelboom, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over het voorstel om een renovatieplicht bij aankoop van een bestaande woning in te voeren                                                                             | 5  |
| ACTUELE VRAAG van Joris Poschet aan Liesbeth Homans, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding, over de samenwerking tussen de Vlaamse Gemeenschap en het Brusselse lokale veiligheidsbeleid in de strijd tegen radicalisering | 9  |
| ACTUELE VRAAG van Marino Keulen aan Ben Weyts, Vlaams minister van Mobiliteit, Openbare Werken, Vlaamse Rand, Toerisme en Dierenwelzijn, over de impact van de acties van de luchtverkeersleiders op de regionale luchthavens                                                                                                          | 13 |
| ACTUELE VRAAG van Chris Janssens aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over de door de minister aangekondigde nieuwe onderwijsmaatregelen in het kader van de strijd tegen radicalisering                                                                                  |    |
| ACTUELE VRAAG van Jo De Ro aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over een verlaging van de leerplichtleeftijd in de strijd tegen radicalisering                                                                                                                            | 16 |
| ACTUELE VRAAG van Nadia Sminate aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over de bekwaamheidsbewijzen voor islamleerkrachten                                                                                                                                                  | 21 |
| ACTUELE VRAAG van Caroline Gennez aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over de impact van de federale maatregelen in het kader van de begrotingscontrole 2016 op de pensioenen van de leraren en het leraren-loopbaanpact                                                 |    |
| ACTUELE VRAAG van Koen Daniëls aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over de onderwijspensioenen                                                                                                                                                                           | 25 |
| ACTUELE VRAAG van Tine Soens aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over het toenemend aantal procedures voor de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbepalingen en de taalregeling bij dergelijke procedures                                                      |    |
| ACTUELE VRAAG van Jan Durnez aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over de verbetering van de rechtsbescherming van de studenten hoger onderwijs                                                                                                                           | 29 |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| ACTUELE VRAAG van Ortwin Depoortere aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de opvolging van ex-Syriëstrijders met een enkelband                                                                                                                           |    |
| ACTUELE VRAAG van Peter Van Rompuy aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de inzet van justitieassistenten in het kader van radicalisering                                                                                                                |    |
| ACTUELE VRAAG van Yasmine Kherbache aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de opvolging van Syriëgangers door de justitiehuisen                                                                                                                           | 32 |
| ACTUELE VRAAG van Björn Anseeuw aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over het kritische auditverslag van de Vlaamse Zorginspectie betreffende het Forensisch Psychiatrisch Centrum Gent                                                                      | 37 |
| ACTUELE VRAAG van Johan Danen aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de eventuele kap van het waardevolle Kaulillerbos in Bocholt voor zandontginning                                                                                                       | 39 |
| ACTUELE VRAAG van Koen Van den Heuvel aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het advies 'Begrotings-traject ter voorbereiding van het Stabiliteitsprogramma 2016-2019' van de Hoge Raad van Financiën | 43 |
| REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN                                                                                                                                                                                                                                                                     | 47 |
| ONTWERP VAN DECREET houdende instemming met de Euromediterrane luchtvaartovereenkomst tussen de Europese Unie, enerzijds, en de Regering van de Staat Israël, anderzijds, ondertekend in Luxemburg op 10 juni 2013                                                                                |    |
| – 663 (2015-2016) – Nrs. 1 en 2                                                                                                                                                                                                                                                                   |    |
| Algemene bespreking                                                                                                                                                                                                                                                                               | 48 |
| Artikelsgewijze bespreking                                                                                                                                                                                                                                                                        | 48 |
| VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Güler Turan, Tine Soens en John Crombez betreffende het Trans-Atlantisch Handels- en Investeringspartnerschap (TTIP) en de gevolgen ervan voor Vlaanderen                                                                                                              |    |
| – 273 (2014-2015) – Nrs. 1 en 2                                                                                                                                                                                                                                                                   |    |
| Bespreking                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 48 |
| VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Güler Turan, Tine Soens en John Crombez betreffende het Trans-Atlantisch Handels- en Investeringspartnerschap (TTIP) en de gevolgen ervan voor Vlaanderen                                                                                                              |    |
| – 273 (2014-2015) – Nrs. 1 en 2                                                                                                                                                                                                                                                                   |    |
| VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Karl Vanlouwe, Ward Kennes, Rik Daems, Karim Van Overmeire, Johan Verstreken en Marc Hendrickx betreffende het Trans-Atlantisch Handels- en Investeringspartnerschap (TTIP) en de gevolgen voor Vlaanderen                                                             |    |
| – 558 (2015-2016) – Nrs. 1 tot en met 4                                                                                                                                                                                                                                                           |    |
| Bespreking                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 49 |
| ROUWHULDE                                                                                                                                                                                                                                                                                         | 71 |
| ONTWERP VAN DECREET houdende instemming met de Euromediterrane luchtvaartovereenkomst tussen de Europese Unie, enerzijds, en de Regering van de Staat Israël, anderzijds, ondertekend in Luxemburg op 10 juni 2013                                                                                |    |
| – 663 (2015-2016) – Nrs. 1 en 2                                                                                                                                                                                                                                                                   |    |
| Hoofdelijke stemming                                                                                                                                                                                                                                                                              | 71 |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                  |    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Güler Turan, Tine Soens en John Crombez betreffende het Trans-Atlantisch Handels- en Investeringspartnerschap (TTIP) en de gevolgen ervan voor Vlaanderen<br>– 273 (2014-2015) – Nrs. 1 en 2                                                          |    |
| Hoofdelijke stemming                                                                                                                                                                                                                                                             | 72 |
| VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Karl Vanlouwe, Ward Kennes, Rik Daems, Karim Van Overmeire, Johan Verstreken en Marc Hendrickx betreffende het Trans-Atlantisch Handels- en Investeringspartnerschap (TTIP) en de gevolgen voor Vlaanderen<br>– 558 (2015-2016) – Nrs. 1 tot en met 4 |    |
| Stemmingen over de amendementen                                                                                                                                                                                                                                                  | 72 |
| Hoofdelijke stemming                                                                                                                                                                                                                                                             | 73 |
| REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN                                                                                                                                                                                                                                                    | 73 |
| BIJLAGEN                                                                                                                                                                                                                                                                         |    |
| Aanwezigheden                                                                                                                                                                                                                                                                    | 76 |
| Individuele stemmingen Vlaamse Volksvertegenwoordigers                                                                                                                                                                                                                           | 76 |

**OPENING VAN DE VERGADERING****Voorzitter: de heer Jan Peumans**

– De vergadering wordt geopend om 14.04 uur.

**De voorzitter:** Dames en heren, de vergadering is geopend.

**VERONTSCHULDIGINGEN**

**De voorzitter:** Ik deel aan de vergadering mee dat er verontschuldiging zijn ingekomen van de volgende leden:

Andries Gryffroy, Francesco Vanderjeugd: ambtsverplichtingen;

Sonja Claes, Griet Coppé, Caroline Croo, Danielle Godderis-T'Jonck, Lies Jans, Vera Jans, Lorin Parys, Peter Persyn, Freya Saeys, Katrien Schryvers, Martine Taelman, Freya Van den Bossche, Elke Van den Brandt, Tine van der Vloet, Bart Van Malderen: door het Vlaams Parlement toegestane zending;

Lionel Bajart, Johan Verstreken: gezondheidsredenen;

Cindy Franssen: zwangerschapsverlof.

**INGEKOMEN DOCUMENTEN EN MEDEDELINGEN**

**De voorzitter:** Dames en heren, de lijst met de ingekomen documenten en mededelingen werd op de banken rondgedeeld. (*Parl.St.* VI.Parl. 2015-16, nr. 60/23)

Als antwoord op de motie houdende raadpleging van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) over het systeem van erkenningen van opleidingen inzake het stelsel betaald educatief verlof (BEV), die de plenaire vergadering op 9 maart 2016 heeft aangenomen, deelt de SERV ons bij brief van 11 april 2016 het volgende mee:

“Mijnheer de voorzitter

De SERV heeft de motie over het systeem van erkenningen van opleidingen inzake BEV in goede orde ontvangen. Deze adviesaanvraag wordt momenteel besproken in de commissie Arbeidsmarkt van de SERV.

Wij zullen hierover een antwoord formuleren binnen een termijn van 3 maanden.

Tussen de sociale partners is momenteel een overleg gaande over vorming en opleiding van werkenden. De resultaten van dit overleg zullen meegenomen worden in het antwoord van de SERV.

Hoogachtend,

Pieter Kerremans  
administrateur-generaal”

**ACTUELE VRAAG van Jelle Engelbosch aan Annemie Turtelboom, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over het voorstel om een renovatieplicht bij aankoop van een bestaande woning in te voeren**

**De voorzitter:** De heer Engelbosch heeft het woord.

**Jelle Engelbosch (N-VA):** Minister, de Vlaamse Regering wil een prioriteit maken van de energie-efficiëntie van het woonpatrimonium in Vlaanderen. Zo

staat het in het regeerakkoord. De Vlaamse Regering zet daarop in. In 2015 zijn een vijfduizendtal energieleningen gegeven. Minister Homans heeft de renovatiepremie hervormd zodat die beter wordt benut en meer mensen ervan gebruik zullen maken, weliswaar in verschillende fasen.

Deze week verscheen in de pers de vrees van de Vlaamse Confederatie Bouw dat de doelstelling van een lager E-peil die u in het Renovatiepact richting 2050 vooropstelt, aan het huidige tempo niet zou worden gehaald. Ze pleiten voor een renovatieverplichting bij de aankoop van een woning.

Minister, wat vindt u van dat in mijn ogen niet zo goede voorstel?

**De voorzitter:** Minister Turtelboom heeft het woord.

**Minister Annemie Turtelboom:** De doelstelling en ambitie om zoveel mogelijk woningen energiezuinig te maken tegen 2050, vind ik uiteraard zeer goed. Zowel het beleid van minister Homans als dat van mij en van de hele Vlaamse Regering werkt in die richting.

Ik ben er echter absoluut geen voorstander van om het verplicht te maken. Mensen zijn vrij om een woning die ze hebben gekocht te renoveren, te verbouwen op het ritme dat ze zelf kiezen. Ik geef een voorbeeld. Stel dat je plots promotie maakt en een loonsopslag krijgt, dan kun je de renovatie misschien sneller doen, maar als je onverwacht een ziek kind hebt, dan kunnen je zorgen op een heel andere plaats liggen dan bij de renovatie van je woning.

Wat de Vlaamse Regering wel moet doen – en dat doen we ook –, is informeren. We werken aan een woningpas en aan een renovatieadvies, zodat als je een woning koopt, je exact weet wat de woning waard is op het vlak van energie. In het renovatieadvies heb je ook een richtgetal over de kostprijs van investeringen die nog nodig zijn om de woning energiezuinig te maken.

We hebben ook een heel arsenaal aan energiepremies die in 2015 fors zijn gestegen ten opzichte van 2014. We zijn in 2015 gestart met een beleid van energieleningen, met een budget van 15 miljoen euro. In 2016 starten we met een budget van 55 miljoen euro. We hebben ook fiscale aftrekken. In de toekomst moeten we nog verder nagaan hoe we de fiscaliteit kunnen inzetten om mensen nog meer te stimuleren. Tot slot hebben we bij de hervorming van de schenkbelasting een duidelijke energiecomponent toegevoegd, zodat je minder schenkbelasting moet betalen als je je huis energetisch in orde brengt.

De ambitie steun ik dus voluit. De manier om ertoe te komen, daarvoor hecht ik veel te veel belang aan de vrijheid van mensen.

**Jelle Engelbosch (N-VA):** Minister, ik dank u voor uw antwoord, dat mij geruststelt. We zitten op één lijn, denk ik. De aankoop van een woning is vaak al duur genoeg en veel mensen plannen, soms jaren nadien, graag zelf hoe ze hun renovatie gaan aanpakken. Het lijkt me geen goed idee om daarover verplichtingen op te leggen.

U had het over een woningpaspoort. Ik hoop dat u bedoelt dat de EPC-attesten die er vandaag zijn, geoptimaliseerd worden en dat daar geen bijkomend verhaal wordt aan toegevoegd. Vandaag worden die attesten afgeleverd. Er staat een cijfer op waar niemand naar kijkt. Er staan summiere aanbevelingen op, maar de burger weet niet precies wat daarachter zit. De EPC-deskundige doet een opmeting van de woning, de ramen en het dak. Als daar een database aan kan worden gekoppeld met richtprijzen, dan zou dat EPC-atteest wel een waarde hebben en zou de koper daar wel iets aan hebben.

Mijn bijkomende vraag luidt dus: hoe gaat u dat EPC-attest belangrijker en nuttiger maken dan het vandaag is?

**De voorzitter:** De heer Bothuyne heeft het woord.

**Robrecht Bothuyne (CD&V):** Dit is een belangrijk aspect van ons woon- en energiebeleid. In het klimaatverhaal ging de uitstoot van woningen de afgelopen jaren nog in stijgende lijn. Hier moet een rem op gezet worden. Dit kan enkel door energie te besparen. Renovatie is daarbij heel belangrijk. 50 procent van de woningen in Vlaanderen is vóór 1970 gebouwd. Er is dus heel wat werk aan de winkel.

We moeten ook duidelijkheid creëren, vandaar het belang van de woningpas, de integratie van alle attesten in het EPC-attest. Er is ook nood aan duidelijkheid inzake normering voor het geheel van de bouwschil, en niet enkel voor de dakisolatie. We moeten mensen kunnen adviseren en het moet duidelijk zijn waarin ze wel of niet moeten investeren. Die duidelijkheid verwachten zo snel mogelijk we van u.

**De voorzitter:** Mevrouw Van Volcem heeft het woord.

**Mercedes Van Volcem (Open Vld):** Minister, ik ben zeer tevreden met uw antwoord. Ik denk inderdaad dat het opleggen van die verplichting de private huurmarkt zou verstoren. Wie is nog gemotiveerd om een woning aan te kopen en te verhuren? We moeten stoppen met het opleggen van extra verplichtingen.

Jonge mensen die zelf een huis kopen en zelf wat willen renoveren, zouden bovendien meteen een koord om de hals krijgen. Ik denk dat we jonge mensen vrij moeten laten om te kunnen renoveren in functie van hun middelen, zoals een bonus of een promotie. We zien dat drie vierde al renoveert binnen de drie jaar, één vierde doet dat niet en zal daar redenen voor hebben.

Ik ben voorstander van stimulansen. Bestaat er een mogelijkheid dat u het kadastraal inkomen (ki) bijvoorbeeld vijf jaar zou bevriezen indien een woning binnen een bepaalde termijn zou worden gerenoveerd? Een dergelijke, stimulerende maatregel zou volgens mij veel mensen aanzetten om te renoveren.

**De voorzitter:** De heer Beenders heeft het woord.

**Rob Beenders (sp-a):** Minister, ik hoorde u zeggen dat u de premies hebt verhoogd. Ik wil u er toch aan herinneren dat u ze hebt verlaagd. Als mensen ervoor kiezen om gefaseerd te investeren in bijvoorbeeld glas of isolatie, krijgen ze dankzij uw beleid minder subsidie. U hebt alleen de subsidies verhoogd voor vermogende mensen die de mogelijkheid hebben om te investeren in een totaalrenovatie van meer dan 15.000 euro.

Gaat u de verlaging die u hebt doorgevoerd herbekijken en komt er opnieuw een stijging zodat Vlamingen, die enkel gefaseerd kunnen investeren in energie-efficiënte maatregelen, toch gestimuleerd kunnen worden door uw beleid?

**De voorzitter:** De heer Danen heeft het woord.

**Johan Danen (Groen):** Minister, de doelstelling, namelijk het verhogen van de renovatiegraad, lijkt ons een goed idee, maar de manier waarop de Vlaamse Confederatie Bouw dit wil doen, lijkt ons een minder goed idee. Mensen een verplichting opleggen lijkt ons veel te ver te gaan.

Met de maatregelen van deze regering zullen we er evenwel ook niet komen. We moeten het renovatieritme substantieel verhogen. U zet constant kleine stapjes, waarvan er een aantal wellicht bijzonder goed bedoeld zijn. Maar met goede

bedoelingen alleen komen we er niet: we hebben een kwantumsprong nodig, want met kleine stapjes geraak je niet over deze ravijn.

**Minister Annemie Turtelboom:** Ik vind alle fiscale stimuli om mensen te motiveren en te stimuleren om te verbouwen en te renoveren, een goed idee. U haalt terecht aan dat heel wat mensen renoveren binnen de drie jaar. 80 procent van de mensen geeft aan dat ze zelf willen renoveren. Ik ga het de andere 20 procent niet compleet onmogelijk maken, want dan krijg je net het omgekeerde effect. Er zullen minder woningen worden gekocht en minder mensen zullen huiseigenaar worden, en laat dit nu net een van de fantastische troeven zijn van de regio waarin we wonen.

Mijnheer Beenders, u kunt altijd woorden verdraaien en ik weet dat socialisten graag alleen maar subsidies geven. Het aantal mensen dat gebruikmaakt van de premies, is gestegen. Het aantal premies dat wordt gegeven, is gestegen. Natuurlijk, als op de markt de prijs van een bepaald product daalt, dan pas ik ook de premie aan. Ik denk dat we één ding ooit hebben geleerd: oversubsidiëring moet niet.

Ja, we geven een heel bewuste bonus voor mensen die bovenop drie individuele maatregelen, die drie maatregelen combineren met elkaar. Alleen op die manier kan de kwantumsprong waar collega Danen naar verwijst, effectief worden gerealiseerd en wordt er meer gerenoveerd.

We zullen de komende jaren ook vooral op het vlak van de fiscaliteit moeten nagaan op welke manier er nog meer kan worden gestimuleerd.

Geen extra papieren, liefst niet. Laat ons van de woningpas een geïntegreerd instrument maken zodat het E-peil en het advies dat je krijgt, geen abstract advies is waaruit je amper kunt opmaken wat je moet doen om je huis energie-efficiënter te maken. Laat ons een geïntegreerd en werkbaar instrument maken zodat je niet alleen een huis koopt maar je ook onmiddellijk weet waarin je moet investeren om de grootste milieuwinst te boeken. Laat ons hopen dat we tegelijkertijd nog een aantal papieren kunnen afschaffen.

**Jelle Engelbosch (N-VA):** Minister, ik ben gerustgesteld. Ik merk kamerbreed dat er niemand pleit voor een verplichting. Er zijn argumenten aangehaald waarom het eigenlijk een zeer slecht idee zou zijn.

Mijnheer Beenders, u zegt dat enkel de rijken van de premies en de tegemoetkomingen kunnen genieten. Niets is minder waar. Minister Homans heeft de renovatiepremie net hervormd in twee fasen, twee maal een bedrag van 5000 euro, zodat in de praktijk meer mensen gebruik zullen maken van de renovatiepremie, en voor een hoger bedrag. In het verleden was er gemiddeld een premie van 5600 euro. Nu zullen veel meer mensen tot 10.000 euro gaan. Wat u zegt, klopt helemaal niet.

De Confederatie Bouw heeft inderdaad gezegd dat na één jaar reeds 50 procent van de mensen hun woning aan het renoveren is. Na drie jaar is dat zelfs 75 procent. Ik denk dat deze meerderheid niet zo slecht bezig is, dat de burgers niet zo slecht bezig zijn. We moeten vooral inzetten op de weg die we zijn ingeslagen. Ik kijk dan ook uit naar het Renovatiepact. *(Applaus bij de meerderheid)*

**De voorzitter:** De actuele vraag is afgehandeld.

**ACTUELE VRAAG van Joris Poschet aan Liesbeth Homans, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding, over de samenwerking tussen de Vlaamse Gemeenschap en het Brusselse lokale veiligheidsbeleid in de strijd tegen radicalisering**

**De voorzitter:** De heer Poschet heeft het woord.

**Joris Poschet (CD&V):** Voorzitter, minister, collega's, drie weken geleden zijn onze hoofdstad en de luchthaven getroffen door twee uiterst bloedige aanslagen, waarbij tientallen mensen het leven lieten en honderden mensen gewond werden. Het radicalisme heeft zich daar van zijn slechtste kant getoond. Het heeft getoond dat het bestaat. Het heeft getoond dat het een veelkoppig monster is, een monster dat we zullen moeten aanpakken op alle gebied, met een 360 gradenaanpak, van de breedste preventieve tot de hardste repressieve maatregelen.

Ons parlement, de Vlaamse Gemeenschap, heeft een rol te spelen bij het preventieve luik. We hebben dat besproken in de bijzondere commissie die hiervoor is opgericht in de strijd tegen gewelddadige radicalisering. Op vraag van CD&V is er zelfs een speciale vergadering geweest, samen met de commissie Brussel, om specifiek in te zoomen op de situatie in Brussel.

Vorig jaar heeft de Federale Regering een omzendbrief rondgestuurd over de foreign terrorist fighters om lokale integrale veiligheidscellen op te richten die op gemeentelijk niveau de coördinatie moeten doen van de strijd tegen radicalisering. Ook in Brussel bestaan die lokale integrale veiligheidscellen.

Punt is dat die wel moeten zorgen voor de coördinatie van de verschillende mogelijkheden die er bestaan in de strijd tegen de radicalisering. Minister, op welke wijze doet het Brusselse lokale niveau een beroep op de kennis en kunde van de Vlaamse Gemeenschap in de strijd tegen de radicalisering?

**De voorzitter:** Minister Homans heeft het woord.

**Minister Liesbeth Homans:** Mijnheer Poschet, ik ben een beetje verbaasd over de zin die niet in uw initiële vraag stond maar die u nu wel hebt uitgesproken. U hebt letterlijk gezegd: in Brussel bestaan de lokale integrale veiligheidscellen. Ik kom daarop terug, maar ik denk dat ik u moet teleurstellen, want dat is geenszins het geval.

U hebt zelf verwezen naar de omzendbrief van federaal minister van Binnenlandse Zaken Jambon van augustus 2015 waarin hij onder andere de lokale besturen over heel België wijst op het belang van het oprichten van een LIVC. U weet dat het de bevoegdheid is van de desbetreffende burgemeester om zo'n LIVC op te richten. Als minister bevoegd voor het binnenlands bestuur heb ik aan de lokale besturen ook nog eens een omzendbrief gestuurd in samenspraak met de VVSG om te wijzen op het belang van het oprichten van een LIVC en om een handleiding ter beschikking te stellen aan onze 308 Vlaamse lokale besturen om een LIVC op een gemakkelijke manier op te richten. Ik kan u met enige fierheid zeggen – maar ook met enige schroom natuurlijk, want het onderwerp leent zich niet echt tot fierheid op enige verwezenlijking – dat de Vlaamse lokale besturen echt wel een voorbeeld zijn. Ik kan u zeggen: de LIVC's in Vilvoorde, Hasselt, Menen, Antwerpen en Mechelen werken heel voortreffelijk.

Mijnheer Poschet, los van het sensibiliseren van de lokale besturen tot de oprichting van zo'n cel, sensibiliseren wij onze voorzieningen, onze actoren op het veld zoals welzijnswerkers, jeugdwerkers en leerkrachten, om te participeren in zo'n cel. Maar, en nu komt het, dan moet er natuurlijk wel zo'n cel bestaan. Als er geen LIVC bestaat, is het moeilijk om als Vlaamse Gemeenschap te participeren in

Brussel en de negentien gemeenten. U weet dat ik niet bevoegd ben voor de negentien Brusselse gemeenten, ik zou dat misschien wel willen, maar mocht ik dat doen, dan zou men aan de overkant van de straat onmiddellijk de alarmbel luiden en een bevoegdheidsconflict invoeren. Dus heb ik aan mijn 308 Vlaamse besturen een omzendbrief gestuurd. Ik ga dat niet doen naar de Brusselse.

Ik vind het zeer goed dat bepaalde diensten kunnen participeren in zo'n LIVC, maar een belangrijke voorwaarde is dat er één bestaat. Ik heb bijvoorbeeld Hans Bonte – men kan Hans Bonte van veel zaken verdenken maar toch niet van sympathie voor de N-VA – recent horen zeggen in de media: "... dat Brussel en de negentien Brusselse gemeenten de omzendbrief van minister Jambon volledig naast zich neerleggen."

Meer nog, ik heb hier een recent citaat van de burgemeester van Vorst, Ghysels van PS-signatuur: "Ik weet niet goed wat ik met de lijst van Foreign Terrorist Fighters moet doen. Als het OCAD zegt dat er iemand naar Syrië wil vertrekken, wat moet ik dan? Een koffie met hem gaan drinken om hem te vertellen dat we het over zijn vertrek moeten hebben? Neen. Dat moet aangepakt worden op een ander niveau."

Dit toont aan, mijnheer Poschet, dat de negentien Brusselse gemeenten absoluut hun verantwoordelijkheid niet opnemen wat betreft het oprichten van een LIVC. Vlaanderen heeft gedaan wat het kon, los van die cellen. Ik heb samen met minister Gatz en met andere collega's, preventieve acties opgezet, ook vanuit onze gemeenschapsbevoegdheid in Brussel.

Ik kan u ook zeggen dat er zoiets bestaat als een coördinerende minister in Brussel, net zoals ik in de Vlaamse Regering coördinerend minister ben, en dat is de heer Vervoort. Hij heeft onlangs een actie gelanceerd, dat is met een sisser afgelopen, de persoon die hij wou inschakelen, bleek niet helemaal zuiver op de graad te zijn, om het in behoorlijk Nederlands te zeggen. Moeten wij onze verantwoordelijkheid nemen, mijnheer Poschet? Ja. Doen we dat? Ja, we moeten dat natuurlijk doen binnen de grenzen die we hebben. De Franse Gemeenschap heeft in Brussel natuurlijk ook een belangrijke kaart. Jammer genoeg kan ik alleen maar vaststellen dat het zowel in Brussel als vanuit de Franse Gemeenschap oorverdovend stil blijft. *(Applaus)*

**Joris Poschet (CD&V):** Bedankt, minister, voor uw niet-geruststellende antwoord. Ik vind het een beetje jammer dat burgemeester Ghysels van Vorst wordt geciteerd. Dat is niet meteen een voorbeeld. Die man pleitte voor een terugkeer naar negentien politiezones. Waar haalt hij het? In plaats van van zes naar één te gaan, wou hij van zes naar negentien gaan.

We hebben hier een heel arsenaal aan maatregelen. Op 19 mei vorig jaar hebben we kamerbreed 55 maatregelen voorgesteld, waar de regering naarstig aan werkt. Maar die maatregelen moeten zo veel mogelijk uitgewerkt worden over het hele grondgebied van de Vlaamse Gemeenschap. We moeten die Lokale Integratie Veiligheidscellen inderdaad zo veel mogelijk stofferen. Er moet een web gewoven worden waardoor we die radicalisering kunnen tegenhouden. Het is van belang dat de Vlaamse draadjes die we hebben, ook in dat web komen en de radicalisering mee kunnen tegengaan op korte en middellange termijn.

U spreekt over minister-president Vervoort als uw collega-coördinerend minister van radicalisering. Ik zou voorstellen dat u toch eens met hem samen zit. Ik beloof dat ik mijn collega's in het Brusselse parlement ook zal voorstellen om contact met hem op te nemen en hem zelf de vraag te stellen om de handen in elkaar te slaan.

**De voorzitter:** De heer De Ro heeft het woord.

**Jo De Ro (Open Vld):** Iedereen die naar het antwoord van de minister geluisterd heeft, zal op het punt waar we zeggen dat in Brussel de scholen of andere instellingen, door Vlaanderen gesubsidieerd als onderdeel van de Vlaamse Gemeenschap, niet terecht kunnen, er ongemakkelijk bij zitten. Maar als we daar een punt zouden zetten en dat als een soort 'fait accompli' of een onoverkomelijke kloof beschouwen, denk ik dat we als Vlaams Parlement en als Vlaamse Regering ons werk niet zouden doen.

We moeten aan bijvoorbeeld scholen in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, die aansluiting vinden bij de Vlaamse Gemeenschap, een alternatief bieden, zolang dat niet gebeurt. Ik denk dat we daarvoor partners vinden bij de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC). We hebben ook partners binnen onderwijs, met de onderwijskoepels. Misschien moeten we ook de Vlaamse schepenen nog veel meer van informatie voorzien.

Het zou spijtig zijn mochten we hier met het gevoel buiten gaan dat we gewoon een vaststelling hebben gedaan en dat we niet verder op die deur proberen te beuken. Ik ben het met collega Poschet eens dat we dat het best achter de schermen doen, in vertrouwelijke gesprekken en in overleg, in plaats van dat elke partij, zoals de burgemeester van Vorst, de pers gaat toespreken.

**De voorzitter:** Mevrouw Kherbache heeft het woord.

**Yasmine Kherbache (sp.a):** Minister, er is al herhaaldelijk gevraagd dat de Vlaamse Regering meer aandacht zou besteden aan de problemen in Brussel, omdat die ook een impact hebben op Vlaanderen, en meer in het bijzonder op de Vlaamse Rand. Dat hebben niet alleen wij hier in het Vlaams Parlement gezegd, maar ook de burgemeesters in de Rand hebben dat herhaaldelijk aangekaart. Op 15 december van vorig jaar hebben ze daar zelfs nog een toekomstforum aan gewijd. Ze hebben een groter engagement gevraagd van de Vlaamse Regering om aandacht te besteden aan die problematiek.

Minister, hebt u de burgemeesters daarover ontvangen? Hebt u met hen afspraken gemaakt? Hebt u concrete engagementen kunnen toezeggen aan de burgemeesters van de Rand?

**De voorzitter:** De heer Vanlouwe heeft het woord.

**Karl Vanlouwe (N-VA):** Minister, bedankt voor uw antwoord. Ik zou graag willen verwijzen naar een boekje dat heel recent verschenen is, een boekje van gewezen collega Luckas Vander Taelen. Het heet 'De grote verwarring. Hoe moeten we reageren op het islamitisch fundamentalisme?' Het had ook net zo goed 'De grote ontkenning' genoemd kunnen worden.

Ik stel vast dat hier in Brussel een ontkenningspolitiek, een weggijkpolitiek wordt gevoerd. Als we vaststellen dat een omzendbrief met betrekking tot veiligheid gewoonweg genegeerd wordt door negentien burgemeesters, dan noem ik dat laks beleid. Dan noem ik dat zelfs schuldig verzuim. Dat is het zoveelste voorbeeld van de ontkenning van de hele problematiek die hier in Brussel bestaat.

Veiligheid en de bestrijding van radicaal-islamitisch terrorisme zijn een absolute prioriteit voor een overheid. Het is een kerntaak van een overheid om de veiligheid zo maximaal mogelijk te garanderen. Brussel is de hoofdstad van Vlaanderen, van het federale België, zelfs van de Europese Unie, maar slaagt er ondanks die vele bestuursniveaus niet in om voor die veiligheid in te staan.

De hoofdstad wordt bestuurd door lokale politici met een kerktoerenmentaliteit. Nochtans heeft Brussel echt nood aan een hoofdstedelijke visie, die verder reikt dan gemeentegrenzen. *(Applaus bij de N-VA)*

**Minister Liesbeth Homans:** Mijnheer Poschet, ik kom terug op mijn initiële antwoord. Een lokale integrale veiligheidscel informeren is uiteraard van zeer groot belang, maar dan moet er natuurlijk ook wel een zijn. Ik hoop dat u het daarover met me eens bent. Ik zou dat heel graag willen, maar ik kan niet aan de negentien Brusselse gemeenten zeggen dat ze nu zo'n cel moeten oprichten. Ik heb niet die bevoegdheid. Ik vind het trouwens ook zeer jammer – en de heer Vanlouwe heeft er ook aan gerefereerd – dat de Brusselse gemeenten die omzendbrief van collega Jambon eigenlijk gewoon naast zich neerleggen. Mijnheer Poschet, ik ben wel blij dat u zegt als inwoner van Brussel ook uw verantwoordelijkheid te willen opnemen. U wilt de negentien Brusselse gemeenten, of althans misschien in eerste instantie uw eigen gemeente Jette, maar ik hoop dat u breder gaat dan dat, wijzen op het belang van die omzendbrief en het belang van het installeren van zo'n cel. Dat lijkt me zeer goed.

Brussels burgemeester Mayeur heeft de jongste weken toch wel bepaalde straffe uitspraken gedaan. Zelfs hij heeft nog geen lokale integrale veiligheidscel opgericht. Dat doet mijn haren dan toch wel enigszins te berge rijzen. Ik hoop dus dat elke aanwezige in dit Vlaams Parlement die ook maar enige invloed heeft in Brussel, ook zijn of haar verantwoordelijkheid in dezen zal opnemen.

Mijnheer De Ro, ik ben het met u eens dat we ook een alternatief moeten kunnen bieden. Ik heb ook verwezen naar een aantal projecten die we hebben gedaan in Brussel, al dan niet samen met collega Gatz, maar ook met andere collega's. Ik blijf het echter toch wel echt cruciaal vinden dat de negentien Brusselse gemeenten ook in dezen hun verantwoordelijkheid opnemen. Uw burgemeester heeft ook gezegd dat zij op zijn minst ook zo'n lokale integrale veiligheidscel moeten oprichten. Dat lijkt me immers absoluut noodzakelijk.

Mevrouw Kherbache, bepaalde Vlaamse burgemeesters in de Rand hebben inderdaad meer aandacht gevraagd. Ik wil hier wel zeggen dat Vlaanderen niet in staat is om alle problemen die Brussel niet kan en wil oplossen, waar het zelfs geen moeite voor doet, allemaal gewoon te absorberen en te proberen die allemaal op te lossen. Dat neemt niet weg dat ik inderdaad bepaalde engagementen heb uitgesproken ten overstaan van bepaalde gemeenten in de Rand. Ik heb dat al besproken in de schoot van de Vlaamse Regering. Als ik iets zeg op dit spreekgestoelte, dan zal ik die engagementen ook nakomen. Ik ben dus absoluut van plan om dat te doen, en ik zal dat ook doen.

Mijnheer Poschet, ik vind het zeer goed dat u bepaalde Brusselse gemeenten op hun verantwoordelijkheid gaat wijzen. Ik hoop dan dat u dit zult doen voor alle negentien Brusselse gemeenten. Dan kunt u misschien ook een debat openen over de versnippering van Brussel, die toch ook niet tot een efficiënte aanpak leidt. (*Applaus bij de N-VA*)

**Joris Poschet (CD&V):** Minister, als het inderdaad klopt wat u zegt, als geen enkele van de negentien Brusselse gemeenten een lokale integrale veiligheidscel heeft opgericht, dan breekt ook mijn klomp. Als de negentien gemeenten het op dat vlak laten afweten, dan moeten we inderdaad, zoals collega De Ro zegt, wat meer inzetten op de VGC, om toch zo veel mogelijk wat wij hebben al door te voeren, in het belang van de Brusselaars. Ik beschuldig u daar niet van, maar ik denk niet dat we op dit moment politieke spelletjes moeten spelen. We moeten kijken naar de veiligheid van de Brusselaars op korte termijn en op lange termijn.

Wat ex-collega Vander Taelen betreft, soms slaat hij de spijker op de kop, maar soms vraag ik me af wat hij hier daaraan heeft gedaan. Dat lijkt me echter voor een andere discussie.

**De voorzitter:** De actuele vraag is afgehandeld.

**ACTUELE VRAAG van Marino Keulen aan Ben Weyts, Vlaams minister van Mobiliteit, Openbare Werken, Vlaamse Rand, Toerisme en Dierenwelzijn, over de impact van de acties van de luchtverkeersleiders op de regionale luchthavens**

**De voorzitter:** De heer Keulen heeft het woord.

**Marino Keulen (Open Vld):** Voorzitter, minister, goede collega's, Kafka is in the house: ik denk dat menigeen dat gevoel bekruipt die toeschouwer is van de acties die vandaag worden gevoerd door de Gilde van Luchtverkeersleiders. Minister, ondertussen schijnt de koude een beetje uit de lucht weg te trekken. Er zouden stappen zijn om misschien tegen 15 uur de shift opnieuw aan te vatten. Ik kan dat alleen maar hopen, want ik denk dat er in het hele land voor deze acties van deze luchtverkeersleiders noch een draagvlak noch begrip is. Mensen staken om hun vorstelijk statuut te behouden. Dat was vorstelijk, en dat blijft ook in de toekomst vorstelijk. Ze zullen godbetert vanaf nu op 55 jaar met pensioen kunnen gaan. Tegen 2030 wordt dat opgetrokken tot 58 jaar.

Om die opstap te kunnen maken, krijgen zij voor pijn en smarten vijf bijkomende verlofdagen. Ik denk dat menigeen hier in dit koninkrijk van een dergelijk vorstelijk statuut droomt. Het is hun gegund, maar voor deze actie bestaat er geen enkel draagvlak.

Minister, u bent verantwoordelijk voor de regionale luchthavens. We spreken dan concreet over Oostende en Deurne: ook daar blijven reizigers in de kou staan, ook daar wordt het zakenverkeer in de war gestuurd en wordt er schade geleden. Hebt u enig idee over de omvang van de schade? Welke acties zult u zelf ondernemen? Als minister zou u deze luchtverkeersleiders kunnen vorderen. De heer Herman De Croo heeft dat gedaan in 1986, toen dat nog een federale materie was, om de continuïteit van de dienstverlening te waarborgen. Welke acties zult u als Vlaams minister ondernemen ten aanzien van de luchthavens in Oostende en Deurne?

**De voorzitter:** Minister Weyts heeft het woord.

**Minister Ben Weyts:** We moeten inderdaad niet over elkaar vallen in het gebruik van de meest krachtige bewoordingen om deze acties te beoordelen. Ik kan enkel zeggen dat ik uitermate betreurt dat we net op het moment dat de toeristische sector recht aan het krabbelen is, opnieuw een dreun krijgen. De zieken hebben het toeristisch imago van ons land sterk verziekt.

Wat de impact op de regionale luchthavens van Deurne en Antwerpen betreft, is de ziekte selectief in die zin dat in de lokale verkeersbegeleidingstorens wel goed is gewerkt. In Oostende en Deurne is gewerkt zoals voorheen, daar waren geen ziektes. De ziekte heeft zich wat Vlaanderen betreft, beperkt tot Steenokkerzeel.

Ik wil afsluiten, niet met het veroordelen in eerste instantie van de ziekte, maar vooral met het bedanken van de gezonden die zonder veel toeters en bellen wel zijn gaan werken. Zij hebben dat perfect gedaan, in Oostende en in Antwerpen, waarvoor dank.

**Marino Keulen (Open Vld):** Diegenen die zijn gaan werken, doen ook gewoon hun plicht. Het hele land staat als één man achter het veroordelen van deze acties, want dat is nu wel het laatste wat ons land nodig heeft.

Minister, ik doe een tweede poging. Er is een samenwerkingsovereenkomst uit 1989 waarin de taken worden vastgelegd van Belgocontrol voor wat de luchtverkeersbegeleiding betreft en voor wat de regionale luchthavens Oostende en Deurne betreft. In 1989 is een belangrijke bevoegdheid inzake openbare werken

en verkeer overgeheveld naar de regio's. Die samenwerkingsovereenkomst moet dringend worden geüpdatet. Is dit geen momentum, een hefboom om daar een passus in te schrijven over de minimale dienstverlening? Toen er begin jaren 80 in de Verenigde Staten een soortgelijke actie plaatsvond, heeft Ronald Reagan 11.000 luchtverkeersbegeleiders ontslagen en vervangen door militairen. We gaan dat hier niet doen. Uiteraard moeten we de continuïteit van de dienstverlening garanderen, dat heeft ook te maken met de veiligheid, maar dit is gewoon machtsmisbruik.

**De voorzitter:** De heer Vandenbroucke heeft het woord.

**Joris Vandenbroucke (sp.a):** Minister, om luchtverkeersleider te worden, moet je zeer strenge selectieprocedures doorlopen. Dat is heel terecht, want luchtverkeersleiders moeten in de moeilijkste omstandigheden het hoofd koel kunnen houden. Zij zijn immers bezig met de veiligheid van opstijgende en landende vliegtuigen.

Er mag dan al een sociaal conflict bezig zijn op de luchthaven tussen de luchtverkeersleiders en hun werkgevers, maar iemand die niet beseft dat het in deze omstandigheden, waarin iedereen van de luchthavengemeenschap zich krom werkt om de luchthaven open te krijgen en te houden, not done is om de boel te saboteren, beschikt blijkbaar niet over de eigenschap die wij wel verwachten van luchtverkeersleiders, en dat is effectief het hoofd koel te houden.

Ik ben heel blij te vernemen dat dit wel het geval is in de regionale luchthavens. Ik hoop van harte dat hun collega's van de luchthaven van Zaventem het goede voorbeeld zo snel mogelijk volgen.

**De voorzitter:** De heer Rzoska heeft het woord.

**Björn Rzoska (Groen):** Voorzitter, minister, ik wil me namens mijn fractie aansluiten bij het antwoord dat u gaf en bij de afstand die u neemt van de actie die op dit moment in Zaventem bezig is. Daar bestaat geen begrip voor in de samenleving en dat is terecht.

De heer Keulen noemde het een vorstelijk statuut. Maar los van dit vorstelijk statuut hebben deze mensen geen gevoel voor het momentum. Ze hebben weinig empathie met wat de laatste weken is gebeurd. Op die manier een sociaal conflict uitvechten, is beneden alle peil. Er is dan geen andere weg dan het afstand nemen van een dergelijke zinloze en weinig empathische actie.

**De voorzitter:** Mevrouw De Ridder heeft het woord.

**Annick De Ridder (N-VA):** Voorzitter, er zijn veel woorden gevallen: "geen enkel draagvlak", "schaamtelijk", "wansmakelijk", "ziek, de acties die we nu in Brussel zien".

Mijnheer Keulen, ik begreep de insteek van uw vraag niet goed. Ik had geen aanwijzingen dat er gevolgen zouden zijn voor de regionale luchthavens. Ik ben blij dat de minister bevestigt dat daar wel gewerkt is.

Minister, ik wil hier graag een vraag aan toevoegen. De regionale luchthavens hebben terecht alle zeilen bijgezet om naar aanleiding van de gruwelijke aanslagen in te springen voor Zaventem. Er zijn heel veel omleidingen gebeurd en er werden heel veel vluchten overgenomen. De regionale luchthavens hebben heel hard gewerkt en met succes. Nu zijn er echter mensen die zeggen dat er veel overlast was en een enorme toename van het aantal vluchten. Ik had graag van u vernomen of daar al meer duidelijkheid over is. De luchthavens hebben goed gewerkt, ik dank ze daarvoor, maar wat waren de gevolgen voor de omgeving?

**De voorzitter:** De heer de Kort heeft het woord.

**Dirk de Kort (CD&V):** Minister, u hebt meteen de juiste toon gezet. U hebt erop gewezen dat er verkeersleiders zijn die hun verantwoordelijkheid wel opnemen en dat er daardoor geen impact is op de regionale luchthavens.

Ik zou me willen aansluiten bij de bijkomende vraag van mevrouw De Ridder. Met het oog op de toekomstige rol van de regionale luchthavens moeten we dit toch bekijken en evalueren. Het was altijd duidelijk dat de regionale luchthavens vroeger slechts een complementaire, aanvullende en beperkte rol hadden. We hebben de nationale luchthaven ook altijd beschouwd als een Vlaamse luchthaven, maar we merken steeds meer dat de regionale luchthavens in de toekomst een grotere rol zouden kunnen spelen. Gaat u die evaluatie maken?

**Minister Ben Weyts:** Ik begin bij het laatste. De regionale luchthavens hebben inderdaad uitstekend gewerkt, extra gewerkt, de afgelopen periode. Heel specifiek ten aanzien van de Antwerpse luchthaven werd gevraagd in welke mate door de toename van het aantal bewegingen het quotum uit de vergunning werd overschreden.

Wel, het aantal bewegingen in de maand maart is in vergelijking met een gelijkaardige periode verleden jaar, gedaald. De uitleg is eenvoudig. Er was inderdaad een toename van het aantal bewegingen door de afgeleide vluchten. Maar in dezelfde periode werden ook een aantal trainingsvluchten opgeschort. In globo is het aantal vluchten afgenomen.

Ik sluit me natuurlijk aan bij de kamerbrede consensus hier in het parlement: veel onbegrip voor de zieken en veel begrip voor de gezonden. Ik zou nu het debat niet willen openen over het opeisen van luchtverkeersbegeleiders. Het zijn uiteindelijk de lokale luchtverkeersbegeleiders in Antwerpen en Oostende die zich perfect van hun taak hebben gekweten. Om als reactie het debat te openen over opeisingen, dat zou ik niet al te koosjer vinden. We mogen ons vandaag vooral gelukkig prijzen dat de mensen in Antwerpen en in Oostende zich heel gezond en bewust van hun taak hebben gekweten. (*Applaus bij de N-VA*)

**Marino Keulen (Open Vld):** Minister, u laat mijn vraag open over de samenwerkingsovereenkomst, de actualisering en het voorzien in een passus over minimale dienstverlening. Ik houd die vraag dus aan en zal die zeker nog eens stellen.

Ik deel de oproep dat dit niet het momentum is om in België of Vlaanderen te staken, om syndicale acties te voeren. Eenieder, de bevolking, de politieke klasse, maar ook de syndicale leiders moeten beseffen dat mensen nu één zaak willen: eendracht. We moeten schouder aan schouder werken aan de toekomst.

Stop dus met acties voeren. Dat is ook mijn oproep naar de Gilde van de Luchtverkeersleiders. Ik denk dat ik dat kan doen namens het hele parlement.

**De voorzitter:** De actuele vraag is afgehandeld.

**ACTUELE VRAAG van Chris Janssens aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over de door de minister aangekondigde nieuwe onderwijsmaatregelen in het kader van de strijd tegen radicalisering**

**ACTUELE VRAAG van Jo De Ro aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over een verlaging van de leerplichtleeftijd in de strijd tegen radicalisering**

**De voorzitter:** De heer Janssens heeft het woord.

**Chris Janssens (Vlaams Belang):** Minister, 32 doden en honderden gewonden: dat is de tol van de islamitische terreuraanslag in Brussel. Dat is ook de dodelijke prijs die nu betaald wordt voor decennialange struisvogelpolitiek.

Wie dacht dat na dit bloedbad bij alle politici de ogen zouden opengaan, die vergist zich. Dat blijkt althans uit de plannen die u de voorbije dagen met de Europese onderwijsministers besproken hebt. Volgens die eerste plannen moeten er in onze scholen lessen burgerschap worden gegeven om onze jongeren met andere culturen te leren omgaan en om hen mensenrechten en culturele diversiteit naar waarde te leren schatten. Het lijkt alsof u die aanslagen wilt aangrijpen om het multiculturalisme er nog verder bij onze jeugd in te rammen.

Nochtans is de multicultuur niet de oplossing voor het probleem van het moslim-extremisme waarmee wij vandaag geconfronteerd worden, maar net een deel van het probleem. Al te lang heeft men de wantoestanden, het extremisme, het fanatisme met de mantel der multiculturele liefde bedekt. Wie de problemen bij naam noemde, wie wees naar problemen met moslimextremisme, werd een islamhater of een vreemdelingenhater genoemd.

Minister, ik vrees dat u met die nieuwe plannen de fouten van het verleden gaat herhalen. Het moslimextremisme gaan we echt niet stoppen door opnieuw een buslading scholieren naar de moskee te sturen om daar een verplicht bezoek te brengen in het kader van culturele diversiteit. Dat lijkt me niet de juiste, kordate weg die we nu moeten bewandelen.

Minister, kunt u toelichting geven bij die plannen? Probeer me ervan te overtuigen dat mijn wantrouwen in uw plannen onterecht is. *(Applaus bij het Vlaams Belang)*

**De voorzitter:** De heer De Ro heeft het woord.

**Jo De Ro (Open Vld):** Minister, collega's, in tegenstelling tot de voorgaande spreker, die vuur met vuur wil bestrijden en zijn aversie van de multiculturaliteit wil koppelen aan het meer haat prediken en waarschijnlijk die weg wil opgaan, geloven wij in een andere maatschappij, en gelukkig maar. Er mogen verschillen zijn in het parlement. *(Applaus bij Open Vld. Opmerkingen van Chris Janssens)*

Minister, ik heb uw plannen gelezen als een voortzetting van een streven in dit parlement, over de partijgrenzen heen. Inderdaad, de collega wiens fractie daar nooit aan meewerkt, staat hier achter mij. Alle andere fracties hebben aan de 55 maatregelen gewerkt. Daar gaan we verder mee door. Ik denk dat u op dat terrein een nieuwe voorzet hebt gedaan. Wat ons aangenaam verrast heeft – verrast is een groot woord – is dat u op de radio hebt gezegd dat we hier moeilijk mee kunnen wachten tot een latere leeftijd en dat u daar zo snel mogelijk mee wilt beginnen. U vraagt aan de scholen en de lerarenopleiders om daar ook al mee in de kleuterklas te werken.

Dat klinkt ons als muziek in de oren. Onze partij gelooft al heel lang dat we op het jongste kind het grootste effect kunnen hebben met allerlei dingen, algemeen

in onderwijstermen maar ook als het gaat over het bijbrengen van democratische waarden. Collega Janssens, dat is de kern van dit project: het bijbrengen van onze democratische waarden. 'Ons' is ondeelbaar. 'Ons' zijn alle Vlamingen, of ze nu allochtone roots hebben of niet, of ze nu man of vrouw zijn, of ze nu dik of dun zijn, of welke religie ze ook hebben. 'Ons' is 'ons'. Onze waarden moeten we offensief verdedigen, en dit van zo jong mogelijke leeftijd.

Minister, we zitten dan wel met een probleem. We weten heel goed dat een deel van onze Vlamingen zijn kinderen te laat, niet of te weinig naar de kleuterschool stuurt. Daarom zal het u niet verbazen dat ik vanuit mijn fractie opnieuw het thema op tafel leg. Als we het echt menen om dat vanaf de kleuterklas te doen, dan moeten we alle kinderen bereiken en moeten alle kinderen vroeger naar de kleuterklas gaan. Hoe gaan we dat samen bereiken?

**De voorzitter:** Minister Crevits heeft het woord.

**Minister Hilde Crevits:** Collega's, dank u wel voor deze vraag. Laat me starten met mijn grote afschuw uit te drukken voor die verschrikkelijke aanslagen van een paar weken geleden die ons allemaal door elkaar geschud hebben.

Het was maandag en dinsdag dan ook een heel bijzondere sfeer op de vergadering van de verzamelde onderwijsministers van de Raad van Europa. We zijn daar met vijftig samengekomen met als doel om over alle Europese regio's heen, te komen tot een uniform, gelijkaardig kader om die burgerschapswaarden die voor ons zo belangrijk zijn, aan te brengen aan leerlingen in scholen.

Is dat, zoals de heer Janssens lijkt aan te nemen, iets wat gekaderd moet worden in een mirakeloplossing om radicaliserende jongeren te deradicaliseren? Uiteraard niet. We hebben in Vlaanderen een actieplan waarin een pak maatregelen zijn opgenomen, en een parlementaire commissie die dat opvolgt en uitvoert.

Ik vind het bijzonder waardevol dat waar je ook school loopt in een van onze Europese landen, er eenzelfde kader kan worden gehanteerd als het gaat om gemeenschappelijke waarden en normen. Aan dat kader waarover we 2 dagen lang hebben gediscussieerd, hebben 1200 leraren en lerarenopleiders van overal in Europa meegewerkt. Het kader is bovendien ook aanvaard. Er is 2 dagen over gediscussieerd en er is een tekst aangenomen die iedereen aanwezig, zonder onderscheid van politieke kleur, rang of stand, wil uittesten.

Vlaanderen is bereid om dat kader in een aantal scholen uit te testen. We zullen samen met de Onderwijsraad bekijken op welke manier dat het beste kan gebeuren om na te gaan wat de meerwaarde ervan kan zijn. Het is nu meer dan ooit nodig om de waarden waarvoor we zolang hebben gestreden en die zo cruciaal zijn in onze samenleving, actief uit te dragen in onze scholen.

De reden waarom Vlaanderen ook als pionier is gekozen om dit uit te testen, is omdat er zoveel leerkrachten gereageerd hebben dat ze het zo waardevol vinden. De energie die hier wordt ontwikkeld, moet op een positieve wijze worden gebruikt.

Wat betreft de link met het kleuteronderwijs: het waardevolle van het pakket is dat het mogelijk wordt om de burgerschapswaarden vanaf de kleuterklas, het lager en secundair onderwijs aan te bieden in pakketten. Leerkrachten kiezen uiteraard zelf hoe ze dat doen. Het is absoluut niet mijn bedoeling om iets unieks overal op te leggen, integendeel.

Of je daarvoor nu de leerplichtleeftijd moet verlagen, is een ander paar mouwen. Ik kan dat niet vanuit Vlaanderen, en het staat ook niet in het federale regeerakkoord. Het is wel noodzakelijk – en die bezorgdheid deel ik zeker – dat we er alles aan doen om kinderen op zo jong mogelijke leeftijd naar de kleuterklas te

krijgen. Dat is ook de reden waarom we met Welzijn meer de handen in elkaar moeten slaan. In de Huizen van het Kind komen ouders voor inentingen enzovoort. Ze moeten daar worden gestimuleerd om hun kinderen naar school te brengen. De participatiegraad van de kinderen is in Vlaanderen zeer groot. De inschrijvingen zijn fantastisch, maar het kan nog beter op vlak van aanwezigheden. Ik heb met jullie de afspraak om na de zomer een pakket maatregelen voor te stellen om die participatie op school te vergroten. Ik zal deze belofte gestand doen. Het pakket komt eraan, maar het verlagen van de leerplichtleeftijd zit op dit ogenblik niet in de plannen. U weet ook dat de leerplichtleeftijd verlagen geen schoolplicht betekent, maar de verplichting om onderwijs te volgen.

**Chris Janssens (Vlaams Belang):** Minister, u en zeker ook de heer De Ro hebben mijn wantrouwen niet weggenomen, wel integendeel. Mijnheer De Ro, men wil blijkbaar blijvend de weg opgaan in onze samenleving en onze scholen van het opgedrongen multiculturalisme. Men heeft gezien wat het eindpunt daarvan is. Dan kom je terecht in Molenbeek. Wat is dan het resultaat? Islamisering, islamisering en nog eens islamisering. Dat is het resultaat van uw jarenlange beleid.

Minister, voor mij is er maar één plaats waar die culturele diversiteit thuishoort, namelijk in de huiskamer. In het publieke leven moeten onze tradities, onze leefgewoontes en onze Vlaamse samenleving opgeld doen en niet de multicultuur of het opgedrongen islamisme.

Ik vraag me af of alle regeringspartijen hierachter staan? Leden van de N-VA, is dit nu werkelijk wat u steunt? Is dit nu werkelijk uw aanpak en de aanpak van uw regering tegen moslimextremisme: een soort van opgedrongen multicultuur, een poging om jongeren verplicht verliefd te maken op culturele diversiteit? Is dat de aanpak van de N-VA en deze Vlaamse Regering? (*Applaus bij het Vlaams Belang*)

**Jo De Ro (Open Vld):** Het belang van leren lezen op school is nogmaals benadrukt, want u leest de plannen van de minister anders dan ik, mijnheer Janssens. Ik lees dat we de waarden waar we allemaal voor staan, meer moeten uitdragen. In tegenstelling met u, heb ik zeer actief aan de parlementscommissie meegewerkt en aan het schrijven van de aanbevelingen. De rode draad daarin is nu precies de waarden waarvoor we staan: verdraagzaamheid, vrijheid, het respect voor elkaars ideeën, religie en het anders-zijn. Dat zit er ingebakken. Het verbaast me natuurlijk niet wat u zegt, uw partij kennende, maar het slaat nergens op.

Minister, herhaalt u misschien nog eens voor deze hardleerse vraagsteller dat we die waarden aan kinderen willen meegeven, en wel zo vroeg mogelijk. En dan kom ik terug op het punt dat we die inspanning moeten opdrijven, want ondanks het feit dat 98,5 procent van de autochtone kinderen op de drempel van het eerste leerjaar is ingeschreven, is een op drie allochtone kindjes tussen 2,5 en 3 jaar niet ingeschreven. Bovendien is het aantal dagen dat die laatsten ook daadwerkelijk naar school gaan, lager. Het is belangrijk om ze allemaal naar school te krijgen, en daarom moeten we ze naar school krijgen.

**De voorzitter:** Mevrouw Gennez heeft het woord.

**Caroline Gennez (sp.a):** Voorzitter, minister, collega's, ik sluit me graag aan bij de heer De Ro, en wil daarbij de heer Janssens oproepen de 21e eeuw in te treden. U leeft nog in het Vlaanderen van de jaren 50. De vraag is niet of we divers zijn, maar wel hoe we leren om samen te leven. Natuurlijk moeten we dat op school leren. Elk kind in elk net heeft het recht om zijn arbeidsmarkt talenten te ontwikkelen, maar ook om burgerschapscompetenties te ontwikkelen. En dat doen we samen. Of men nu moslim, katholiek, vrijzinnig is, dan wel nergens in gelooft: die plicht heeft het onderwijs. De minister heeft haar hand uitgestoken.

Minister, wij zeggen: doe het snel, degelijk en goed, en zorg ervoor dat het vak burgerschapsvorming in alle netten zo snel mogelijk werkelijkheid wordt.

**De voorzitter:** Mevrouw Meuleman heeft het woord.

**Elisabeth Meuleman (Groen):** Minister, ik ben blij met uw voorstel. U verkondigt het op allerlei fora, en ook naar aanleiding van die top. Wel merk ik op dat Groen, sp.a en Open Vld al heel lang vragen om dat debat hier in het Vlaams Parlement te voeren. We hebben daartoe en daarover resoluties en voorstellen ingediend. In de commissie wordt dat onder de mat geveegd. Er is daarvan nog niet veel in de praktijk gebracht. Mag ik u vragen om het debat over levensbeschouwing en burgerschap in het onderwijs ook in dit parlement te voeren en onze neergelegde voorstellen ernstig te nemen, zodat het meer wordt dan woorden in de media?

**De voorzitter:** Mevrouw Krekels heeft het woord.

**Kathleen Krekels (N-VA):** Mijnheer Janssens, wat het standpunt van mijn partij betreft, merk ik op dat in 2009 een internationaal onderzoek aantoonde dat de vakoverschrijdende eindterm burgerschap niet voor de gewenste resultaten zorgde. Anders gezegd: toen bleek al dat onze Vlaamse jongeren een gebrek aan burgerzin etaleren. Voorzitter Bart De Wever wijdde daaraan een opiniestuk, met de titel 'Gebuisd voor burgerzin'. Daarin stelt hij het volgende: "Wie droomt van een open Vlaanderen gebouwd op een cultuur van sterk burgerschap, heeft nood aan een zelfbewust Vlaanderen, met een sterke identiteit." Die identiteit, mijnheer Janssens, is opgebouwd rond de normen en de waarden die wij hier naar voren schuiven en die iedereen moet respecteren. Leerlingen laten participeren op school en in de samenleving is er een belangrijk element van. Bewustwording inzake burgerschap in het onderwijs is uiteraard geen toverrecept, maar het is een heel belangrijk onderdeel van de strijd tegen het ontstaan van extremismen zoals het gewelddadig radicalisme.

Minister, ik stel voor dat we met dit standpunt rekening zullen houden in de verdere discussie die we zullen voeren over de eindtermen. *(Applaus bij de N-VA)*

**De voorzitter:** De heer Kennes heeft het woord.

**Ward Kennes (CD&V):** Voorzitter, het is toevallig maar ook heel symbolisch dat in Brussel juist op dit moment een groot akkoord op Europees niveau is bereikt. Dat is een belangrijk signaal. De problemen waarmee Vlaanderen en België worden geconfronteerd, zijn Europese en internationale problemen. Als men kan uitpakken met twintig kerncompetenties en een klavertjevier rond waarden, attitudes, vaardigheden, kennis en kritisch denken, dan ben ik ervan overtuigd dat dit goed aansluit bij het plan van de Vlaamse Regering inzake deradicalisering en dat het ook perfect past bij de resolutie die wij daarover hebben aangenomen. Ik ben er dus van overtuigd dat wij er in mei, bij de voortzetting van onze commissiewerkzaamheden, dieper op kunnen doorgaan.

Minister, op welke termijn denkt u dat wij dit zullen kunnen uitrollen? U zegt dat u dit met de VLOR wilt bekijken. Ik merk enig ongeduld bij mijn collega's, en ik deel ook het ongeduld om hiermee van start te kunnen gaan.

**Minister Hilde Crevits:** Dank u, collega's, voor alle aanvullende opmerkingen.

Mijnheer Janssens, ik heb mezelf beloofd om mij nooit op te jagen als u tussenkomt, maar ik word wel een beetje misselijk als ik nu hoor hoe u een project dat gaat over onze identiteit, dat gaat over burgerschap en dat gaat over democratische waarden, hoe u dat met de grond gelijkmaakt. Dat maakt mij ziek. *(Applaus bij CD&V, de N-VA, Open Vld, sp.a en Groen)*

Sommigen vragen zich af of we dat wel willen, of het dat is wat we moeten doen. Collega's, het is de eerste keer dat alle ministers die daar waren, het erover eens waren dat we nu binnen Europa met al die regio's en landen – Vlaanderen wordt in dat gezelschap als een autonome regio beschouwd – hetzelfde waarde kader moeten delen en dat we het bovendien aan onze kinderen in de scholen actief moeten meegeven. Dat is een positief project. Mijnheer Janssens, u zou doodgelukkig moeten zijn. *(Applaus bij CD&V, de N-VA, Open Vld, sp.a en Groen)*

Collega's, er zijn mensen die van datgene wat we de voorbije dagen hebben uitgewerkt, gebruik willen maken om levensbeschouwing uit de scholen weg te krijgen. Ik denk dat mevrouw Meuleman daarnaar verwijst. Dat is natuurlijk een ander debat, en ik ben het daarmee niet eens. Mevrouw Meuleman, als u zegt dat ik dat onder de mat veeg omdat ik dat nog niet in de commissie heb geagendeerd, dan zeg ik u dat ik in de commissie niets te agenderen heb. Jullie agenderen in de commissie zelf. Als jullie agendapunten over levensbeschouwing en onderwijs willen toevoegen, dan ben ik uw eerste gesprekspartner om daarover te discussiëren.

Het hele luikje burgerschap is natuurlijk iets anders. Men zegt hier terecht dat burgerschap op dit ogenblik een vakoverschrijdende eindterm is. Het zit een beetje overal. Ik heb er mijn twijfels over of we dat vandaag op de goede manier doen. Ik denk wel dat het kader dat we nu hebben afgesproken en dat vanaf de komende maanden in een aantal scholen in Vlaanderen kan worden uitgerold om het uit te testen, een grote meerwaarde kan bieden. Het komt trouwens op een schitterend moment, want we zijn nu, binnen dit parlement, het debat aan het voeren over de eindtermen. Dus ja, mevrouw Gennez, mevrouw Meuleman en alle anderen, ik ben zeker bereid om het debat te voeren om er vakgebonden eindtermen van te maken of een pakket dat er overal moet komen, geen enkel probleem, maar dit staat volgens mij ook een beetje los van de hele discussie over de plaats van levensbeschouwing in ons onderwijs.

Collega's, ik kan niet genoeg onderstrepen hoeveel belang ik hecht aan wat we nu zijn overeengekomen. En mocht u denken dat dit een pure communicatie is zonder veel voorbereiding, dan onderschat u de inspanningen van onze administratie om dit voor te bereiden. België was in zeer moeilijke omstandigheden gastland voor deze conferentie. U weet dat niemand die aanslagen kon voorzien. In de nasleep ervan was het niet zo evident voor veel ministers om bij ons te geraken. Het is allemaal goed verlopen en het heeft de eensgezindheid onder de aanwezigen alleen maar versterkt. Ik hoop dat we nu eensgezind en eendrachtig kunnen werken aan de implementatie van het pakket in onze scholen, van de allerkleinsten tot de allergrootsten.

Mevrouw Brussel, in de media merkte u op dat we de opleiders niet mogen vergeten. Ik kan zelfs u geruststellen, mevrouw Brussel: ze hebben meegewerkt aan dit project en ze worden mee betrokken bij de uitvoering ervan.

**Chris Janssens (Vlaams Belang):** Dit parlement blijft om de hete brij heen kronkelen om toch maar niet de kern van het probleem te benoemen. Men blijft aan symptoombestrijding doen om toch maar niet de islam bij naam te moeten noemen als het gaat over moslimextremisme. Ondertussen tonen enquêtes uitgevoerd bij moslims in verschillende Europese landen dat zij de sharia, de koran boven onze wetten, boven onze samenleving en het samenleven plaatsen. Maar hier in het parlement houdt men vast aan oude recepten, zelfs aan socialistische recepten uit de 19e eeuw, als je mevrouw Gennez mag geloven.

Minister, heel de samenleving wil dat het parlement, dat de politiek nu met een waterkanon op moslimterroristen schiet, maar deze regering en dit parlement kiezen voor een waterpistool. Gefeliciteerd collega's, u zaait daarmee de kiemen voor een volgende aanslag. *(Applaus bij het Vlaams Belang)*

**Jo De Ro (Open Vld):** Ik zou toch iets minder negatief doen over de waarden die in de 19e eeuw onder andere in dit land werden neergeschreven, bijvoorbeeld in onze Grondwet. Mijnheer Janssens, het is een zeer interessant werkstuk, zelfs voor mensen die niet houden van België. Het is gekopieerd in 48 landen. Onze grondwaarden staan erin. Misschien moeten we daarover eens een discussie voeren. De waarden die daarin staan, moeten we uitdragen. De waarden van een liberale democratie moeten we elke dag uitdragen. *(Opmerkingen)*

Het gaat niet over partijpolitiek, maar over waarden. Minister, daarom zult u aan onze fractie een heel sterke bondgenoot hebben om dit uit te voeren.

Minister, ik maak mij nog ongerust over één zaak, het thuisonderwijs. Ik kijk onder andere naar de burgemeester van Mechelen, die daarover al verschillende keren het woord heeft gevoerd. Het betreft een kleine, maar groeiende groep jongeren. Zij zullen die niet meekrijgen. Daarover moeten we ons zorgen maken. Een stukje van het thuisonderwijs heeft toch wel zeer nefaste gevolgen voor een aantal zaken rond radicalisering. Dat is al meerdere keren aangetoond en ook meerdere keren aangeklaagd in dit parlement. *(Applaus bij Open Vld)*

**De voorzitter:** De actuele vragen zijn afgehandeld.

**ACTUELE VRAAG van Nadia Sminate aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over de bekwaamheidsbewijzen voor islamleerkrachten**

**De voorzitter:** Mevrouw Sminate heeft het woord.

**Nadia Sminate (N-VA):** Minister, ik ben zelf romaniste van opleiding. Zoals dat met veel taalkundigen gaat, heb ik nogal weinig kaas gegeten van wiskunde. Stel u even voor dat ik morgen aan de slag ga als leerkracht wiskunde in pakweg het zesde jaar aso en dat er vanuit uw diensten geen enkele controle mogelijk is op wat ik in die klas uitkraam. Ik denk niet dat u mij graag zult zien komen. En toch is dat wat er vandaag gebeurt met onze godsdienstleerkrachten.

Minister, ik ben eerlijk gezegd echt geschokt door de cijfers die u mij hebt bezorgd over de kwalificaties van onze leerkrachten godsdienst en dan vooral islamitische godsdienst. Amper één op zeven leerkrachten islamitische godsdienst beschikt over een vereist diploma. Nog erger, één op de vier leerkrachten beschikt niet over een diploma hoger onderwijs. En oké, een diploma is misschien niet zalmakend om de kwaliteit te garanderen. Ik ben geen diplomafetisjist. Maar het is wel één element. Daarnaast is er ook nog de kwaliteitscontrole. Het is duidelijk dat u daar vandaag geen enkele zeggenschap over hebt. Ik vind dat eerlijk gezegd dramatisch.

Minister, denkt u dat er vandaag, met de cijfers die u mij hebt bezorgd, de mogelijkheid is om kwalitatief godsdienstonderricht te geven en, meer specifiek, islamitische godsdienst?

**De voorzitter:** Minister Crevits heeft het woord.

**Minister Hilde Crevits:** Mevrouw Sminate, ik had deze vraag verwacht en ik heb u de cijfers bezorgd. Ik herinner me een debat van enkele weken geleden. Toen vroeg de heer Vandenberghe de cijfers over de bekwaamheidsbewijzen van de sportleerkrachten, en wie in welke school al of niet een vereist, voldoende geacht of ander bekwaamheidsbewijs heeft. De bekwaamheidsbewijzen zijn geregeld en gelden voor alle leerkrachten, maar het verschil tussen levensbeschouwingen en andere vakken is dat de vereisten voor die bekwaamheid bij ons worden bepaald door de levensbeschouwingen zelf. Ik heb die hefboom niet.

De cijfers die ik u heb gegeven, geven de toestand van vandaag weer. Er is wel controle. We hebben een inspectie die elke levensbeschouwing inspecteert. Het gaat over de vakken in de levensbeschouwing die leerlingen kiezen. Dat geldt dus niet voor alle vakken. Kinderen kunnen een levensbeschouwing kiezen in de school. De vrijheid van keuze staat in de Grondwet. Bij ons is het dus zo geregeld dat je een levensbeschouwing kiest.

De school zelf kan niet zomaar iemand kiezen die die levensbeschouwing geeft. De voordracht moet altijd gebeuren door de afvaardiging van de levensbeschouwing zelf. De school heeft wel de vrije keuze om wel of niet op dat aanbod in te gaan. De school heeft de keuze om te aanvaarden. Ze is nooit verplicht om iemand te aanvaarden, maar moet wachten op een voordracht van iemand uit een levensbeschouwing.

De inspectie levensbeschouwing moet controle doen op de inhoud. Er zijn al aanpassingen gebeurd in OD XXIII tijdens de vorige legislatuur. Voor het islamonderwijs zijn er in 2012-2013 nieuwe leerplannen gemaakt en goedgekeurd. Men zegt me dat die zeer actief worden gebruikt. Zelf heb ik als minister alle levensbeschouwingen bij mij geroepen om de interlevensbeschouwelijke dialoog te versterken en de afspraak te maken dat er in de lessen levensbeschouwing op een samenwerkende manier kennis wordt gemaakt met de andere levensbeschouwingen. Dat is de stand van zaken vandaag.

Ik moet me houden aan het kader waarbinnen ik kan werken. Het is niet de wens van mijn administratie om lessen levensbeschouwing te controleren. Geen enkele les die wordt gegeven, geen enkel leerplan dat wordt gemaakt, mag afbreuk doen aan onze eigen Grondwet. Dat moet worden gerespecteerd. Dat staat in OD XXIII.

**Nadia Sminate (N-VA):** Minister, u zegt dat u niet de hefbomen hebt om daar iets aan te doen, maar dat is nu net het probleem. Kijk gewoon naar het verschil met de katholieke godsdienst. Daar heeft 70 procent wel het vereiste diploma. Dat verschil is te groot. Het duidt erop dat er een probleem is met de selectie en de doorstroming door de Moslimexecutieve. Dat is een vaststelling. Ik durf me afvragen of het nog een gezonde situatie is dat de instantie die mag bepalen dat een leerkracht zonder diploma morgen aan de slag kan gaan, verantwoordelijk is voor de controle. We moeten in vraag durven te stellen of de Moslimexecutieve vandaag de juiste instantie is om die twee opdrachten uit te voeren. *(Applaus bij de N-VA)*

**De voorzitter:** Mevrouw Meuleman heeft het woord.

**Elisabeth Meuleman (Groen):** Mevrouw Sminate kaart hier een heel terecht probleem aan. De cijfers geven dat aan, maar het wordt ook bevestigd. We hebben onlangs een rondetafelconferentie gehouden met heel wat moslimjongeren die levensbeschouwing in hun opleiding belangrijk vinden, maar ook verwachten dat die levensbeschouwelijke vakken hun een antwoord bieden en handvaten aanreiken om de religie te belijden die ze aanhangen, maar in een moderne democratische samenleving zoals wij die kennen. De uitdagingen zijn groot. Dan verwacht je mensen die bekwaam zijn, die kennis hebben van onze democratische waarden en die jongeren kunnen leiden en antwoorden geven op al die moeilijke vragen en uitdagingen die nu op hen afkomen.

Ik kan dus de vraag van mevrouw Sminate alleen maar bijtreden: dit moet meer gebeuren en we moeten meer mensen met de vereiste bekwaamheidsbewijzen in het onderwijs krijgen. Ik wil ook een oproep doen aan mevrouw Sminate. We hebben hier vandaag heel wat thema's besproken, zoals de islamleerkrachten en de nieuwe maatregelen die u aankondigt in verband met burgerschap. De justitiehuizen komen straks aan bod. Ik denk dat het tijd is om de commissie

Deradicalisering, die we kamerbreed hebben opgericht, vervroegd weer bijeen te laten komen omdat er antwoorden gegeven moeten worden op heel wat vragen in dit verband.

**De voorzitter:** De heer Kennes heeft het woord.

**Ward Kennes (CD&V):** Artikel 24 van de Grondwet is een goed artikel, zeker voor iedereen die gehecht is aan de scheiding van Kerk en Staat. De autonomie die de erediensten hebben, is op zich een waarde in onze pluralistische samenleving. Dat neemt niet weg dat we als maatschappij, als parlement, als politici belang moeten hechten aan wat daar gebeurt. Het is niet de executieve zelf, maar de vzw Centrum Islamonderwijs die dat organiseert. De minister, die niet bevoegd is om in de plaats van die mensen te treden, kan natuurlijk wel met hen in dialoog gaan.

Minister, is het mogelijk om dat met hen op te nemen? Ze hebben een drietal inspecteurs voor heel Vlaanderen. Dat is weinig. Een vraag die ik soms intern van islamleerkrachten hoor is of die mensen voldoende geschoold zijn om leerkrachten te begeleiden, want dat vereist specifieke kennis en vaardigheid. Hoe zit het met de nieuwe leerplannen voor de islamitische godsdienst? Zijn dat ontwerpplannen of zijn ze afgewerkt? Zijn er voor het lager onderwijs geen bekwaamheidsbewijzen vereist en wel voor het secundair onderwijs? Hoe wordt het engagement ingevuld dat ze op 27 september 2013 in dit parlement hebben opgenomen met betrekking tot de interlevensbeschouwelijke competenties? Worden ze gestimuleerd om daarin verder te gaan?

**De voorzitter:** Zijn dat allemaal vragen aan de minister?

**Ward Kennes (CD&V):** Mijn vraag was of de minister dit in de dialoog met het Centrum Islamonderwijs kan opnemen.

**De voorzitter:** Mevrouw Brusseel heeft het woord.

**Ann Brusseel (Open Vld):** In de lagere scholen in Vlaanderen hebben we tegenwoordig 33.000 leerlingen die lessen islam volgen, in het secundair onderwijs zijn dat er 20.000. De demografische evolutie zorgt ervoor dat die leerlingenaantallen toenemen. Drie inspecteurs lijkt mij inderdaad wat weinig. De vraag is ook, zoals mevrouw Sminate terecht heeft opgemerkt, of dezelfde mensen die de leerkrachten aanstellen ook verantwoordelijk kunnen zijn voor de inspectie, als we weten dat er af en toe wel problemen zijn, die mij gemeld worden door schooldirecties. Als schooldirecties vaststellen dat er problemen zijn met standpunten die leerlingen innemen, mogen ze immers niet zomaar ingrijpen. De vraag is dan of deze werkwijze nog wel van deze tijd is, naast het tekort aan geschoold personeel.

U hebt terecht gesteld dat in ODXXIII een aantal belangrijke zaken zijn vastgelegd. Niet alleen mogen de zaken die in de lessen godsdienst en levensbeschouwing gezegd worden niet in strijd zijn met het EVRM, ze mogen ook niet in strijd zijn met andere eindtermen. Dat betekent dat uw inspecteurs ook de andere eindtermen moeten kennen. Een heikel punt in dit verband is bijvoorbeeld de evolutietheorie. Minister, er is dus werk aan de winkel en ik ben blij dat u er werk wilt van maken.

**De voorzitter:** Mevrouw Kherbache heeft het woord.

**Yasmine Kherbache (sp.a):** Minister, ik lees vandaag in de krant dat de Gentse imam Brahim Laytouss zegt dat de leerplannen voor islamitische godsdienst hopeloos verouderd zijn. Uit uw antwoord heb ik begrepen dat die leerplannen zijn geactualiseerd. Mijn vraag is: bent u het oneens met wat Brahim Laytouss zegt?

**Minister Hilde Crevits:** Collega's, daarnet ben ik vergeten u te vertellen dat ik vrijdag de mensen van de Moslimexecutieve zal ontmoeten om een aantal zaken te bespreken. Dit is geen opwelling nadat ik de cijfers aan mevrouw Sminate heb gegeven, maar de opvolging van een gesprek van enkele maanden geleden. We zitten op regelmatige basis samen en daar zijn al een aantal initiatieven uit gegroeid. In het kader van het actieplan deradicalisering hebben we een vertrouwenspersoon aangesteld waar scholen een beroep op kunnen doen. Het is een jonge imam die als aanspreekpunt fungeert.

Wij hebben met alle erkende levensbeschouwingen het akkoord van een paar jaar geleden rond de interlevensbeschouwelijke dialoog niet alleen opgefrist maar verdiept om er meer werk van te maken in alle scholen, dus ook in het katholiek onderwijs, en tussen alle levensbeschouwingen. Het biedt het gemeenschaps-onderwijs extra opportuniteiten om tussen levensbeschouwingen samen te werken. Ik voel ook dat sommige jongeren dat vragen. Ze willen elkaars levensbeschouwing leren kennen. Er zijn dus al afspraken over gemaakt.

Mevrouw Kherbache, ook ik was verrast door de uitspraken van de Gentse imam. Ik heb het nog eens laten navragen. Bij ons is men formeel: de nieuwe leerplannen zijn goedgekeurd en meer zelfs, ze worden toegepast. Ik heb nog eens gevraagd om na te gaan of er scholen zijn waar die nieuwe leerplannen niet zouden worden toegepast. Als je een leerplan hebt, is het wel de bedoeling dat het wordt toegepast.

Mevrouw Brussel, het klopt dat het orgaan van de levensbeschouwing zelf voordraagt. Als een directeur vaststelt dat er dingen worden verteld die totaal strijdig zijn met bijvoorbeeld de eindtermen of met wat in de Europese verdragen of in onze Grondwet staat, kan hij dit altijd melden aan de inspectie. Het is de taak van de inspectie om dan op bezoek te komen. U kent onze inspecteurs, of als u ze niet kent, kunt u ze leren kennen. Ze kunnen dat ook doen als ze bij de scholen op bezoek gaan. Wij proberen alle hefboomen die we hebben, te gebruiken, en zeker ook de kwaliteitscontrole te garanderen. Ik zal daar ook zeer intens aan verder werken.

Aansluitend op de discussies die we in de commissie Onderwijs al hebben gevoerd over de bekwaamheidsbewijzen tout court, wil ik nog zeggen dat er het vereiste en het voldoende geacht bekwaamheidsbewijs is. We zijn er allemaal van overtuigd dat die twee samen voldoende zijn. Voor je ergens binnenkomt met een ander bekwaamheidsbewijs, moet het wel zeker zijn dat je niemand met een vereist of voldoende geacht bekwaamheidsbewijs hebt gevonden. Ik vind het heel belangrijk dat ook de levensbeschouwingen die regel hanteren.

Collega's, als het gaat over bijscholing heb ik nog wel wat zorgen. Er wordt voor islamleerkrachten, zoals voor alle levensbeschouwingen, voorzien in bijscholing. Het is voor mij natuurlijk ook cruciaal dat ze die effectief volgen. Het zal vrijdag ook worden opgenomen in hoeverre men dan zeer actief werk van maakt.

Het is mijn bedoeling om tot een dialoog te komen over wat die vereiste bekwaamheid is. Zij kunnen die nu ook vastleggen. Een paar jaar geleden was dat nog niet het geval, maar intussen zijn er goede opleidingen aan de hogescholen en de universiteiten. Men kan perfect een aantal extra voorwaarden opleggen. Dat zal ik ook opnemen in het overleg.

**Nadia Sminate (N-VA):** Collega Meuleman, ik zal u straks mijn telefoonnummer nog eens geven zodat u niet via de media of via de plenaire vergadering aan mij moet vragen om de commissie samen te roepen. Ik denk dat het vlotter zal gaan.

Het doet mij plezier dat er steun komt van de collega's voor mijn oproep. Voor mij is de conclusie duidelijk. Minister, u moet als minister van Onderwijs waken

over de kwaliteit van het onderwijs en dat is vandaag niet het geval. Neem dit zelf in handen en garandeer zelf de kwaliteit van dat godsdienstonderricht. *(Applaus bij de N-VA)*

**De voorzitter:** De actuele vraag is afgehandeld.

**ACTUELE VRAAG van Caroline Gennez aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over de impact van de federale maatregelen in het kader van de begrotingscontrole 2016 op de pensioenen van de leraren en het lerarenloopbaanpact**

**ACTUELE VRAAG van Koen Daniëls aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over de onderwijspensioenen**

**De voorzitter:** Mevrouw Gennez heeft het woord.

**Caroline Gennez (sp.a):** Voorzitter, minister, collega's, ik denk dat ik hier vandaag sta in naam van de meer dan 150.000 leerkrachten. Ze vertolken op dit moment maar één gevoel en dat is oprechte ongerustheid.

Voorzitter, minister, ik sta hier in naam van de meer dan 150.000 leraars. Zij vertolken momenteel werkelijk maar één gevoel, en dat is oprechte ongerustheid. Enerzijds, en dat kunnen ze begrijpen, zien ze de pensioenleeftijd geleidelijk aan opschuiven. Voor oudere leerkrachten dreigt dat een ijsschots te worden, omdat ze niet weten wanneer ze nu precies met pensioen kunnen gaan. Jongere leerkrachten hebben er begrip voor dat ze langer moeten werken. Anderzijds dreigen mensen die met pensioen gaan minder pensioen te hebben vandaag en morgen dan gisteren. Dat is iets dat wij als overheid aan leerkrachten niet mogen vragen.

Minister, u hebt het engagement aangegaan om het beroep van leerkracht, het mooiste beroep ter wereld, het belangrijkste beroep in een samenleving, net aantrekkelijker te maken. U weet dat daar voor jongere leerkrachten werkzekerheid bij hoort, maar voor oudere leerkrachten en leerkrachten in het midden van hun loopbaan, ook goede pensioenvoorwaarden. Dat is nogal evident.

Dit weekend heeft de Federale Regering een begrotingscontrole gehouden, en vraagt ze inspanningen en wentelt die meer dan evenredig af op die Vlaamse leerkrachten. Meer concreet zeggen de verschillende vakorganisaties dat een gemiddelde leerkracht drie jaar langer zal moeten werken voor 20 procent minder pensioen. Minister, collega's, dat is gewoon niet ernstig en dat hypothekeert het loopbaanpact.

De heer Van den Heuvel en ikzelf wonen in de streek van federaal minister van Werk Peeters, we kennen hem. Ik neem aan dat u hem nog beter kent. Dus, was u op de hoogte van de beslissingen? In oktober zei u zeer concreet dat u het een slecht idee vond. Als u dat vandaag nog vindt, hoe gaat u dan die federale beslissingen, die zo'n grote impact hebben op het pensioen van de leerkrachten, tegenhouden?

**De voorzitter:** De heer Daniëls heeft het woord.

**Koen Daniëls (N-VA):** Als voormalig leerkracht en als lid van de commissie Onderwijs krijg ik heel wat mails van vroegere collega's: hoe zit het met ons pensioen, hoelang moeten we werken, hoeveel gaan we krijgen? Het zijn zeer terechte vragen en ik stel mij die ook.

Dan zijn er anderen die me vragen: klopt het dat ik zoveel – tot twee cijfers na de komma – minder ga krijgen? Ik vraag me dan af: hoe komen zij aan die cijfers?

Als ik dan aan de federale collega's vraag of de wegingscoëfficiënten in de punten-enveloppes bekend zijn, is het antwoord negatief. Zijn de evoluties van de tantièmes, de breuk die men hanteert, bekend? Neen, die zijn niet bekend. Is er een beslissing bekend van het comité van de sociale partners om die tantièmes en de zware beroepen te bepalen? Neen, die zijn niet bekend. Degenen die met zulke onbekende gegevens een berekening kunnen maken, dat zijn straffe mannen. Bovendien stel ik vast dat een collega van ons die berekeningen en getallen overneemt en onrust zaait, bewust onrust zaait bij de leerkrachten! (*Applaus bij de N-VA*)

Dat, collega's, dat stemt mij zeer bedroefd. Maar dat neemt niet weg dat er duidelijkheid moet zijn. Dat neemt niet weg dat er bij de mensen die onze jongeren opleiden, ongerustheid leeft. Maar onze partij en deze meerderheid willen, mevrouw Gennez, dat de leerlingen van die leerkrachten ook nog een pensioen gaan hebben. Daarvoor zijn er ingrepen nodig.

Minister, hebt u al een overleg gehad met federaal minister van Pensioenen Bacquellaine? Hij zei dat er nog geen afspraak gemaakt is. Is er over al die parameters die ik net heb geschetst en nog vele andere al duidelijkheid in verband met de impact op de pensioenen van de leerkracht?

**De voorzitter:** Minister Crevits heeft het woord.

**Minister Hilde Crevits:** Collega's, het klopt dat de Vlaamse en de Federale Regering een budgetcontrole afgerond hebben, de Vlaamse iets vroeger dan de federale. De Federale Regering heeft daarover gecommuniceerd op een persconferentie enkele dagen geleden. Ik heb ook vernomen dat men – geheel in lijn met het federale regeerakkoord – daar een zin heeft in opgenomen waarin staat: we zullen eens kijken hoe we de diplomabonificatie kunnen harmoniseren en hoe we een systeem kunnen uitwerken dat de studieperiodes zou regulariseren. Meer details zijn daarover niet gegeven. Meer zelfs, meer details zijn daarover ook nog niet afgeklopt. Men heeft enkel de beslissing genomen dat men daar inderdaad werk van zal maken, maar men heeft ook het uitdrukkelijke engagement genomen dat er overleg zal zijn met de deelstaten en met de sociale partners.

Die sociale partners – de vakbonden dan toch – zijn vanmorgen al bij collega Bacquellaine geweest. Ik was daar niet bij, maar collega Bacquellaine zou daar net hetzelfde gezegd hebben als wat ik in dit gremium net heb gezegd, namelijk dat alle modaliteiten, overgangsperiodes et cetera nog moeten worden uitgewerkt. Dus al wie nu met tabellen, berekeningen of besliste maatregelen naar buiten komt, doet dat voorbarig.

Maak ik mij zorgen, collega's? Ja. Begrijp ik de onrust van de leerkrachten? Zeker, want die wordt ook op elk moment gevoed. Wil ik graag dat er duidelijkheid komt? Jazeker. Dat is ook de reden waarom ik zondag al uitleg gevraagd heb aan collega Bacquellaine. Ik was dan ook wat verrast – en er stond in de krant dat het blijkbaar medewerkers van de N-VA-kabinetten waren, collega Daniëls – dat men zich erover verbaasde dat ik als regionaal minister uitleg zou vragen aan de pensioenminister. Voor mij is dat eigenlijk een heel evidente zaak. Men zei zelfs dat Kris Peeters blijkbaar naar het toilet was toen het beslist werd. Maar er is beslist wat er beslist is, en al de rest moet nog uitgewerkt worden. (*Opmerkingen*)

Collega's, er is nog heel veel opklaarwerk. Ik zal mij tot het uiterste inspannen om niet alleen de rust te bewaren, maar ook om ervoor te zorgen – en dat is de bezorgdheid die collega Gennez en collega Daniëls hier delen – dat niet alleen de leraren, maar ons volledige ambtenarenkorps in Vlaanderen met het nodige respect behandeld worden. Ik vind het verschrikkelijk als je nu plots te horen krijgt dat je zeven jaar langer moet werken, en dat het voor 500 euro minder zal zijn. Dat kan niet. Zo ga je niet met mensen om. Dat is de reden waarom ik een

afpraak met de minister gevraagd heb. Dat is ook de reden waarom de Federale Regering die details nog in alle rust wil kunnen uitwerken.

Collega Bacquellaine heeft mij nog geen afspraak gegeven, collega Daniëls, en ik zal u ook zeggen waarom. U weet dat collega Milquet teruggetreden is in de Franse Gemeenschap. Wij zouden met de drie bevoegde onderwijsministers samen naar minister Bacquellaine gaan. Dat is vorig jaar trouwens op dezelfde manier gebeurd, toen de eerste aanzet werd gegeven tot de pensioenmaatregelen. Ik veronderstel dat dit eerstdaags opgelost zal zijn. Er zijn uiteraard ook wel contacten geweest met het kabinet van collega Bacquellaine.

**Caroline Gennez (sp.a):** Ik moet eerlijk toegeven, minister, dat mijn klomp breekt. U had aangekondigd rond te zijn met het lerarenloopbaanpact tegen Pasen. We zijn na de paasvakantie, we hebben daar niets meer van vernomen. Ondertussen zet de Federale Regering u een pad in de korf. In oktober 2015 zegt u dat de diplomabonificatie wordt aangepast voor het berekenen van de loopbaanduur, maar niet voor de hoogte van het pensioen, "want geen enkele leraar mag een euro verliezen." En vandaag zegt u dat opnieuw.

Ik vind het een schande, minister, dat de Federale Regering beslissingen neemt zonder de impact te kennen op de cijfers en de pensioenen van die tienduizenden leerkrachten. Dat is op zijn minst lichtzinnig.

Wie stookt er dan onrust, minister? Niet de vakorganisaties, niet de koepels, niet de mensen in dit parlement, die oprecht schouderklopjes geven aan al die duizenden leraars. Ik vrees dat de Federale en de Vlaamse Regering hier eensgezind een pad in de korf van heel het Vlaamse onderwijs zetten. *(Applaus bij sp.a en Groen)*

**Koen Daniëls (N-VA):** Collega's, ik denk dat de minister absoluut gelijk heeft dat we eerst goed moeten weten waarover we spreken. *(Opmerkingen)*

Beste collega's, ik heb hier een cassetje bij me. Als ik aan mijn kinderen vraag wat dat is, dan trekt mijn zoon daaraan en zegt-ie: slingers, papa! Slingers zegt hij dat dit zijn. Slingers! *(Opmerkingen)*

Ik wil niet dat mijn kinderen, en die gasten die in die klassen zitten, over pensioenen hetzelfde moeten denken: wat is dat? *(Rumoer)*

Collega's, er is dus een collectieve verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat de pensioenen betaalbaar blijven! Er zijn dus maatregelen nodig. De Federale Regering heeft macromaatregelen genomen om ervoor te zorgen dat de pensioenen betaalbaar blijven en dat ze blijven. En ja, qua effecten moet de concrete uitwerking voor elke sector uiteraard gebeuren met de partners rond de tafel die nodig zijn. *(Applaus bij de N-VA)*

**De voorzitter:** Mijnheer Daniëls, dat cassetje moet u wel inleveren. Anders weet men niet waarover het gaat als men over honderd jaar gaat lezen wat u hier hebt gezegd.

De heer De Meyer heeft het woord.

**Jos De Meyer (CD&V):** Voorzitter, minister, collega's, ik had eigenlijk nog liever de federale minister van Pensioenen ondervraagd, of de Vlaamse minister bevoegd voor de ambtenarenzaken, maar gezien de consequenties voor het onderwijsveld, en uiteraard ook de consequenties voor het loopbaanpact, stel ik mijn vraag aan minister Crevits.

Minister, ik onthoud het volgende als antwoord op mijn drie vragen de voorbije maanden. U zei: "Collega De Meyer, uw vragen zijn ook mijn vragen." U zei:

"Iedereen weet waarom de pensioenen in het onderwijs zijn wat ze zijn. Ze worden beschouwd als uitgesteld loon." Op 6 oktober zei u dat de diplomabonificatie nog niet is afgeschaft.

Minister, u vertegenwoordigt samen met minister-president Bourgeois Vlaanderen in de Nationale Pensioencommissie. We weten allemaal, wars van alle partijgrenzen, dat we langer zullen moeten werken, maar mijn specifieke vraag wat het onderwijs betreft is: wat zijn de specifieke modaliteiten? Welke ruimte is er voor overgangsmaatregelen? Over welke ruimte, over wat specifiek is er nog sociaal overleg mogelijk?

**De voorzitter:** Mevrouw Brusseel heeft het woord.

**Ann Brusseel (Open Vld):** Minister, enkele weken geleden zei u nog in de commissie dat er geen onduidelijkheid mag bestaan over de pensioenen voor de leerkrachten. Iedereen was het daarover eens. Wel, ik denk dat u inderdaad verrast moet zijn geweest. Ik was samen met u verrast, en niet zeer aangenaam, toen ik zaken in de krant las waarvan ik me dan afvroeg of ze wel klopten. Ik meen dat u heel terecht stelt dat al onze leerkrachten en ambtenaren respect verdienen, en dat er dus ook zo snel mogelijk duidelijkheid moet komen.

**De voorzitter:** Mevrouw Meuleman heeft het woord.

**Elisabeth Meuleman (Groen):** Minister, mijnheer Daniëls, wat een zottekesspel, wat een schouwspel is dat hier nu? Jullie halen dus de federale begroting hier vandaag onderuit. Jullie zeggen dat die op los zand is gebouwd. Die is gebaseerd op berekeningen en cijfers terwijl eigenlijk niet is geweten wat de impact is, wat die cijfers precies zullen zijn. Mijnheer Daniëls, men heeft daar dus een begroting die een gat moet vullen van ettelijke miljoenen euro's, en dat is blijkbaar gebaseerd op slingers, als we u mogen geloven. Ik denk dat de door een N-VA-cabinetard gelekte cijfers waaruit blijkt dat een leerkracht met een loopbaan van 42 jaar die nu op 60 jaar met pensioen kan gaan, dat in de toekomst op 68 jaar zal kunnen doen als hij hetzelfde pensioen wil hebben, correct zijn, dat die wel bestaan. Minister, ik denk dat Kris Peeters vanop het toilet naar u heeft gebeld om te vragen of hij dat mocht goedkeuren, en dat u hebt geantwoord dat het wellicht niet anders zou kunnen, aangezien het in 2014 in het federale regeerakkoord stond. Nu voert u hier een schouwspel op, maar u weet precies wat er gaande is. Op deze manier wordt inderdaad de factuur naar de Vlaamse Regering doorgeschoven, en u moet het oplossen. U moet de lerarenloopbaan aantrekkelijk maken. Hoe gaat u dat doen in deze omstandigheden? *(Applaus bij Groen en sp.a)*

**Minister Hilde Crevits:** Ik dank de collega's voor de aanvullende maatregelen. Ik denk dat elke leerkracht vandaag in Vlaanderen verdient dat hij zijn werk op de best mogelijke wijze kan doen. Dat is ook de reden waarom we over een loopbaanpact aan het onderhandelen zijn.

Mevrouw Gennez, ik heb altijd gezegd dat het loopbaanpact dit schooljaar moet worden afgerond. Dat is ook een expliciete vraag van zowel werknemers als werkgevers die rond de tafel zitten. We hebben daar de tijd voor genomen tot het eind van het schooljaar. Dat er nu spanning is, is evident. De Vlaamse Regering heeft zelf gezegd dat de berekening van het pensioen onlosmakelijk deel uitmaakt van het totale statuut. Dat is ook een verzekering voor zowel werkgevers als werknemers dat we die bewegingen au sérieux nemen. Het zou anders zijn indien het over twee gescheiden werelden zou gaan.

De precieze details zijn wat ze zijn. Ik verwijs naar een quote van iemand van de vakbond die vanmiddag bij de minister van Pensioenen is langs geweest. Hij zegt daarin dat de minister hun heeft verzekerd dat niemand een kleiner pensioen zal

hebben. Er is dus nogmaals bevestigd wat ik net heb gezegd. De modaliteiten en de details moeten nog worden besproken.

Mevrouw Meuleman, u zegt dat er tabellen bestaat over hoeveel dit moet opbrengen. Het is best mogelijk dat er zulke tabellen circuleren, maar hebt u op de persconferentie van de regering cijfers gehoord over wat de diplomabonificatie moet opbrengen? Ik denk het niet, ik heb ze in elk geval door niemand bevestigd gekregen.

We moeten in de toekomst in alle rust gesprekken proberen te voeren met de vakbonden en met de werkgevers. Mevrouw Gennez, ik ben de uitspraken van minister Bacquellaine van de afgelopen maanden niet vergeten, ze zijn trouwens ook bevestigd. Ik denk dat heel veel ambtenaren vandaag weten wat er de voorbije maanden is beloofd. Wat mij betreft, moeten die beloftes worden nagekomen. Ik zal proberen om met samen met vele anderen te waken over het statuut van onze leerkrachten.

**Caroline Gennez (sp.a):** Ik stel vast dat de Federale Regering inderdaad een begroting maakt die is gebaseerd op de vinger in de lucht en die dan ook letterlijk heel veel lucht bevat. Ik stel ook vast dat Open Vld en CD&V samen met sp.a pleiten voor duidelijkheid. Er wordt ook een pleidooi gehouden om geen enkele euro minder pensioen uit te keren wanneer men mensen vraagt om langer te werken. Maar ik stel tot op vandaag helaas nog altijd vast dat wanneer men in het Vlaams onderwijs met de ene hand een schouderklopje geeft, men moet opletten dat met de andere niet aan de portemonnee en het pensioen van gewone mensen wordt geraakt.

**Koen Daniëls (N-VA):** Mevrouw Gennez, ik ben begonnen met te vragen naar verduidelijking en erop te wijzen dat de berekeningen die worden gemaakt en die mensen ongerust maken, worden gemaakt op basis van parameters die nog niet zijn vastgelegd en die nog het voorwerp zijn van sociaal overleg.

Het lerarenloopbaanpact gaat over meer dan alleen het loon. Het loon is belangrijk en de pensioenen maken daar deel van uit. Maar in dat pact zitten nog veel meer componenten zoals de planlast en de invulling van de job.

Twee zaken moeten worden verzoend: de aantrekkelijkheid van de job en alle componenten, pecuniaire en andere die daarmee samenhangen enerzijds en de uitdaging van het betaalbaar houden van de vergrijzing en de pensioenen die op ons afkomen anderzijds. Dat is de moeilijkheid waar deze regering voor staat omdat in het verleden partijen die in de regering zaten, niet de 'culot' hebben gehad om dat aan te pakken.

**De voorzitter:** De actuele vragen zijn afgehandeld.

**ACTUELE VRAAG van Tine Soens aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over het toenemend aantal procedures voor de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbeslissingen en de taalregeling bij dergelijke procedures**

**ACTUELE VRAAG van Jan Durnez aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over de verbetering van de rechtsbescherming van de studenten hoger onderwijs**

**De voorzitter:** Mevrouw Soens heeft het woord.

**Tine Soens (sp.a):** Ons hoger onderwijs wordt steeds internationaler: steeds meer buitenlandse studenten komen aan onze universiteiten en hogescholen

studeren en dat is uiteraard positief. Nu blijkt echter uit een jaarverslag van de Vlaamse ombudsman dat er geen Engelstalige procedure bestaat om indien nodig een examen te betwisten.

Dat lijkt me toch een probleem te zijn. De buitenlandse studenten wier moedertaal niet het Nederlands is, blijven zo in de kou staan. Voor sp.a is het belangrijk dat elke student het recht heeft om een examen te betwisten indien dat nodig zou zijn.

Bent u bereid om een initiatief te nemen om dit recht aan de buitenlandse studenten te geven?

**De voorzitter:** De heer Durnez heeft het woord.

**Jan Durnez (CD&V):** Voorzitter, minister, ik sluit me ook aan bij het verslag van de ombudsman over de teruggave van leerkrediet. Elke student krijgt zijn 140 studiepunten mee in zijn startrugzak en probeert die daar ook in te houden door goede resultaten te halen, door te procederen wanneer iets niet goed is of door te bewijzen dat er overmacht is.

We hebben daarvoor een instelling, een raad die de betwistingen behandelt. De ombudsman stelt dat de rechter overbelast is. We lezen ook dat 20 procent echte betwistingen van examenresultaten betreft en dat 80 procent gaat over overmacht. Hieraan is iets te doen door de raad te versterken of door iets te doen op het vlak van de instroom van bezwaren of oefeningen over de bewijsvoering bij overmacht.

Dit heeft een effect op de student op het vlak van rechtszekerheid en rechtsbescherming. Het heeft ook effect op de hogescholen en universiteiten zelf. Het gevolg van de laattijdige uitspraken is dat universiteiten en hogescholen in de zomer permanent examens moeten inrichten. Dat is qua organisatie niet eenvoudig.

Minister, ziet u mogelijkheden om initiatieven te nemen om hetzij de raad te versterken, hetzij via delegatie aan de hogescholen om zelf uitspraken te doen wat de overmacht betreft, het onderzoeken van de doktersattesten of van de sociaalpsychologische elementen bij een overlijden. Zo zouden we veel tijd kunnen winnen en zou de rechter misschien minder overbelast zijn.

**De voorzitter:** Minister Crevits heeft het woord.

**Minister Hilde Crevits:** Voorzitter, dames en heren, dat u hier beiden een vraag over stelt, toont het belang aan van het rapport dat de ombudsman jaarlijks kan maken. Het biedt ook nieuwe inzichten bij een aantal zaken.

Wat betreft de raad, heb ik uiteraard ook het bezoek gekregen van de rechters, die vastgesteld hebben dat het aantal zaken de laatste jaren gestegen is. Het is zo dat de echte zaken, de betwistingen, al sinds een aantal jaar stabiel blijven, maar de betwistingen over het leerkrediet zijn echt fors aan het toenemen. We moeten bekijken op welke manier we kunnen ingrijpen.

Mijnheer Durnez, u stelt voor om dit in een eerste fase door de hogescholen administratief te laten bekijken. Voorlopig hebben wij de keuze gemaakt om 28.000 euro extra te geven aan de cel die de betwistingen doet, om een extra kamer in te richten waardoor het sneller vooruit kan gaan en om het secretariaat wat meer te laten doen.

Uit het verslag van de rechters heb ik begrepen dat de oorzaak van het probleem dat de ombudsman aanhaalt, te wijten was aan de onderbestaffing in 2015. Die is ondertussen weggewerkt. Dit is natuurlijk een zaak van de rechters zelf.

De Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) heeft mij een advies bezorgd over een aantal mogelijke wijzigingen. We kunnen die samen bekijken.

Ik ben ook bereid om naar het leerkrediet te kijken, maar zoals u weet is dat niet iets dat enkel de student aanbelangt, maar hangt daar ook een stuk financiering aan vast. We kunnen dus niet zomaar zeggen dat we het afschaffen.

Ik sta er zeker voor open om ofwel de betwistingen over het leerkrediet wat administratiever te bekijken dan wel om ze via het secretariaat van de rechters te laten doen.

U zou ook kunnen vragen waarom ik die examenbetwistingen geen onderdeel laat zijn van de andere raden voor betwistingen die we hebben. Ik doe dat liever niet. Het gaat om mensen die ook een andere job hebben. Ik vind het goed dat ze feeling met het onderwijs hebben. Ze vragen het zelf ook niet, ze willen heel graag blijven doen wat ze doen. Ze vragen wel om voldoende equipes te hebben.

Mevrouw Soens, ik heb begrip voor uw vraag over de taal, maar de bestuurstaal in het hoger onderwijs is het Nederlands. Dat is overal zo: ook voor de interne beroepsprocedures doen instellingen het nodige om anderstalige studenten te helpen met de taal of door in vertalingen te voorzien. De proceduretaal voor de raad is het Nederlands. Ik ben niet van plan om dit op korte termijn te veranderen. Ik meen ook niet dat er grote problemen mee zijn. Bovendien kunnen de instellingen helpen. Er is dus een verschil in de taal waarin je onderwijs kunt genieten, omdat er inderdaad een aantal vakken in andere talen worden gegeven. Maar de bestuurstaal, dus ook de taal om een beroep bij ons aan te tekenen, is het Nederlands en dat zal het ook blijven.

**Tine Soens (sp-a):** Minister, ik ben toch wel wat teleurgesteld in uw antwoord. U zet heel fel in op internationalisering en we steunen dat ook. Maar daar zijn een aantal consequenties aan verbonden. We hebben een deel Engelstalig onderwijs. Het onderwijs- en examenreglement kan in het Engels verkrijgbaar zijn. Van een aantal studenten wordt ook niet verwacht dat ze Nederlands kunnen. Het is natuurlijk jammer dat het afhangt van welke taal je spreekt of van welk land je komt of je al dan niet een examen kunt betwisten. Ik vind het jammer dat u niet bereid zou zijn om op zijn minst een opening te maken om daar pragmatischer mee om te gaan en die studenten dat recht te bieden om hun examen te betwisten indien dat nodig zou zijn.

**Jan Durnez (CD&V):** Minister, dank u voor uw antwoord. Bij universiteiten en hogescholen gaat het over vijf vragen per tweeduizend studenten. De concentratie van die vragen in juni en juli is een bijkomend probleem. Het element om een behandeling met beroep en toezicht van een regeringscommissaris dichterbij te laten verlopen, is misschien een kans om die zomertermijn korter te maken. Ik laat het echter aan de minister om dit verder te bekijken. 28.000 euro voor de rechters, dat is toch al de moeite.

**De voorzitter:** De heer Van Dijck heeft het woord.

**Kris Van Dijck (N-VA):** Minister, als ik de cijfers bekijk van de omvang die de Raad voor betwistingen moet verwerken, dan stel ik vast dat er op een goede 10 jaar een stijging is van 48 dossiers naar 694. Dat is exponentieel. Gaan we dan niet naar een juridificatie van ons onderwijs? Ik maak me daar zorgen over. Ik sluit me deels aan bij de vraag van de heer Durnez ter zake: in hoeverre kunnen we maatregelen nemen om dat in te perken? Ik onderschrijf die vraag.

Wat betreft de opmerking over de taalregeling, denk ik dat we moeilijk kunnen afstappen van een Nederlandstalige behandeling ter zake. Als we dat straks in het Engels doen, waarom dan ook niet in het Frans, of in het Spaans voor Spaanse studenten die naar hier komen? Er is echt wel een onderscheid tussen de manier waarop we ons onderwijs organiseren en de manier waarop er bepaalde vakken in een andere taal gedoceerd worden.

**Minister Hilde Crevits:** Collega Soens, ik begrijp wat u zegt, maar studenten die naar Vlaanderen komen, weten dat het Nederlands de bestuurstaal is. Het is ook een uitdaging. Als onze studenten naar Spanje of god-weet-waar gaan, en er zijn problemen, dan moeten ze daar ook de bestuurstaal hanteren.

Wat de juridisering betreft, wil ik u een beetje geruststellen. Sinds 2011 is het aantal gewone dossiers niet meer gestegen. Mijnheer Van Dijck, ik heb dat proberen duidelijk te maken. Het aantal blijft ongeveer stabiel op ongeveer tweehonderd dossiers per jaar. Maar wat er exponentieel gestegen is, zijn de overmachtsituaties voor het leerkrediet. Als je dat dreigt kwijt te spelen omdat je ziek bent geweest, dan moet je daar nu ook een dergelijke procedure voor starten.

Je kunt daar twee dingen mee doen. Je kunt zeggen dat het te log is en het administratiever maken, maar dan heb je misschien een groter risico op misbruiken. Ofwel stel je de rechters in staat om dat op een minder formalistische manier af te handelen. Ofwel ga je hen extra ondersteunen. Maar de stijging zit eigenlijk uitsluitend op het leerkrediet. Dan zeggen dat de juridisering sterk toeneemt, is een te zwaarwegende uitspraak omdat we dat niet kunnen afleiden. Het is normaal dat de dossiers van de leerkredieten stijgen, want het bestaat nog maar sinds 2008. We krijgen jaar na jaar meer studenten die daarmee worden geconfronteerd. We moeten vooral bekijken of we dat leerkrediet helemaal kunnen hervormen. Dat is complex omdat het met financiering samenhangt. Of we kunnen de overmachtsbetwistingen op een eenvoudigere manier laten afhandelen. Ik heb de voorstellen van de Vlaamse Onderwijsraad bekeken. We moeten dat samen eens bekijken.

**Tine Soens (sp.a):** Er komen natuurlijk wel studenten uit het buitenland naar hier om een Engelstalige opleiding te volgen. We kunnen toch niet verwachten dat ze meteen Nederlands kennen. Ik blijf het jammer vinden dat die studenten niet het recht zouden hebben om een examen te betwisten in een Engelstalige procedure en dat de drempel voor hen wordt verhoogd. Ik blijf het een jammere zaak vinden dat u hun dat recht niet wilt geven.

**Jan Durnez (CD&V):** Elke lus over Brussel die korter kan, is een goede zaak voor iedereen die betrokken is. Ik heb vertrouwen in de minister omdat ze vertrouwen heeft in de universiteiten en hogescholen.

**De voorzitter:** De actuele vragen zijn afgehandeld.

**ACTUELE VRAAG van Ortwin Depoortere aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de opvolging van ex-Syriëstrijders met een enkelband**

**ACTUELE VRAAG van Peter Van Rompuy aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de inzet van justitieassistenten in het kader van radicalisering**

**ACTUELE VRAAG van Yasmine Kherbache aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de opvolging van Syriëgangers door de justitiehuizen**

**De voorzitter:** Minister Vandeurzen is verontschuldigd omdat hij in het buitenland verblijft.

Het antwoord wordt gegeven door minister Crevits.

De heer Depoortere heeft het woord.

**Ortwin Depoortere (Vlaams Belang):** Voorzitter, minister, 118 tikkende tijdbommen, 118 Syriëstrijders zijn intussen teruggekeerd en verblijven in ons land.

Dat zijn de cijfers die federaal minister Geens op een parlementaire vraag heeft geantwoord. Men zou dus mogen verwachten dat deze Syriëstrijders, deze jihadi's, op een goede manier worden geregistreerd en opgevolgd als ze hier terug zijn. Het is dan ook hallucinant dat minister Vandeuren deze week tekst en uitleg gaf over deze registratie en opvolging en waaruit blijkt dat er gedurende twee jaar geen werk is gemaakt van een systematische registratie en opvolging, met uitzondering van een viertal dossiers in Antwerpen. Dit roept de nodige vragen op, niet enkel bij de parlementsleden maar bij heel wat mensen. De bevolking mag nu wel eens een duidelijke uitleg krijgen waarom dit zo is gelopen. Minister, wat kondigt u aan als nieuwe maatregelen?

**De voorzitter:** De heer Van Rompuy heeft het woord.

**Peter Van Rompuy (CD&V):** Minister, mijn vraag gaat specifiek over die terroristen die al een crimineel verleden hebben omdat net zij onder de bevoegdheid vallen van de Vlaamse justitiehuizen. Die zijn verantwoordelijk voor de opvolging van die groep, van diegenen die al in contact zijn geweest met justitie. Ze moeten daarbij samenwerken met de politie die het onderzoek doet op het terrein. Op basis daarvan geven de justitieassistenten van de justitiehuizen advies. Het is het parket dat uiteindelijk initiatief neemt. De uiteindelijke beslissing ligt bij de strafuitvoeringsrechtbanken die daarover in alle onafhankelijkheid oordelen.

Mijn bekommernis is dat de opvolging van die mensen zo nauwgezet en strikt mogelijk kan worden waargemaakt, niet alleen voor de Syriëstrijders maar voor alle criminelen die mogelijk zullen radicaliseren of betrokken zijn in terrorisme. Na 22 maart hebben we vastgesteld dat we als overheid meer moeten doen dan wat we in het verleden deden.

Minister, er is een begrotingscontrole geweest na 22 maart. Wat zal de regering meer doen? Waar zullen de middelen worden ingezet?

**De voorzitter:** Mevrouw Kherbache heeft het woord.

**Yasmine Kherbache (sp-a):** Minister, ik heb aan minister Vandeuren een schriftelijke vraag gesteld over de opvolging van voormalige Syriëgangers door de justitiehuizen. Het antwoord luidde onder andere: "Uit een navraag bij de verschillende Vlaamse justitiehuizen blijkt dat er de afgelopen twee jaar bijna geen voormalige Syriëgangers werden begeleid door de Vlaamse justitiehuizen. Enkel in Antwerpen was er sprake van begeleiding van voormalige Syriëgangers. Het gaat over vier dossiers vrijheid onder voorwaarden in het kader van de voorlopige hechtenis en één probatiedossier." Dat zijn niet mijn woorden, maar die van minister Vandeuren.

Het is hallucinant dat zo weinig Syriëgangers systematisch worden geregistreerd en opgevolgd. Het is hallucinant, omdat we in een plenaire vergadering van januari, na de aanslagen in Parijs, dat probleem al hebben aangekaart. We hebben toen al gezegd dat er een probleem is met de opvolging door de justitiehuizen en dat er geen aanbod is van deradicaliseringsprogramma's voor die groep. Daarom vroegen we om dat aandachtspunt uitdrukkelijk op te nemen in een actieplan. Dat staat in een kamerbreed goedgekeurde resolutie. Daarin wordt aan de Vlaamse Regering gevraagd om werk te maken van geïndividualiseerde radicaliseringsprogramma's die kunnen worden opgelegd aan ex-Syriëgangers die door de justitiehuizen worden gevolgd.

Op het terrein groeit de ongerustheid. Terecht, want veel van de aanslagplegers hebben een gerechtelijk verleden. Het is hallucinant dat dit punt in de resolutie nog niet is uitgevoerd. Ik heb geen antwoord gekregen op mijn vraag: hoe komt het dat men nog steeds geen werk heeft gemaakt van de uitvoering van de resolutie waarin met aandrang wordt gevraagd om werk te maken van een deradicaliseringsprogramma voor teruggekeerde Syriëgangers?

**De voorzitter:** Minister Crevits heeft het woord.

**Minister Hilde Crevits:** Voorzitter, collega's, ik dank u voor de vragen. Ik wil even teruggrijpen naar een resolutie van het Vlaams Parlement waarin wordt benadrukt dat voor "de helpers en ronselaars" van teruggekeerde Syriëgangers "die strafbare feiten plegen de strafrechtelijke aanpak de enig aanvaardbare aanpak is." Zij moeten vervolgd worden en de opvolging, in eerste instantie met het oog op de veiligheid, moet worden verzekerd. Die opvolging van die zogenaamde foreign terrorist fighters, waaronder teruggekeerde Syriëstrijders, gebeurt door het Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse (OCAD) en de Veiligheid van de Staat. De registratie- en informatie-uitwisseling van de gerechtelijke en bestuurlijke maatregelen wordt geregeld in een omzendbrief van de bevoegde federale minister van 21 augustus 2015.

De justitiehuisen hebben een taak, maar ze krijgen die taak op het vlak van de opvolging en begeleiding van die foreign terrorist fighters slechts als ze daartoe een mandaat krijgen van de rechtbank of van een rechter. Ze nemen die mandaten zeer zorgvuldig op, maar vooraleer ze dat kunnen, moeten ze daartoe de opdracht krijgen. En ik denk dat dit volledig overeenstemt met wat in de resolutie van het Vlaams Parlement staat.

Wat de registratie betreft, zijn we sinds 1 januari 2015 bevoegd voor de justitiehuisen. Dat is dus nog geen twee jaar, mevrouw Kherbache. Het registratiesysteem van de justitiehuisen draagt de welluidende naam SIPAR. Op dit ogenblik worden er technische aanpassingen doorgevoerd om ervoor te zorgen dat terroristische misdaden als een aparte categorie worden genoteerd. Men zegt me dat dit uiterlijk eind deze maand, begin volgende maand in orde zal zijn.

Mijnheer Van Rompuy, de referentiejustitieassistenten van de justitiehuisen zijn aangeduid zoals in het actieplan is bepaald. Ze hebben allemaal een opleiding gevolgd over het herkennen van signalen van radicalisering en de aanpak ervan. Ze zijn ook de aanspreekpunten voor de collega's. In het kader van de begrotingsbesprekingen heeft minister Vandeuren een mandaat gekregen om veertig personeelsleden extra aan te werven voor de versterking van de justitiehuisen, en dus ook voor de opdrachten die ze hebben inzake radicalisering.

De opmerkingen dat de justitiehuisen de hun opgelegde opdrachten niet zouden uitvoeren, heeft bij minister Vandeuren wrevel gewekt. Hij zegt dat dit niet correct is, en onrecht doet aan de grote inzet van de mensen van de justitiehuisen.

Natuurlijk moet je de regels volgen die er zijn. Ze krijgen de opdrachten binnen een mandaat dat hun wordt gegeven door een rechtbank of een rechter.

**Ortwin Depoortere (Vlaams Belang):** Minister, dank u. Ik begrijp natuurlijk dat een antwoord geven in de plaats van een bevoegde minister niet altijd eenvoudig is. Maar ik wil toch repliceren.

U bent uw antwoord begonnen met te zeggen dat alles valt of staat met een vervolgingsbeleid. Ik geef toe dat dat een federale bevoegdheid is, maar ik heb er weinig vertrouwen in. Wat men eigenlijk doet, is de verantwoordelijkheid afschuiven naar Vlaanderen. Minister Geens zegt dat we de teruggekeerde Syriëstrijders een deradicaliseringsprogramma zullen laten volgen, en als het wat meezit, geven we hun een enkelband. Daarmee is voor hem de kous af. Maar wij zitten in Vlaanderen met de justitiehuisen wel met het probleem van de registratie en opvolging.

Er schort wel degelijk iets aan het registratiesysteem zelf. Daar begint alles mee. Als minister Vandeuren nu zegt dat binnen de registratie niet eens de mogelijkheid bestaat om iemand als terreurverdachte te catalogeren, dan schort er iets.

Als men nu nog moet beginnen met het registratiesysteem te wijzigen, terwijl het systeem al vanaf 1 januari 2015 in gang is, dan vind ik dat men rijkelijk te laat komt. Als minister Vandeuren deze negatieve commentaren niet begrijpt, dan stel ik mij vragen bij zijn eigen systeem, dat hij niet adequaat opvolgt.

**De voorzitter:** De heer Van Rompuy heeft het woord.

**Peter Van Rompuy (CD&V):** Ten eerste is het belangrijk om van de minister te horen dat die Syriëstrijders en terroristen die opgevolgd worden door de justitiehuisen wel degelijk nauwgezet worden opgevolgd.

Ten tweede stel ik vast dat een aanbeveling van de commissie Radicalisering wordt uitgevoerd. De referentieassistenten zijn er. Ze zijn opgeleid. Ze doen aan detectie en ze doen aan opvolging.

Ten derde zijn er veertig extra justitieassistenten. Ik roep de regering op dat we hen specifiek zouden inzetten voor de opvolging van deradicalisering en de strijd tegen terreur. Minister Geens heeft daarenboven dit weekend nog twee afdelingen geopend in de gevangenis waar men meer zal inzetten op deradicalisering. Wij hebben daar ook een taak in. Dat is een belangrijk aspect. Daarenboven heeft hij gezegd dat diegenen die door de strafuitvoeringsrechtbank in voorlopige vrijheid zouden worden gesteld, door een onafhankelijke beslissing van de rechter, verplicht een enkelband zullen moeten dragen en een deradicaliseringsprogramma zullen moeten volgen. Ook daarvoor zullen we die extra veertig mensen nodig hebben.

Tot slot: als we het willen hebben over de opvolging van alle Syriëstrijders, roep ik mijn collega's van de commissie Radicalisering om daarover zo snel mogelijk samen te komen.

**De voorzitter:** Mevrouw Kherbache heeft het woord;

**Yasmine Kherbache (sp.a):** Ik zou willen dat men die resolutie waarover iedereen het eens is en die actiepunten snel uitvoert. Minister, u hebt er één aspect van de toelichting uit geciteerd. Mijn vraag ging over de actiepunten 18 en 19 van die resolutie. Die hebben betrekking op de justitiehuisen en op het aanbod van een deradicaliseringsprogramma, op deradicaliseringstrajecten voor die Syriëgangers. Dat is daarin heel uitdrukkelijk opgenomen, en dat is niet uitgevoerd.

Het klopt natuurlijk dat de justitiehuisen maar kunnen uitvoeren wat rechters beslissen. Minister, het grote probleem is dat er geen aanbod is van individuele deradicaliseringsprogramma's. Dat hebben we vorig jaar al gezegd. De rechters hebben dat ook al gezegd. Zij zeggen dat ze die deradicaliseringsprogramma's in de voorwaarden die zij opleggen niet kunnen opleggen, want Vlaanderen heeft ze niet. Als ze dan een voorwaarde van begeleiding opleggen aan de Syriëgangers, moeten de justitieassistenten zich behelpen. Minister, dat is bric-à-bracbeleid. Net daarom heb ik zo de nadruk gelegd op het belang van de deradicaliseringsprogramma's.

Ik heb gehoord dat sommigen beweren dat men daar niet voor bevoegd is. Zelfs de minister-president durft dat te beweren. Wij hebben de volheid van bevoegdheid. Wij hebben de cruciale bevoegdheid om die programma's te ontwikkelen. Goede programma's zorgen ervoor dat we die Syriëgangers goed kunnen begeleiden en opvolgen en de risico's op die manier kunnen beperken.

**De voorzitter:** Mevrouw Sminate heeft het woord.

**Nadia Sminate (N-VA):** Minister, ik wil uw straffe woorden ten opzichte van de Syriëstrijders en terugkeerders graag onderschrijven. U hebt dan ook geciteerd uit mijn woorden die in die resolutie waren opgenomen, maar dit terzijde.

Ik vind het goed dat de referentiejustitieassistenten een opleiding hebben gekregen rond het thema radicalisering. Wij hadden dat ook zo gevraagd aan de regering. Het klopt inderdaad dat een degelijke registratie nodig is. Het klopt dat er daar nog wat aan schort.

Wat voor mij minstens even belangrijk is, is wat er gebeurt met de Syriëstrijders of de terugkeerders die nog niet de leeftijd van 18 jaar hebben bereikt. Zij moeten worden begeleid door integrale jeugdzorg. Situeren de problemen zich ook daar?

**De voorzitter:** De heer Somers heeft het woord.

**Bart Somers (Open Vld):** Minister, ik dank u voor uw antwoord. We hebben in dit parlement inderdaad over de partijgrenzen van meerderheid en oppositie heen goed samengewerkt aan een resolutie. We hebben geprobeerd dat te doen in een constructieve en serene sfeer. Ik hoop dat we, nu we wat meer onder druk staan door de afschuwelijke gebeurtenissen van de voorbije weken, ons niet laten meeslepen in allerlei retorische beschouwingen, maar proberen ons te concentreren op de kern van de zaak. De kern van de zaak is hier dat er wel degelijk invulling is gegeven aan een aantal belangrijke aanbevelingen van onze commissie en het parlement: er zijn referentiejustitieassistenten, er komen veertig extra justitieassistenten. Ik volg de mening van de collega dat die in hoofdzaak zouden moeten worden ingezet op het bestrijden of begeleiden van de teruggekeerde Syriëgangers.

Ten slotte verwijst mevrouw Sminate terecht naar de database van de teruggekeerde Syriëgangers. In de paasvakantie heeft het federaal parlement, de Kamer van Volksvertegenwoordigers, die daarvoor verantwoordelijk is, een wetsontwerp goedgekeurd om dat beter te organiseren en te reguleren.

Mijn conclusie is dat er wel degelijk stappen vooruit zijn gezet. We moeten goed opletten wat de verantwoordelijkheden en bevoegdheden van Vlaanderen en die van de federale overheid zijn. Er is inderdaad nog werk aan de winkel, maar het is niet zo dat minister Vandeurzen heeft stilgezeten. Wel integendeel, hij heeft een aantal belangrijke stappen in de goede richting gezet.

**Minister Hilde Crevits:** Collega's, ik wil een aantal aanvullingen doen.

Ten eerste, ik heb u gezegd dat de registratie in de databank eind deze, begin volgende maand automatisch zal gebeuren. Maar dat betekent niet, collega's, dat er nu geen opvolging en registratie is, alleen gebeurt de registratie nu manueel. Als er een opdracht komt, worden ze wel degelijk in de databank gezet. Het is dus niet zo dat ze niet worden geregistreerd, maar het kan niet automatisch. Op die manier is dit misverstand hopelijk uit de weg geruimd. Het moet automatisch in het systeem komen.

Ten tweede verschil ik van mening met sommigen. Er bestaat niet zoiets als één uniforme eenheidsworst om deradicaliseringsprogramma's te maken. Dat kan niet. De referentiejustitieassistenten hebben allemaal een opleiding genoten. Zij zijn getraind in het herkennen van signalen. Er moet natuurlijk worden gewerkt binnen de opdracht die zij krijgen.

Ten derde mogen we niet in de val trappen om te denken dat er geen overleg is tussen de Vlaamse collega en de federaal bevoegde collega Geens. Zij spreken met elkaar. Er is uniformiteit in aanpak. Het is noodzakelijk dat je dat doet in zulke dossiers. Wij moeten inderdaad instaan voor de opvolging, maar dat neemt niet weg dat alles moet gebeuren binnen datgene wat jullie hebben gevraagd in het Vlaams Parlement, namelijk ervoor te zorgen dat ze worden veroordeeld en dat alles gebeurt binnen de bestaande contouren. Maar eenheidsworst voor

iedereen is niet mogelijk. Het is altijd een aanpak op maat. We moeten vertrouwen hebben. Het moet gebeuren binnen de contouren van de programma's die worden uitgewerkt. De justitieassistenten moeten hun expertise voluit kunnen inzetten.

**Ortwin Depoortere (Vlaams Belang):** Als er een ding duidelijk is, is het dat we sinds de aanslagen in Parijs en Brussel in staat van oorlog zijn met één bepaalde religie, dat de link met ex-Syriëstrijders niet ver te zoeken is en dat het nu niet de tijd is om nogmaals halfzachte maatregelen als deradicaliseringsprogramma's en enkelbanden te nemen. We moeten nu eindelijk met harde hand de strijd aangaan met terreur. *(Applaus bij het Vlaams Belang)*

**Peter Van Rompuy (CD&V):** Minister, ik zou graag zien dat de veertig extra justitieassistenten worden ingezet voor de strijd tegen terreur. We moeten het net rond de netwerken zo goed mogelijk sluiten. De aanslagen werden op 22 maart gepleegd, het is nu 13 april. In het parlement hebben we een speciale commissie radicalisering. Die moet nu zo snel mogelijk samenkomen.

**Yasmine Kherbache (sp.a):** Minister, wat vorig jaar met aandrang is gevraagd, namelijk dat er dringend werk moet worden gemaakt van deradicaliseringsprogramma's, is niet uitgevoerd. Dat is zeer verontrustend.

Daarom heb ik nog een boodschap. Terreurbestrijding verdraagt geen we-zijn-ermee-bezigmentaliteit, verdraagt absoluut geen bric-à-bracbeleid, en zeker geen improvisatie. De mensen zijn ongerust. De regering moet de engagementen die ze is aangegaan, uitvoeren en dit au sérieux nemen, want dit is hallucinant. *(Applaus bij sp.a)*

**De voorzitter:** De actuele vragen zijn afgehandeld.

**ACTUELE VRAAG van Björn Anseeuw aan Jo Vandeuren, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over het kritische auditverslag van de Vlaamse Zorginspectie betreffende het Forensisch Psychiatrisch Centrum Gent**

**De voorzitter:** Het antwoord wordt gegeven door minister Crevits.

De heer Anseeuw heeft het woord.

**Björn Anseeuw (N-VA):** Minister, geïnterneerden zijn mensen die een misdrijf hebben gepleegd, maar tegelijk lijden aan een psychische aandoening waardoor ze niet altijd kunnen instaan voor hun daden. Dat is de reden waarom geïnterneerden niet in een gevangenis thuishoren. Dus heeft de federale overheid een tijd geleden beslist in Vlaanderen twee forensische psychiatrische centra te openen, een in Gent en een in Antwerpen.

Het centrum in Gent is al een tijdje open en er is een samenwerkingsovereenkomst tussen de federale staat en Vlaanderen, waarin is vastgelegd dat Vlaanderen moet instaan voor de controle op de zorgkwaliteit. Dus heeft de Vlaamse zorginspectie eind vorig jaar een audit gedaan van het Forensisch Psychiatrisch Centrum (FPC) in Gent. Daarbij is men tot enkele belangrijke, vrij kritische conclusies gekomen, zeker als het gaat over de bestaffing 's nachts.

Vandaag kan men niet garanderen dat er op elke afdeling in het FPC in Gent 's nachts minstens één verpleegkundige aanwezig is. Erger nog, de zorginspectie zegt met zoveel woorden dat men 's nachts niet kan garanderen dat alle zorgen op een adequate en kwaliteitsvolle manier kunnen worden verstrekt aan de geïnterneerden. Dat is toch bijzonder kwalijk omdat net het doel van die centra was eindelijk werk te maken van zorg op maat voor geïnterneerden.

Komt daarbij dat ondanks het samenwerkingsakkoord tussen Vlaanderen en de federale staat, federaal minister van Volksgezondheid, Maggie De Block, doodleuk zegt dat ze niet zo'n hoge pet op heeft van die studie en er zich niet te veel van aantrekt.

Minister, hoe zult u omgaan met de toch wel kritische vaststellingen van de zorginspectie? Hoe zult u omgaan met de toch wel laconieke houding van de federale tegenvoeter van minister Vandeuren?

**De voorzitter:** Minister Crevits heeft het woord.

**Minister Hilde Crevits:** Het is altijd aangenaam om een vraag van een collega te beantwoorden, zo leer je nog iets bij. Het is de eerste keer dat de zorginspectie op controle is gegaan. Het is heel positief dat het referentiekader, dat ook wordt gehanteerd bij de inspectie van de andere psychiatrische ziekenhuizen, conform is.

Wat ze nu gedaan hebben, is een soort nulmeting. De afspraak is gemaakt dat ze volgend jaar opnieuw zullen kijken of en op welke manier alle punten waaraan gewerkt moet worden, verholpen zijn. Dat wordt zeer nauwgezet besproken in het opvolgingscomité. Daarin zitten ook de vertegenwoordigers van de betrokken federale ministers. De verbeterpunten worden dus goed opgevolgd en zullen volgend jaar inderdaad opnieuw geïnspecteerd worden. Inhoudelijk zegt de zorginspectie dat het FPC Gent een sterke start heeft gekend en dat er een aantal positieve elementen zijn, die ik hier wil onderstrepen. In vergelijking met de kwaliteit van zorg in psychiatrische ziekenhuizen kan het FPC Gent zeker de vergelijking doorstaan, maar er waren een aantal opmerkingen rond de personeelsbezetting, waar u zelf naar hebt verwezen, onder meer de vaststelling dat niet elke afdeling in elke shift verplegend personeel op de afdeling had. Dat is zeker een aandachtspunt waaraan moet worden gewerkt. Als ik zie hoe het kader en de opvolging daarvan georganiseerd is, dan kun je dat niet onder de mat vegen of als irrelevant beschouwen. Het is dezelfde inspectie die daarop zal toezien. Het is duidelijk dat we volgend jaar zullen kijken op welke manier dat verholpen is.

**Björn Anseeuw (N-VA):** Minister, ik dank u voor uw antwoord. Ik blijf op mijn honger zitten in verband met de vraag wat er zal gedaan worden aan de laconieke houding van federaal minister De Block. Dat is niet onbelangrijk. In diezelfde audit staat dat er bijvoorbeeld een groot spanningsveld is tussen wat er contractueel is vastgelegd in de exploitatieovereenkomst tussen de federale overheid en het FPC Gent zelf en wat er nodig is om een continue kwaliteit te waarborgen van de zorg en de patiëntveiligheid. Eigenlijk zijn de pijnpunten die worden aangehaald, niet zo gemakkelijk op te lossen en zal er wel degelijk een engagement nodig zijn van minister de Block op het federale niveau, zo niet komen die zorg en die patiëntveiligheid wel in het gedrang.

Ik herhaal dus mijn vraag, zeker gelet op deze pertinente opmerking van uw eigen zorginspectie: op welke manier zult u ten aanzien van minister De Block actie ondernemen om werk te maken van die zorgkwaliteit?

**De voorzitter:** De heer Bertels heeft het woord.

**Jan Bertels (sp.a):** Minister, ik sluit mij aan bij de bezorgdheid van de heer Anseeuw. Het is zo dat op basis van een samenwerkingsakkoord, de Vlaamse zorginspectie moet nagaan of er voldoende kwalitatieve zorg verleend kan worden in die nieuwe instelling voor geïnterneerden. In een rapport zegt de Vlaamse zorginspectie dat er problemen zijn, onder meer bij de bestaffing, en dat niet alle voorziene zorgtaken kwalitatief kunnen worden uitgeoefend. Kwalitatieve zorg is belangrijk in heel het zorgveld, het is een kerntaak van de Vlaamse overheid om daarover te waken en ervoor te zorgen dat die kwaliteit geboden kan worden.

Het maakt niet uit of die zorg nu verstrekt wordt door een commerciële, een publieke of een non-profitzorgverstrekker, de kwaliteitsnormen moeten worden nageleefd. Minister, een eminent collega van u en huidig vicepremier sprak in 2014 de woorden uit: “geen winst maken op kap van de zorg voor geïnterneerden”. Hoe gaat u ervoor zorgen dat uw federale collega’s de conclusies van het rapport van de zorginspectie over de kwaliteit van zorg, kerntaak van de Vlaamse overheid, ernstig nemen en er iets aan doen, veeleer dan het enkel door te schuiven naar een opvolgingscomité?

**Minister Hilde Crevits:** Mijn antwoord kan vrij kort zijn. Er is een opvolgingscomité ingesteld dat deze rapporten moet opvolgen en kijken welke extra maatregelen moeten worden genomen. Ik kan jullie bekommernissen overmaken aan mijn collega Vandeuren, die het rapport natuurlijk ook gelezen heeft. Hij kan niet onmiddellijk zelf ingrijpen, maar de Vlaamse inspectie gaat volgend jaar terug. Gent is een heel belangrijk voorbeeld, dus iedereen heeft belang bij het welslagen en de goede opvolging van alle punten, zeker als het gaat over personeelsbezetting. Het is de taak van het opvolgingscomité om dat ernstig te nemen. Als ik collega De Block een beetje ken, kan ik mij niet voorstellen dat ze hier lacherig over zou doen of er weinig aandacht aan zou besteden. Ze heeft wel terecht gewezen op de positieve punten in het verslag en ik heb dat ook proberen te doen. Dat neemt niet weg dat ik uw bezorgdheid deel en dat de knelpunten goed opgevolgd en weggewerkt moeten worden.

**Björn Anseeuw (N-VA):** In het Overlegcomité is er toch nog wel wat werk ten aanzien van Maggie De Block in dezen. Haar woorden waren duidelijk: “Ik heb geen hoge pet op van die audit.” Samenwerkingsovereenkomsten moeten, wat mij betreft, worden uitgevoerd en daarmee uit. Hiermee wil ik tegelijk afstand nemen van de insinuatie die de heer Bertels heeft gemaakt als zou er met de vinger moeten worden gewezen naar de exploitant. Dat is inderdaad niet het geval. Er staan ook heel veel positieve zaken in, maar het is belangrijk om altijd te zoeken naar verbetering. Er staan ook pertinente problemen in zoals het exploitatiecontract zelf. Er staan een aantal voorwaarden in waaraan men voldoet, maar voor de Zorginspectie voldoen ze niet om de zorgkwaliteit te garanderen. Het moet toch onze betrachting zijn – en ik hoop dat uw collega Vandeuren er toch heel sterk zijn schouders onder zet, want het is belangrijk voor Vlaanderen zelf – dat we dag en nacht kwaliteitsvolle zorg kunnen garanderen, ook voor die bijzonder kwetsbare groep van geïnterneerden.

**De voorzitter:** De actuele vraag is afgehandeld.

**ACTUELE VRAAG van Johan Danen aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de eventuele kap van het waardevolle Kaulillerbos in Bocholt voor zandontginning**

**De voorzitter:** De heer Danen heeft het woord.

**Johan Danen (Groen):** Minister, ik heb me de laatste dagen wat zorgen over u gemaakt. Toen ik begin deze week bekendmaakte dat er 120 hectare waardevol bos in Limburg is bedreigd, zei u dat er geen dossier was. Minister, er is wel een dossier en ik heb het bij mij. Het is een dossier van april 2014 met een duidelijk politieke keuze waarin heel duidelijk wordt bepaald dat er wordt gestart met de opmaak van een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan (GRUP) voor de zandontginning in Kaulille. De startbeslissing wordt genomen. Het is duidelijk welke weg men wil opgaan. Uit 2013 zijn er nog andere documenten waaruit blijkt waar men graag zand zou winnen. Het Kaulillerbos staat daar ook bij.

Minister, u hebt dit document getekend. Het is dus vreemd dat u zegt dat er eigenlijk geen dossier is en dat u hierover weinig weet. Minister, welke afweging hebt u gemaakt om deze politieke keuze te maken om de start te nemen voor ontginning in het Kaulillerbos?

**De voorzitter:** Minister Schauvliege heeft het woord.

**Minister Joke Schauvliege:** Collega Danen, ik heb heel fors taalgebruik van u gelezen. U kwam tot twee conclusies. De eerste conclusie was: "De minister liegt." Een andere mogelijkheid was volgens u: "De minister kent haar dossier niet." Nu bent u een beetje milder in uw taalgebruik, maar misschien bent u nog een derde optie vergeten. Misschien is de derde optie dat u de procedure niet kent die in zulke dossiers wordt gevolgd. Ik zal u dat proberen uit te leggen zodat u goed weet hoe het in elkaar zit.

Eerst over de startbeslissing van 2014 waarmee u daarnet zo mooi stond te zwaaien. Het is bijzonder opmerkelijk dat er in 2014 daarover geen opmerkingen zijn gemaakt en dat u dat nu plots een zeer belangrijk document vindt. Wat is een startbeslissing? Ze gaat terug naar het Oppervlakedelfstoffendecreet. In dat Oppervlakedelfstoffendecreet staat dat er een startbeslissing kan worden genomen. In de memorie van toelichting staat dat het geen keuze is voor definitieve locaties en dat er een aantal afwegingen kunnen gebeuren. Collega, zo'n startbeslissing is dus geen definitieve beslissing over een locatie.

Vanuit twee private bedrijven wordt een milieueffectrapportprocedure (MER-procedure) opgestart. Die is nu in openbaar onderzoek. Ik veronderstel dat het feit dat u nu om aandacht schreeuwt, daarmee te maken heeft. In het openbaar onderzoek komen de verschillende alternatieven aan bod die in een MER-rapport kunnen worden onderzocht. Bij de aankondiging van het openbaar onderzoek staat ook heel uitdrukkelijk dat het niet over definitieve keuzes van locaties gaat. Het gaat wel om: "Een uitnodiging aan alle betrokkenen om mee te denken wat er in een milieueffectenrapportage verder uitgewerkt wordt." Nogmaals staat er: "Het geldt niet als een definitieve keuze van die locatie."

Dat zijn de feiten, mijnheer Danen. Er is geen planningsbeslissing, er is geen vergunningsbeslissing. Er is geen beslissing over het dossier dat op mijn bureau ligt.

U beweert dat er uitzonderingen gemaakt zouden zijn, dat er achterpoortjes zijn voor ontginners, dat zij niet zouden moeten compenseren wanneer zij een vergunning zouden krijgen. Ik kan u uitdrukkelijk zeggen, als – en ik herhaal – als er een vergunning zou worden verleend, gebeurt dat niet via achterpoortjes. Ontginners moeten wel degelijk compenseren. De regels zijn zelfs verstrengd. We hebben beslist dat de compensatie in natura moet gebeuren als het terrein groter is dan 3 hectare.

Dat zijn de feiten, mijnheer Danen. Ik hoop dat u daar verder mee aan de slag gaat in plaats van om aandacht te schreeuwen voor een dossier waarover nog geen beslissingen genomen zijn.

**Johan Danen (Groen):** Minister, ik heb van u echt geen lessen te krijgen. Ik ben me heel goed bewust van de procedure. Ik heb een brochure van De Zandbron, de groep die wil ontginnen samen met het gemeentebestuur, gezien. De procedure wordt daarin haarfijn uitgelegd. Ik heb nooit beweerd dat het bos zeker gekapt zal worden, ik heb gewoon gewaarschuwd dat het bos wel degelijk bedreigd is. Daar gaat het over. Dat is het enige dat ik wil zeggen.

Het is nooit goed. Ofwel komt een dossier te vroeg en zegt u: het is te vroeg, dat is allemaal niet relevant, waar komt u nu mee af? Ofwel zijn we te laat en zegt u: nu is het allemaal achter de rug, waar komt u nu mee af? Dat soort lessen heb ik echt niet te krijgen van u. Ik weet precies hoe de procedures ineenzitten.

Het is trouwens zo dat de beginkeuzes gemaakt zijn zonder inderdaad definitieve keuzes te maken. U zegt dat er geen voorrangregeling is voor ontginners: dat klopt ook niet. Op 17 juli 2015 is er wel degelijk beslist dat er een uitzondering is

voor ontginners. Dat wil dus niet zeggen dat ze niet moeten compenseren, maar ze kunnen 'in site' compenseren en het is zo dat ze met één factor één winnen.

Alles wat ik in dit dossier heb beweerd, klopt, en u probeert om de hete brij heen te draaien. Het is heel duidelijk een politieke keuze. U had een andere keuze kunnen maken, om die start niet te nemen, om daar gedeeltelijk natuur van te maken. Dat hebt u niet gedaan, dat is uw goed recht, maar kom er dan voor uit. *(Applaus bij Groen)*

**De voorzitter:** De heer Tobback heeft het woord.

**Bruno Tobback (sp.a):** Ik neem het risico om mij in de Limburgse bossen te begeven. Minister, ik heb op zich geen probleem dat u in ruimte en mogelijkheden voorziet voor ontginning en winning. Daar is in de vorige legislatuur ook al heel duidelijk een keuze voor gemaakt.

U moet aan de andere kant niet verwonderd zijn dat het wantrouwen groot is. In de afgelopen jaren werden we rond ontbossing al heel vaak geconfronteerd met salamibeslissingen. Daarbij werd vóór de beslissing inderdaad gezegd: u bent te snel, er is nog geen beslissing; en achteraf: u bent te laat want er is een beslissing en ik kan nu niets meer zeggen. Het wantrouwen is dus verklaarbaar, zeker als men ook nog eens weet dat 90 procent van alle aanvragen toch wordt goedgekeurd op basis van eerder vage criteria.

Ik zou u een heel concrete – al was het maar om de ongerustheid hier gedeeltelijk weg te nemen – vraag willen stellen. Indien voor deze ontginning een vergunning zou worden gegeven voor ontbossing, mag ik toch aannemen dat de compensatie in natura klaar en duidelijk betekent: onmiddellijke compensatie in natura en niet in nabestemming binnen 20, 25, 30 of 35 jaar? Dat zou een farce zijn. U mag gerust 'neen' antwoorden, minister, dan hoor ik het nu graag.

**De voorzitter:** De heer Vandaele heeft het woord.

**Wilfried Vandaele (N-VA):** Minister, het gaat hier om een bos dat deels gelegen is in een industriegebied, wat we een zonevreemd bos noemen. We hebben hier onlangs een wijziging aan een decreet goedgekeurd: artikel 90ter van het Bosdecreet, waarmee we de zonevreemde bossen beter gaan beschermen. We wachten op een kaart waarop die bossen staan, een kaart die in openbaar onderzoek kan gaan zodat de bescherming een feit wordt. Hoever staat het met de kaart en met het openbaar onderzoek dat daarop moet volgen?

**De voorzitter:** De heer Ceyssens heeft het woord.

**Lode Ceyssens (CD&V):** Mijnheer Danen, ik heb de indruk dat u voor buikspreker aan het leren bent, een buikspreker die andere mensen wil laten zeggen wat hij ze graag wil laten zeggen. U zou minister Schauvliege hier graag willen laten zeggen: natuur interesseert mij niet. Waarop u zou kunnen zeggen: mij interesseert het wel, ik ben er de grote voorvechter van. Ik kan geen andere redenen vinden waarom u hier zo kort door de bocht gaat.

Ik zal de regelgeving niet meer opsommen die de minister al heeft gegeven. Daarvoor ontbreekt mij de tijd. Maar in de toekomst zullen hier vele afwegingen moeten worden gemaakt. 120 hectare waardevol bos, daar zit inderdaad 60 hectare bedrijventerrein bij. Misschien zitten er van die hectaren bij waar u naar verwees in het dossier Essers. Dat weet ik niet. Er zit 44 hectare dennenbos in. Er zal moeten worden afgewogen of er sowieso kan worden ontzand. Er zal moeten worden afgewogen hoe eventuele mobiliteitsproblemen kunnen worden aangepakt. En sowieso moet elke boom die ooit gekapt wordt, gecompenseerd worden, soms zelfs tot drie keer toe.

Wat mij vooral stoort, mijnheer Danen, is dat wij hier bezig zijn over procedures die in dit parlement goedgekeurd zijn: milieu-effectenrapport, ruimtelijk uitvoeringsplan. Die procedures zijn hier in het verleden door verschillende politieke partijen en na goed overleg tot stand gekomen en goedgekeurd, om tot een goede, evenwichtige besluitvorming te komen. Ik hoor u hier vandaag zeggen: gooi die procedures in de vuilnisbak en zeg gewoon dat het vandaag niet kan. Dat is eigenlijk een aanfluiting van deze instelling.

**De voorzitter:** Mevrouw Peeters heeft het woord.

**Lydia Peeters (Open Vld):** Collega's, we weten allemaal dat we zand economisch nodig hebben. We hebben het nodig bij infrastructuurwerken, bij woningbouw, de betonnijverheid. Iedereen heeft dat nodig. Daarom moet er een grondig onderzoek gebeuren waar er zandwinning is.

Mijnheer Danen, ik moet in dezen de minister bijtreden: ofwel kent u de procedures niet, ofwel hebt u een probleem met communicatie. De krantenartikelen die ik gelezen heb, spraken toch allemaal voor zich.

Voor alle duidelijkheid wil ik nog even herhalen dat op dit ogenblik niet meer dan de kennisgevingsnota van de plan-MER in openbaar onderzoek is. Dat dient er net toe, mijnheer Danen, om alle milieuaspecten te onderzoeken, om op grond daarvan binnen het plan-MER richtlijnen op te maken of er mogelijk een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan kan worden opgemaakt. In die fase zitten we. We moeten dan ook niet meer zoeken dan wat er op dit ogenblik voorhanden is. Het openbaar onderzoek loopt nog tot het einde van deze maand. En dan zullen we verder zien wat er moet komen.

Als de nabestemming van dat ontginningsproces natuur is, denk ik dat we hier een win-winsituatie hebben voor iedereen. In onze regio is dat zo gebeurd met grindwinning. Ik gun dat ook Noord-Limburg met zandwinning.

**Minister Joke Schauvliege:** Ik stel vast dat bijna iedereen het erover eens is dat in dit dossier nog heel wat stappen moeten worden gezet en dat we de milieu-effectenrapportage alle kansen moeten geven en dat op een goede manier moeten laten verlopen. Dat gebeurt in alle transparantie en openheid. Daarom ook is dit openbaar onderzoek rond de kennisgeving vanuit het private initiatief op dit moment lopende. Er is dus geen sprake van salamibeslissingen of verdoken beslissingen.

Collega Danen, als u dan toch zoveel problemen had met die beslissing in 2014, waarom begint u er nu pas zoveel rumoer rond te maken? U hebt dan toch twee jaar gewacht.

Collega Tobback, die startbeslissing is mee door uw partij genomen in 2014. Ook het dossier Essers is trouwens aangezet toen u mee verantwoordelijkheid droeg. Ik kan dus aannemen dat u ten volle achter die beslissingen staat.

U vraagt mij wat er zal gebeuren áls. Dat is natuurlijk allemaal toekomstmuziek. Daar kunnen wij nu niet op doorgaan. Wij moeten afwachten wat de milieu-effectenrapportage zegt. Pas als er een ruimtelijk uitvoeringsplan zou zijn, kan er eventueel een vergunning verleend worden voor een ontginning. Het zal in die vergunning zijn dat specifiek zal komen hoe er gecompenseerd moet worden. Er is duidelijke regelgeving, die zegt dat wanneer er een perceel groter dan 3 hectare is waar bos gekapt wordt, er gecompenseerd moet worden in natura. Er staat in de regelgeving dat dat gefaseerd kan gebeuren. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat dat pas na vijftig jaar is. Dat zal gespecificeerd moeten worden in de vergunning. Ik kan daar absoluut niet op vooruitlopen. Dat zal afhangen van de resultaten van alle onderzoeken.

Mijnheer Vandaele, in het parlement is er inderdaad beslist om een kaart op te maken met bijzonder waardevolle zonevreemde bossen die ook bedreigd zijn. Die kaart is al een tijdje klaar. Die ligt trouwens voor in een interkabinetten-werkgroep. We hopen dat die heel snel naar de Vlaamse Regering kan, waarna dan inderdaad het openbaar onderzoek kan starten. Het werk is dus echter al een hele tijd af.

U ziet dat we ook verder werk maken van de bescherming van die bijzonder waardevolle zonevreemde bossen, maar natuurlijk moeten we ook respect hebben voor de procedures, voor de diverse stappen die moeten worden gezet. We zorgen ervoor dat er kennis is in dat dossier. Pas dan kunnen er op basis van alle objectieve gegevens definitieve beslissingen worden genomen. Ik vraag inderdaad, ook van de parlementsleden, dat men respect zou hebben voor die procedure, zeker als dat decretaal is bepaald door dit parlement.

**Johan Danen (Groen):** Als er een startnota ligt voor de opmaak van een GRUP voor de zandontginning in Kaulille, in het Kaulillerbos, dan lijkt alertheid me wel op haar plaats. Er is niemand die heeft gezegd dat dat bos morgen zal worden gekapt. Dat zou er nog aan ontbreken. Dat heeft niemand gezegd. Het gaat erover dat we alert moeten zijn, dat we moeten oppassen dat niet de fout wordt gemaakt die ook bij Essers is gemaakt, in die zin dat men waardevol bos kapt terwijl er wel alternatieven zijn.

Ik denk dat we er eens goed over moeten nadenken of het zinvol is om waardevolle bossen op te offeren voor zand, dat in ruime mate aanwezig is. Ik kan me niet indenken dat de meeste mensen dat een goed idee vinden. Bossen zijn, in tegenstelling tot sommige geluiden die ik hoor, geen luxeproduct, maar levensnoodzakelijk. Beste collega's, en in het bijzonder beste Limburgse collega's, als we aan dit tempo doorgaan, dan kleurt Limburg binnenkort grijs in plaats van bronsgroen, en dat mogen we echt niet laten gebeuren.

**De voorzitter:** Ik stel voor dat we nu het Limburgse volkslied aanheffen. *(Gelach)*

De actuele vraag is afgehandeld.

**ACTUELE VRAAG van Koen Van den Heuvel aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het advies 'Begrotings-traject ter voorbereiding van het Stabiliteitsprogramma 2016-2019' van de Hoge Raad van Financiën**

**De voorzitter:** De heer Van den Heuvel heeft het woord.

**Koen Van den Heuvel (CD&V):** Voorzitter, minister, collega's, zoals we allemaal weten, is gisteren een nieuw advies van de Hoge Raad van Financiën (HRF) verschenen met betrekking tot het begrotingstraject voor de nv België, dus niet alleen voor de federale overheid, maar ook voor Entiteit II, de deelstaten en de lokale overheden. Ik begin met goed nieuws, dat terecht mag worden gesteld. De HRF heeft vastgesteld dat het begrotingsresultaat van vorig jaar voor de Vlaamse Regering uiteindelijk beter was dan gedacht. Momenteel hebben we een tekort van ongeveer 400 miljoen euro. Enkele maanden geleden werd dat honderden miljoenen hoger ingeschat. Dat lijkt me dus toch al een positief punt.

Ook heeft de HRF voorgesteld om het traject voor Vlaanderen enigszins strenger te maken, om bijvoorbeeld voor dit jaar naar 500 miljoen euro te gaan. We hebben de voorbije weken ook de begrotingscontrole gehad. We hebben vastgesteld dat de Vlaamse Regering voor dit jaar ook op dat vlak goed scoort: ze blijft duidelijk onder die doelstelling van de HRF. Bovendien zegt de HRF dat het

toekomstige traject naar een nominaal evenwicht een verantwoordelijkheid voor de diverse entiteiten is, maar dat dat een jaartje mag worden uitgesteld. Dat werd vooropgesteld voor 2017, maar mag voor hun part in 2018 worden bereikt. Minister-president, dat is natuurlijk een eerste element dat ik u wil voorleggen. Hoe staat u daartegenover?

Nog een ander element dat ik even onder de aandacht wil brengen, is de aandacht voor de lokale overheden. De deelstaten zijn immers ook verantwoordelijk voor de lokale overheden. De HRF zegt daarover dat men naar een investeringsjaar gaat op het einde van de legislatuur, in het verkiezingsjaar 2017-2018. Men zegt wat soepeler te zullen zijn wat dat betreft, maar in 2019 moet dat opnieuw in evenwicht zijn.

Minister-president, hoe zal de Vlaamse Regering omgaan met dit advies van de HRF? Welk standpunt zult u volgende week maandag in het Overlegcomité innemen om de begrotingsrekeningen van de nv België mee op orde te houden?

**De voorzitter:** Minister-president Bourgeois heeft het woord.

**Minister-president Geert Bourgeois:** Mijnheer Van den Heuvel, dat zijn twee vragen.

Het advies van de Hoge Raad van Financiën heeft me onaangenaam verrast omdat zij eigenlijk een omslag maken in het begrotingstraject dat zij van Vlaanderen vragen, niet alleen voor 2016 en 2017 en de volgende jaren maar ook met terugwerkende kracht voor 2015. We vertrekken, zoals u zegt, van ons goede, puike resultaat in plaats van hun advies.

Bovendien doen ze dat na onze begrotingscontrole 2016, ze vragen een beter traject te rijden in 2016. We leiden ook uit het advies af dat de goede leerling wordt gestraft en de slechte beloond. Ik heb de cijfers opgelist: voor 2015, 2016 en 2017 vraagt de Hoge Raad in vergelijking met zijn advies van maart 2015 een bijkomende inspanning van 1,340 miljard euro, wat dan weer gecompenseerd wordt door de correctie van de autonomiefactor in 2018 en een investeringsmarge voor 2019. Dat komt erop neer dat Vlaanderen over de hele periode ten opzichte van het vorige advies 231 miljoen euro meer zou moeten doen aan inspanningen, terwijl Wallonië 314 miljoen euro minder aan inspanningen zou moeten doen en Brussel 51 miljoen euro minder inspanningen. De Vlaamse Regering is daarop bijeengekomen en heeft beslist dat wij ons, los van dat advies en het resultaat van het overleg met de Federale Regering, zullen houden aan ons pad en zullen gaan voor een evenwicht in 2017. We zullen ook de begroting voor 2016 niet nog eens bijsturen. We hebben net een succesvolle begrotingscontrole achter de rug, we zitten op koers en houden dat aan in 2017.

Met uw bijkomende vraag over de lokale besturen overvalt u me een beetje. U weet dat we werken met autofinancieringsmarges. Volgens mijn informatie zitten de lokale besturen ESR-matig op het goede spoor voor 2014 en 2015. Nu zegt de raad dat we in het verkiezingsjaar een beetje in het negatief mogen gaan om dan in 2019 opnieuw op het spoor te zitten. Wij hebben ons daar niet over gebogen, ik heb het daar ook niet over gehad met minister Homans. Ik denk dat het goed is dat Vlaanderen die autofinancieringsmarge aanhoudt, die ongeveer parallel loopt met ESR. Er zit iets in, ook ten opzichte van Vlaanderen, om te zeggen dat tijdens het laatste jaar iets meer mag worden toegelaten, gelet op het feit dat de cyclus altijd een beetje op en neer gaat en toeneemt naar het einde van de bestuursperiode, ook voor de lokale besturen. Hoe dan ook kunnen we die beleids- en beheerscyclus die loopt voor de eerste periode en die naar mijn aanvoelen goed loopt, het best voor een volle periode van zes jaar laten lopen voor we meegaan in afwijkende avonturen.

**Koen Van den Heuvel (CD&V):** Voor de lokale besturen is het belangrijk dat de opening die de Hoge Raad van Financiën laat voor 2017 en 2018 op een pragmatische manier wordt bekeken. De lokale besturen zijn immers belangrijke investeringsbesturen.

Het is goed dat u onderstreept dat de ambitie van de Vlaamse Regering blijft wat ze is. De betrachting naar een nominaal evenwicht in 2017 is heel goed. Wat het traject zelf betreft, moeten we die oefening in eerste instantie voor onszelf maken. De nv België is een belangrijke context. Onze bijdrage vanuit de Vlaamse deelstaat aan die algemene begrotingsrekening voor de nv België is op zich belangrijk, maar het meest essentiële is natuurlijk dat we de rekeningen voor Vlaanderen op orde houden. Ik denk dat er de voorbije jaren belangrijke stappen in de goede richting zijn gezet en dat we die oefening in eerste instantie voor onszelf moeten maken.

**De voorzitter:** De heer Rzoska heeft het woord.

**Björn Rzoska (Groen):** Voorzitter, collega's, gisteren zijn we hier ook even dieper op ingegaan in de commissie. Ik weet dat het eigenlijk niet mag, maar ik heb een dubbele vraag. Ik zal toch de vrijheid nemen om die te stellen. Ik heb een vraag aan beide sprekers.

Minister-president, ik kan eigenlijk niet meer zo goed volgen. U zegt: "We hebben een begrotingscontrole gehad", maar die heeft het parlement nog niet gezien, behalve de powerpointpresentatie gisteren. Ik weet eigenlijk niet zo goed hoe die begrotingscontrole eruitziet, buiten wat ik erover in de pers lees. U hebt het tegen de heer Van den Heuvel over: "het puike resultaat 2015". Kunt u dat concreet maken, want ik weet niet wat dat puike resultaat is? De rekening is niet neergelegd. Mag ik weten wat het puike resultaat is op het einde van 2015?

Mijnheer Van den Heuvel, hoor ik u nu zeggen dat u, CD&V, er eigenlijk voor pleit om het nominale evenwicht voor 2017, dat u toch naar voren had geschoven met uw ploeg, los te laten? *(Koen Van den Heuvel schudt ontkennend)*

**De voorzitter:** De heer Diependaele heeft het woord.

**Matthias Diependaele (N-VA):** Dank u, mijnheer Van den Heuvel, want ik had mijn inleidende zin al in het hoofd: het is een goede zaak dat we hier met de drie coalitiepartners nog een keer kunnen bevestigen dat wij blijven gaan voor gezonde overheidsfinanciën en dus ook voor het nominaal evenwicht in 2017.

Ik sluit me er volledig bij aan, mijnheer Van den Heuvel, dat we dit in de eerste plaats voor onszelf doen. We hebben als Vlaamse volksvertegenwoordigers een verantwoordelijkheid tegenover de Vlaming om de Vlaamse rekening op orde te stellen. Het is belangrijk dat we dit voor onszelf doen en niet alleen voor de bijdrage aan wat u 'nv België' noemt.

Ik sluit me ook aan bij de opmerking van de minister-president. Ik heb er bijzondere problemen mee dat het in dit land een gewoonte is om de goede leerlingen van de klas keer op keer te straffen: Vlaanderen doet het goed en dus verzwaren we het traject dat het moet afleggen. Het is bovendien heel cynisch om dat traject op te leggen een paar weken nadat de begrotingscontrole is afgerond. Dat lijkt me geen correcte manier van werken.

Ik vind dit erg voor Vlaanderen, maar ik vind het nog veel erger voor de andere regio's in dit land. Ik merk bij die andere regio's dat ze het incentive missen om zelf hun verantwoordelijkheid op te nemen ten aanzien van de rekeningen die zij in orde moeten krijgen. Zij lijken daar niet in te slagen en weigeren de nodige inspanningen te doen. Ik vind dit een totaal gebrek aan solidariteit, maar ook een slechte zaak voor henzelf.

**De voorzitter:** De heer Somers heeft het woord.

**Bart Somers (Open Vld):** Ik word een beetje uitgenodigd door de heer Diependaele om ook namens mijn fractie te bevestigen dat we goede begrotingsafspraken hebben en dat we in 2017 naar een begroting in evenwicht willen gaan. Het is evident dat we daaraan vasthouden. Het is een goed recht in het belang van Vlaanderen en van de Vlamingen. We zien geen enkele reden om het traject bij te sturen. We zitten op koers en op die koers moeten we blijven.

**De voorzitter:** De heer Bertels heeft het woord.

**Jan Bertels (sp.a):** Voorzitter, laat me toe even de vraag te stellen naar de zin van de vraag van de heer Van den Heuvel. Ik heb hem letterlijk horen vragen of er wordt overwogen om het evenwicht één jaar uit te stellen. Indien het de bedoeling was om met deze vraag enkel te bevestigen dat de drie coalitiepartners het nominale evenwicht in 2017 nastreven, lijkt het me een rare vraagstelling om die bevestiging te krijgen.

Mijnheer Van den Heuvel, u hebt die nu dan misschien wel gekregen, maar het blijft een beetje een rare reden om die vraag te stellen.

Inzake het aspect van de lokale besturen sluit ik me wel bij u aan. We hebben allemaal kunnen zien dat het investeringsritme van de lokale besturen in 2015 op een heel laag niveau gebleven is. Die cijfers kunnen we bekijken bij de Nationale Bank en bij de FOD Begroting. Het gaat om 1 miljard euro minder dan normaal, dan geprogrammeerd in de beleids- en beheerscyclus (BBC): 1,1 miljard euro in plaats van 2,1 miljard euro. Laat deze regering de lokale besturen alstublieft niet verder beknotten, maar geef ze de nodige marge voor investeringen in ons Vlaams welzijn.

**Minister-president Geert Bourgeois:** Dames en heren, u hebt toch kennis van het advies van de Hoge Raad? Ook u, mijnheer Rzoska. De Hoge Raad zegt dat onze begroting 2015 afsluit op min 309 miljoen euro. Dat is zoals de heer Van den Heuvel zegt, enkele honderden miljoenen euro beter dan aanvankelijk geraamd. Maar wat de Hoge Raad nu doet, is retroactief dit cijfer nemen als onze begrotingsdoelstelling. En dat terwijl we in het advies van maart 2015 voor de begroting tot min 765 miljoen euro mogen gaan. Op die nieuwe cyclus gaat men verder om een nieuwe norm op te leggen aan Vlaanderen, een norm waarbij bijkomende inspanningen gevraagd worden. Ik heb u gezegd wat onze reactie daarop is. Ook aan het adres van de heer Bertels wil ik dit zeggen: wij houden ons aan ons traject en we willen naar een evenwicht gaan in 2017. Ik denk dat dit heel duidelijk is.

Wat de lokale besturen betreft, heb ik toen ik minister van Binnenlandse Aangelegenheden was, er altijd op gewezen dat je dat evenwicht over de hele periode moet zien. Iedereen weet dat er een investeringscyclus is en dat die toeneemt naar het einde van de bestuursperiode. Dus zegt de Hoge Raad, ook voor Vlaanderen – wat Vlaanderen betreft 2019, en wat de lokale besturen betreft 2018 – dat je even in het rood mag gaan om bijkomende investeringen te kunnen doen. Dat is inderdaad aanlokkelijk. Maar neem me niet kwalijk dat ik hier niet op het spreekgestoelte ga zeggen dat we de BBC loslaten. Ik weet dat die ongeveer spoort met het ESR-vorderingensaldo. We moeten dat bekijken binnen de regering.

Ik voeg eraan toe wat ik daarstraks gezegd heb: het is de eerste periode van de BBC. Dit loopt goed. We moeten ons hoeden voor onverwachte wijzigingen halfweg die eerste periode. Ik deel uiteraard de zorgen om tot investeringen over te gaan. U weet dat ik al een hele tijd vraag dat de Europese Unie andere normen zou hanteren met betrekking tot het boeken van de investeringen, namelijk dat je ze niet moet boeken tijdens de constructiefase maar dat je die mag afschrijven over een langere periode.

U had het over onze bijdrage aan de nv België, collega Van den Heuvel. Als alle entiteiten binnen de federale overheid dezelfde inspanningen gedaan zouden hebben als Vlaanderen, dan zag het totaalplaatje er helemaal anders uit. We hebben een ontzettend grote inspanning geleverd. In de eerste twee budgetjaren hebben we om en bij de 2 miljard euro bespaard. We zitten nu op koers met onze begrotingscontrole. Het is absoluut niet evident om net na het afronden van onze begrotingscontrole naar een nieuwe begrotingscontrole te gaan voor 2016. We gaan dat ook niet doen, maar we houden vast aan ons evenwicht in 2017, terwijl de Hoge Raad zegt dat dat ook later mag zijn, in 2018. Als u dan toch spreekt in termen van het bijdragen aan het geheel, dan is dit ongeveer de beste oefening die je kunt maken. We gaan ons dus niet van de wijs laten brengen door dat advies. We hebben onze optie gekozen. Ik denk dat dat ook de goede optie is.

Maar nog eens: ik blijf onaangenaam verrast omdat men voor de jaren 2015, 2016 en 2017 een veel zwaarder pad heeft uitgetekend, dan weer gecompenseerd op een zeer gevoelige manier wegens de correctie van de autonomiefactor waar men die drie jaren gaat corrigeren. Men zegt dat we opnieuw vrij serieus in het rood mogen gaan, als ik me niet vergis bijna 1 miljard euro in 2018. We gaan nog zien of dat cijfer van de correctie wel klopt. Bij ons zijn er vragen of dat inderdaad wel zo'n zware correctie zal zijn. Hoe dan ook, pas vanaf 2019 wordt dat een min of meer stabiel cijfer, elk jaar opnieuw te bepalen.

De koers van de Vlaamse Regering is duidelijk: wij houden ons aan de begrotingsaanpassing die we net afgerond hebben en we houden ons aan de afspraak om in 2017 naar een evenwicht te gaan.

**Koen Van den Heuvel (CD&V):** Het is allemaal heel duidelijk. Ik kan me daar volledig bij aansluiten. Collega's Rzoska en Bertels, ik wilde absoluut niet onduidelijk zijn. Minister-president, het rapport van de Hoge Raad van Financiën is enerzijds onaangenaam in verband met de timing en de verstrenging. Anderzijds bevestigt dit rapport wel dat de regering op het juiste begrotingspad zit. Daar is de boodschap toch wel duidelijk: een goed resultaat in 2015, en ondanks de verstrenging gaan we dat begrotingstraject halen. Dat is het positieve aan deze boodschap.

Collega Bertels, het is de Hoge Raad van Financiën die zegt dat er ook in 2018 een nominaal evenwicht mag zijn, het hoeft niet in 2017. Door de drie coalitiepartners is heel duidelijk bevestigd dat de ambitie om dat evenwicht in 2017 na te streven, behouden blijft.

**De voorzitter:** De actuele vraag is afgehandeld.

## **REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN**

**De voorzitter:** Dames en heren, we schorsen de vergadering.

– *De vergadering wordt geschorst om 16.55 uur.*

– *De vergadering wordt hervat om 17.09 uur.*

**ONTWERP VAN DECREET houdende instemming met de Euromediterrane luchtvaartovereenkomst tussen de Europese Unie, enerzijds, en de Regering van de Staat Israël, anderzijds, ondertekend in Luxemburg op 10 juni 2013**

**– 663 (2015-2016) – Nrs. 1 en 2**

**Algemene bespreking**

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde is het ontwerp van decreet houdende instemming met de Euromediterrane luchtvaartovereenkomst tussen de Europese Unie, enerzijds, en de Regering van de Staat Israël, anderzijds, ondertekend in Luxemburg op 10 juni 2013.

De algemene bespreking is geopend.

Mevrouw Soens heeft het woord.

**Tine Soens (sp.a):** Voorzitter, onze fractie zal zich onthouden bij de stemming over dit ontwerp van decreet omdat er ook na de commissievergadering nog altijd geen duidelijkheid is over het toepassingsgebied van deze overeenkomst. Zeker in overeenkomsten met Israël moeten we zeer waakzaam zijn hoe het territorium wordt gedefinieerd. Hier is absoluut niet duidelijk of de bezette Palestijnse gebieden er al dan niet onder vallen. Om die reden zullen we ons onthouden.

**De voorzitter:** Minister-president Bourgeois heeft het woord.

**Minister-president Geert Bourgeois:** Deze discussie is ook aan bod gekomen in de commissie. Het is heel duidelijk dat zowel ons land als de Europese Unie zich houdt aan de grenzen van Israël van voor de bezetting van bijkomende gebieden in 1967. Deze lijn wordt constant aangehouden, ook in onze handelsbetrekkingen. Collega Weyts heeft dat ook nog eens duidelijk gemaakt in de commissie. Er is geen enkele twijfel over dat de territorialiteit van dit akkoord beperkt is tot de gebieden van voor 1967.

**De voorzitter:** Vraagt nog iemand het woord? *(Neen)*

De algemene bespreking is gesloten.

**Artikelsgewijze bespreking**

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde is de artikelsgewijze bespreking van het ontwerp van decreet. (Zie *Parl.St.* VI.Parl. 2015-16, nr. 663/1)

*– De artikelen 1 en 2 worden zonder opmerkingen aangenomen.*

De artikelsgewijze bespreking is gesloten.

We zullen straks de hoofdelijke stemming over het ontwerp van decreet houden.

**VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Güler Turan, Tine Soens en John Crombez betreffende het Trans-Atlantisch Handels- en Investeringspartnerschap (TTIP) en de gevolgen ervan voor Vlaanderen**  
**– 273 (2014-2015) – Nrs. 1 en 2**

**Bespreking**

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde is het voorstel van resolutie van Güler Turan, Tine Soens en John Crombez betreffende het Trans-Atlantisch Handels- en Investeringspartnerschap (TTIP) en de gevolgen ervan voor Vlaanderen.

Dit voorstel van resolutie werd door de commissie verworpen.

Bij mail van 17 maart 2016 hebben mevrouw Güler Turan en mevrouw Tine Soens verzocht het op de agenda van de plenaire vergadering te plaatsen.

Conform artikel 77, punt 5, van het Reglement van het Vlaams Parlement moeten wij ons bij zitten en opstaan uitspreken over het aanvatten van de bespreking.

Mevrouw Turan heeft het woord over het al dan niet aanvatten van de bespreking.

**Güler Turan (sp.a):** Voorzitter, de bespreking en de hoorzittingen in het kader van TTIP zijn op de agenda geplaatst naar aanleiding van het oorspronkelijke voorstel van resolutie van de sp.a-fractie, met inderdaad nog de heer Crombez hier in dit parlement. Dat was in februari 2015. Naar aanleiding daarvan zijn er hoorzittingen gehouden en is er een voorstel van resolutie van de meerderheid gekomen. We hebben beide voorstellen in de commissie samen behandeld. Daarom zou ik het compleet vinden om ook hier beide voorstellen van resolutie op de agenda te plaatsen en ze gezamenlijk te behandelen. Daarom vraag ik om ons voorstel van resolutie toe te voegen aan de agenda.

**De voorzitter:** De volksvertegenwoordigers die voorstander zijn van het aanvatten van de bespreking, wordt verzocht op te staan.

De tegenproef.

De bespreking wordt aangevat.

Dames en heren, ik stel voor de bespreking samen te voegen met de bespreking van het voorstel van resolutie van Karl Vanlouwe, Ward Kennes, Rik Daems, Karim Van Overmeire, Johan Verstreken en Marc Hendrickx betreffende het Trans-Atlantisch Handels- en Investeringspartnerschap (TTIP) en de gevolgen voor Vlaanderen.

Is het parlement het hiermee eens? (*Instemming*)

**VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Güler Turan, Tine Soens en John Crombez betreffende het Trans-Atlantisch Handels- en Investeringspartnerschap (TTIP) en de gevolgen ervan voor Vlaanderen – 273 (2014-2015) – Nrs. 1 en 2**

**VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Karl Vanlouwe, Ward Kennes, Rik Daems, Karim Van Overmeire, Johan Verstreken en Marc Hendrickx betreffende het Trans-Atlantisch Handels- en Investeringspartnerschap (TTIP) en de gevolgen voor Vlaanderen – 558 (2015-2016) – Nrs. 1 tot en met 4**

### **Bespreking**

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde zijn de voorstellen van resolutie van Güler Turan, Tine Soens en John Crombez betreffende het Trans-Atlantisch Handels- en Investeringspartnerschap (TTIP) en de gevolgen ervan voor Vlaanderen en van Karl Vanlouwe, Ward Kennes, Rik Daems, Karim Van Overmeire, Johan Verstreken en Marc Hendrickx betreffende het Trans-Atlantisch Handels- en Investeringspartnerschap (TTIP) en de gevolgen voor Vlaanderen.

De bespreking is geopend.

Mevrouw Turan, verslaggever, heeft het woord.

**Güler Turan (sp.a):** Voorzitter, ikzelf zal geen verslag geven, maar de heer Van Overmeire zal kort de procedure toelichten. Ik zal straks spreken namens mijn fractie.

**De voorzitter:** U bent geen verslaggever?

**Güler Turan (sp.a):** Ik ben wel verslaggever, maar ik verwijs naar het schriftelijke verslag.

**De voorzitter:** Dat is niet de gewoonte, maar het is u vergeven.

De heer Van Overmeire, verslaggever, heeft het woord.

**Karim Van Overmeire (N-VA):** Mevrouw Turan maant me aan kort te zijn, terwijl de heer De Croo daarnet heeft gevraagd om een zeer uitvoerig verslag te brengen.

**Herman De Croo (Open Vld):** Ik heb u bewonderd om uw intentie om dit beknopt te kunnen doen. Ik ben nieuwsgierig.

**Karim Van Overmeire (N-VA):** Ik zal proberen u niet teleur te stellen.

TTIP staat voor het Trans-Atlantisch Handels- en Investeringspartnerschap. Het is een vrijhandelsverdrag waarover wordt onderhandeld tussen de Europese Unie en de VS. De voorstanders beogen meer handel en dus meer economische groei. Ze beogen ook een betere toegang tot de Amerikaanse markt – ook voor Vlaamse bedrijven. Het voorbeeld van de Vlaamse baggeraars wordt dan geregeld naar voren geschoven. Daartegenover staan een aantal bekommernissen. Is de economische impact louter positief? Dreigt de privatisering van publieke diensten, is er een gevaar voor de voedselveiligheid en komt er een parallel rechtssysteem?

Het spanningsveld tussen de voor- en nadelen leidde tot twee voorstellen van resolutie. Een eerste voorstel van resolutie is van mevrouw Turan, mevrouw Soens en de heer Crombez. Het tweede is van de meerderheid: van de heren Vanlouwe, Kennes, Daems, Verstreken, Hendrickx en mezelf. We zijn niet over één nacht ijs gegaan. Er zijn vijf hoorzittingen georganiseerd, met een tiental sprekers. We zijn het debat dus goed geïnformeerd aangegaan.

De uiteindelijke behandeling gebeurde op 23 februari en 1 maart. Het eerste wat voorlag, was natuurlijk de vraag welke van de twee resoluties als basistekst zou worden gehanteerd. Bij acht stemmen tegen drie besliste de commissie om het voorstel van de meerderheid als basistekst te aanvaarden. Verschillende collega's voerden tijdens het debat het woord: mevrouw Turan en de heren Vanlouwe, Kennes en Vanbesien. Ik heb begrepen dat ze allen nog kort het woord willen vragen; ze zijn allicht beter geplaatst dan ik om hun standpunt hier te verwoorden.

Ik deel u wel nog mee hoe het is afgelopen. De sp.a-fractie diende vijf amendementen in op het voorstel van resolutie van de meerderheid. Ze zijn alle verworpen, steeds met negen stemmen tegen drie. Het voorstel van resolutie van de meerderheid is aangenomen, met negen stemmen tegen drie. Het voorstel van resolutie van sp.a is verworpen, eveneens met negen stemmen tegen drie. Tot zover een beknopt verslag van onze werkzaamheden.

**De voorzitter:** Mevrouw Turan heeft het woord.

**Güler Turan (sp.a):** Voorzitter, collega's, mijnheer Van Overmeire, bedankt voor uw verslaggeving. Collega's, ik reken erop dat wat is misgelopen tijdens de stemming in de commissie, hier zal worden rechtgezet. Ik zal proberen om u te overtuigen. Men heeft gevraagd om kort te zijn. Ik zal daarvoor mijn best doen, maar het is een ingewikkeld dossier, en het is o zo belangrijk voor ons allen.

Het TTIP is een vrijhandelsakkoord waarover nu nog wordt onderhandeld. Maar het is niet zomaar een vrijhandelsakkoord. Het beoogt een verregaande liberalisering van de transatlantische handel – lees: van de handel tussen de VS en Europa. Vroeger ging dat soort van akkoorden enkel over tarifaire barrières die moesten worden weggewerkt. Vandaag valt er op dat vlak niet veel meer te winnen. Waar het vandaag over gaat, is de gelijkschakeling van een aantal reglementeringen.

Concreet betekent dit voor ons – of kán dit voor ons betekenen, want ik moet met twee woorden spreken omdat de onderhandelingen niet afgerond zijn – dat we moeten plooiën voor de eisen van de Amerikanen en van de multinationals en dat we onze eigen standaarden moeten verlagen.

De belangrijkste doelstelling die vandaag voor de TTIP-onderhandelaars op de agenda staat, draait om regelgeving voor producten en diensten die langs beide kanten van de oceaan zoveel mogelijk moeten worden gelijkgeschakeld. Op die manier kunnen de kosten voor de exporteurs verlaagd worden en wordt wederzijds de toegang tot de overzeese markt vergemakkelijkt. Dat is wat men beoogt. Maar zo'n gelijkschakeling is niet evident, want de eisen waaraan een product of dienst moet voldoen volgens een Amerikaan, zijn niet noodzakelijk dezelfde als de eisen van een Europeaan. Cultuurverschillen zorgen voor grote verschillen in de manier waarop die diensten en producten tot stand komen. Zo gelden in de Verenigde Staten minder strikte regels, bijvoorbeeld voor de veiligheid van auto's, het gebruik van hormonen in de vleesindustrie, met chloor behandelde kippen, genetisch gemanipuleerd voedsel, het gebruik van pesticiden in de landbouw. In de Verenigde Staten gelden bovendien veel lagere standaarden inzake arbeidsrechten, en in sommige staten is er zelfs geen vakbondsvrijheid. Anderzijds hebben de Verenigde Staten wel strengere regels opgelegd aan de financiële sector. Ook zijn diensten van algemeen belang, zoals de gezondheidszorg, in de Verenigde Staten volledig anders georganiseerd, met een veel grotere rol voor de private partners. En dan hebben we het nog niet gehad over de normen inzake milieu, privacy, intellectuele eigendomsrechten enzovoort.

Het mag duidelijk zijn dat het TTIP een zeer lange arm heeft en een impact zal hebben op een hele resem maatschappelijk belangrijke domeinen, die diep doorheen ideologische en politieke breuklijnen snijden. Dit handelsakkoord zal bepalend zijn voor onze manier van leven en gaat ieder van ons aan. Het is dan ook logisch, terecht en positief dat het maatschappelijk debat over dit vrijhandelsakkoord zo intens gevoerd wordt. Collega's die zich afvragen wat er zo anders is aan dit vrijhandelsakkoord in vergelijking met die honderden en duizenden die in het verleden al zijn onderhandeld en goedgekeurd: dit is er een dat verder gaat dan ooit en die heel intens ons dagelijkse leven kan bepalen.

Als het TTIP zou leiden tot sterkere en betere regelgeving aan beide kanten van de oceaan, dan kan dat uiteraard alleen maar positief zijn. Een dergelijke opwaartse harmonisering of gelijkschakeling van de regelgeving zou resulteren in vlottere handelsstromen, economische groei en jobs, maar ook in een gezonder klimaat, meer duurzaamheid, meer faire en een eerlijker verdeelde welvaart. Om dit te realiseren, zou men de meest ambitieuze regels van de beide blokken als standaard moeten nemen. Men zou pakweg de strengere Amerikaanse regels voor de financiële sector ook bij ons kunnen laten gelden, andersom zou men bijvoorbeeld de strengere Europese regelgeving inzake het gebruik van pesticiden en genetisch gemanipuleerd voedsel ook in de VS kunnen laten invoeren. Helaas wijst alles erop dat het tegenovergestelde aan het gebeuren is.

De resolutie van sp.a dateert van februari 2015. In mei 2015 stelden wij vast dat Europa al een aantal handelingen stelt waaruit blijkt dat die harmonisering van de regels niet naar 'the top' maar naar 'the bottom' gaat. In mei 2015 stelden de EU-collega's een verbod uit op 31 pesticiden met hormoonverstoorders om de

TTIP-onderhandelingen niet in gevaar te brengen. Ook liet de Commissie 19 nieuwe ggo's toe om haar goodwill aan de VS te tonen. De Europese Commissie mag dan wel beweren dat de voedselveiligheidsnormen niet omlaag zullen gaan, feit is dat er zich nu al een neerwaartse druk op de regelgeving voordoet, terwijl het akkoord nog niet eens rond is.

In plaats van een opwaartse harmonisering van de regelgeving, waarvoor wij pleiten, wordt er gekozen voor bilaterale, wederzijdse herkenning, waardoor een neerwaartse spiraal van regelgeving haast onvermijdelijk wordt. Het oorspronkelijke doel van de onderhandelaars om met het TTIP een globale gouden standaard neer te zetten, lijkt verder dan ooit.

Wat is regelgevende samenwerking in mensentaal? De onderhandelaars plannen een commissie op te zetten die toekomstige regelgeving – niet de bestaande – eerst moet aftoetsen op een handelsbelemmerend effect. De communicatie rond die regelgevende samenwerking van 21 maart jongstleden bevestigt onze vrees. In dat voorstel krijgen grote lobby's namelijk de mogelijkheid om de wetgeving naar hun hand te zetten. Ze krijgen net inspraak. Zij mogen hun eisen opnemen in het werkprogramma van de op te richten commissie voor regelgevende samenwerking. Dergelijke institutionalisering van lobbying vormt een bedreiging voor onze democratische besluitvorming en verhindert regelgeving in het publiek belang.

Dat zou betekenen, collega's, dat als wij als parlement een wetgevend initiatief willen nemen in het voordeel van onze burgers, eerst met dat voorstel door die commissie moeten geraken. Als dát niet raakt aan onze democratische grondwaarden, dan weet ik het niet.

Handelsverdragen kunnen voor groei en jobs zorgen. De pro's zeggen voortdurend: "groei en jobs". Uiteraard zijn ook wij daar voorstander van. Maar die verdragen mogen er nooit toe leiden dat de machtsbalans van de democratie naar de multinationals verschuift. Voor pro's is het cruciaal dat Europa het TTIP inzet voor een mondiale 'race to the top', meer faire en eerlijk verdeelde welvaart, jobs en meer duurzaamheid. Dat kan enkel als het TTIP voldoet aan een aantal voorwaarden.

In het voorstel van resolutie van sp.a die we vorig jaar in februari hebben ingediend samen met Tine Soens en John Crombez, hebben we een aantal rode lijnen geformuleerd die we zullen blijven verdedigen. We verdedigen die vandaag en zullen die ook morgen verdedigen. Collega's, we hebben hoorzittingen gehouden. De betogen van verschillende van die experts laten zien dat onze rode lijnen toch ook belangrijke elementen bevatten.

Het eerste grote element is de huidige mogelijkheid van overheden om publieke diensten en goederen te garanderen. Daaraan mogen geenszins beperkingen worden opgelegd. Dat is een privatisering van de publieke diensten, en dat kan niet voor mij. Er mag enkel worden onderhandeld over marktsectoren, sectoren die baat hebben bij meer concurrentie, niet alleen in het voordeel van die bedrijven, maar ook in het voordeel van de consumenten en de burgers. De Vlamingen, de Belgen hebben daar geen baat bij. Alle publieke diensten, zoals onze gezondheidszorg, moeten worden uitgesloten van het TTIP. In de Europese Unie vervullen overheden een actieve rol in het organiseren van de gezondheidszorg en de ziekteverzekering. Ze bewaken de kwaliteit, de toegankelijkheid en de betaalbaarheid. Het is vooral hier dat de Europeaan dreigt te verliezen.

Een expliciete uitsluiting van de huidige en toekomstige diensten van algemeen belang is dan ook een heel belangrijk argument in ons voorstel van resolutie. De minister van Volksgezondheid verklaarde in juni vorig jaar in de Kamer: "TTIP kan een invloed hebben op het recht van de regeringen om te beslissen over het remgeld of het bedrag van de terugbetaling." Dan denk ik dat onze bezorgdheid,

samen met vele middenveldorganisaties en burgers, ook terecht is. (*Opmerkingen van Lydia Peeters*)

Ja, mevrouw Peeters, die is terecht.

Een tweede argument tegen de TTIP-onderhandelingen is de fameuze ISDS-clausule (Investor-State Dispute Settlement). Zowel Europa als de Verenigde Staten beschikken over volwassen en robuuste rechtssystemen die niet discrimineren ten aanzien van buitenlandse investeerders. Nu spreek ik niet alleen in naam van mijn eigen fractie, maar hopelijk geloven we allemaal in ons eigen Belgische rechtssysteem, en eventueel in het Europese.

Het TTIP mag er niet toe leiden dat buitenlandse – enkel buitenlandse, wij gaan niet discriminerend optreden tegen onze eigen investeerders –, veelal kapitaalkrachtige multinationals en investeerders een bevoorrechte toegang krijgen tot bijkomende rechtsmiddelen, waartoe de modale burger en het modale bedrijf geen toegang kunnen hebben. Een parallel rechtssysteem wordt opgezet.

**De voorzitter:** De heer Vanlouwe heeft het woord.

**Karl Vanlouwe (N-VA):** We hebben de discussie over ISDS al zo vaak gevoerd. Dat systeem bestaat ondertussen al tientallen jaren. In verschillende verdragen – liefst 1400 handelsakkoorden waarin Europese lidstaten betrokken zijn – die ons land heeft afgesloten, zit zo'n ISDS-systeem. Waarom hebt u daar vroeger nooit tegen gereageerd? U zegt dat de democratie en het rechtssysteem in gevaar zijn en dat we vertrouwen moeten hebben in ons eigen rechtssysteem, maar waarom hebt u in de voorbije tientallen jaren daar niet tegen gereageerd, goed wetende dat dat systeem een bepaalde bescherming verleent en goed functioneert?

Ik zal het nog eens heel eenvoudig uitleggen. Het is te vergelijken met een voetbalwedstrijd tussen Europa en Amerika, waarbij je een onpartijdige scheidsrechter nodig hebt. Dat willen we met het TTIP hebben: duidelijke spelregels opstellen met een onpartijdige rechter. Ondertussen is er al een nieuw systeem vooropgesteld met beroepsrechters, het zogenaamde ICS-systeem (Investment Court System) dat nog voorwerp is van onderhandelingen, maar u komt daar steeds op terug.

Mevrouw Turan, uw partij zat lang genoeg in de regering op alle niveaus. Er zijn handelsverdragen waarin ISDS-systemen zijn opgenomen, en die functioneren. De democratie is niet onderuitgehaald. Men heeft op een hoger niveau een systeem vooropgesteld dat werkt. Waarom hebt u daar vroeger niet tegen gereageerd?

**Güler Turan (sp.a):** Hartelijk dank voor uw vraag, mijnheer Vanlouwe. Dat geeft me de kans om er dieper op in te gaan. Op vraag van vele collega's om beknopt te zijn, wilde ik daar niet dieper op ingaan, maar u haalt twee dingen door elkaar. U hebt het over de vrees dat de democratie in gevaar komt, en over het geloof en vertrouwen in ons rechtssysteem.

Wat de democratie betreft die in gevaar is, dat heeft te maken met de commissie die wordt opgericht voor regelgevende samenwerking. Dit is nieuw. Het is voor het eerst in de geschiedenis van al die vrijhandelsakkoorden dat dit in het ultieme akkoord wordt opgenomen. Ik maak me nu zorgen over het democratisch deficit. Parlementen die buiten schot worden gelaten, tot daaraan toe. Je kunt nog terugkomen, je kunt alsnog een beslissing nemen, en dan kun je nog heel veel boetes oplopen. Ik spreek me daar vandaag tegen uit, en ik zal daar tegen blijven. Ik geloof in onze democratie, in onze Europese waarden en onze democratische regelgeving en we willen het goede voorbeeld geven aan vele anderen. Waarom zouden we dan vandaag zo'n commissie oprichten?

ISDS geeft de mogelijkheid om in een arbitrage, in een speciaal daartoe opgerichte rechtbank de investeringsproblemen te beoordelen. We praten hier over ISDS. Maar dat wil zeggen: vandaag ben ik in dat arbitragegedossier advocaat, morgen ben ik rechter, en de burger heeft er geen toegang.

In het verleden werd dat al in 1400 akkoorden opgenomen. Ik wil niemand schoffen en zal nu geen namen noemen, maar als we een vrijhandelsakkoord sluiten met een land X, waar er geen onafhankelijk rechtssysteem is en waar er vergaande corruptie is, dan zou ik kunnen begrijpen dat we de investeerders willen beschermen tegen een rechtssysteem dat we niet helemaal vertrouwen. Vandaag hebben we het over de rechtssystemen van Amerika en Europa en zetten we die buiten schot. Waarom hebt u geen vertrouwen in ons eigen rechtssysteem? Waarom vertrouwt u onze rechtbanken van koophandel niet? Ik heb er in het verleden niet aan meegewerkt, maar ik doe vandaag niets anders dan wat we in het verleden hebben gedaan, en we zijn niet inconsequent.

Het democratisch deficit is nieuw en daartegen zeggen we: njet. Wat we hier vandaag aan het beoordelen zijn, zijn de rechtssystemen van Europa en Amerika.

**Karl Vanlouwe (N-VA):** In ons Gerechtelijk Wetboek staat een heel hoofdstuk over arbitrage. Ik heb van uw partij nooit enig verzet gehoord tegen het systeem van arbitrage zoals het nu bestaat en waarbij inderdaad, wanneer er tussen twee partijen een geschil ontstaat, kan worden beslist om niet naar de rechtbank te gaan, maar een beroep te doen op een college van arbiters. Daarin zetelen geen professionele rechters, maar wel advocaten of specialisten die niet benoemd zijn en op geen enkele manier dagelijks bezig zijn met recht spreken.

Als u zegt dat we geen vertrouwen hebben in het Europees rechtssysteem, wil ik er toch op wijzen dat we vandaag in Europa nog steeds met 28 rechtssystemen naast elkaar zitten en de Verenigde Staten ook een gecompliceerd rechtssysteem heeft en dat het daarom misschien goed is dat men op een hoger niveau de samenwerking probeert te organiseren met een nieuw systeem.

**Güler Turan (sp.a):** Waarom heeft onze partij zich nooit tegen het systeem van arbitrage in ons Gerechtelijk Wetboek uitgesproken? Het is vooreerst niet de bevoegdheid van het Vlaams Parlement. Collega Vanlouwe, u als jurist moet toch weten dat er een verschil is tussen twee partijen die op voorhand afspraken maken wat betreft de bevoegde rechtbank omdat ze met hun eigen centen mogen doen wat ze niet laten kunnen en datgene waar we het vandaag over hebben, namelijk geschillenbeslechting waarbij de overheden kunnen veroordeeld worden tot het betalen van miljoenenboetes, zoals aan Philip Morris, bijvoorbeeld. Als overheden omwille van wetgeving die ze willen aannemen om hun burgers te beschermen voor die speciale rechtbanken veroordeeld kunnen worden om miljoenen euro's of dollars aan boetes te betalen, denk ik dat wij een verpletterende politieke verantwoordelijkheid hebben. Het gaat immers niet om het geld van bedrijf X of multinational Y, maar wel over het zuurverdiende belastinggeld dat Vlamingen, Belgen en Europeanen moeten betalen. Dan moet u toch zeer goed nadenken aan wie u die boeteregeling overlaat.

Ik sluit af over ISDS. De Europese Commissie heeft ondertussen al beslist dat die investeerder-staatarbitrage geen goed systeem is. Ze spreken al van een ICS-systeem, waarbij de mogelijkheid tot hoger beroep is ingesteld. Ze onderhandelen vandaag dus al niet meer over dat ISDS-systeem dat u nog aan het verdedigen bent, maar opteren al voor de zachtere vorm, namelijk ICS. Dat doet mij concluderen dat de oorspronkelijke bedenkingen die wij en ook nog andere middenveldorganisaties hadden, terecht zijn. Als de Europese Commissie al zelf zegt dat ISDS niet meer aan de orde is, moet u en moet de meerderheid toch eens goed overwegen wat jullie gaan vragen. Jullie vragen aan de Europese

Commissie om een parallel arbitragesysteem zonder beroepsmogelijkheid te organiseren terwijl Europa daar al van afgestapt is.

Absoluut neen dus aan zo'n parallel system tussen Europa en Amerika.

Bovendien moet u ook weten dat die ISDS-clausule, namelijk parallelle arbitragemogelijkheden, ook in het Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA) stond, het vrijhandelsakkoord met Canada. De onderhandelingen waren afgelopen maar mevrouw Malmström heeft ze heropend om ISDS eruit te halen. Daar is dus ook al geen sprake van ISDS.

Een derde probleem dat wij hebben met de onderhandelingen vandaag, is de privatisering van onze wetgeving. Er zijn plannen die bevestigd zijn in maart 2015 om bij elke nieuwe wetgeving na te gaan wat de nadelige effecten kunnen zijn voor de vrijhandelsakkoorden. Dat effent het pad naar beïnvloeding door multinationals en grotesectorlobby's waarbij nieuwe wetgeving kan worden vertraagd of tegengehouden via de inspraakmomenten die gepland zijn voor Amerika.

Voor sp.a primeert hoe dan ook het publiek belang, collega's, en jullie kunnen ons dat blijven verwijten. De overwegingen over milieu, gezondheid, consumentenrecht, sociale bescherming, privacy wegen voor ons veel zwaarder door dan de commerciële belangen van enkele grote bedrijven.

Een vierde punt is de impactstudie van het TTIP. De fans van het TTIP schermen met economische groei en jobs die dit akkoord zal opbrengen. Karel De Gucht heeft destijds zelf gezegd dat het het goedkoopste stimulipakket ooit was. Groei en jobs beloven is al te vaak het gemakkelijkste argument om elk politiek debat te smoren. 'Mevrouw Turan, u bent niet voor economische groei; mevrouw Turan, u bent tegen jobs.' Neen, het is een heel goedkope manier om het debat te smoren.

Er zijn studies gemaakt. De Europese Commissie heeft een studie gemaakt die zegt dat er 0,5 procent groei zal zijn tegen 2027. Het Europees Rekenhof zegt dat het model dat de Europese Commissie heeft gehanteerd om tot dat positieve plaatje te komen, heel veel gebreken kent. Het model heeft geen oog voor de sociale impact, maar gaat uit van alle markten die gelijk moeten zijn en in evenwicht moeten zijn, wat vandaag niet is. Ik ga er niet op detail in, maar het Europees Rekenhof zegt dat dat model en dat studiewerk niet deugt. Het huiswerk moet opnieuw worden gedaan.

Er zijn nog andere studies. Er is een Amerikaanse studie van de tegenstanders die zegt dat het niet tot groei zal leiden maar tot afbraak van jobs. Er zullen 223.000 jobs in Nederland, België en Finland verdwijnen; in België 60.000 jobs.

Er zijn dus studies pro en contra. Wat is het dan? Mevrouw Malmström heeft gezegd dat ze elke lidstaat heeft geadviseerd om een eigen impactstudie te laten uitvoeren. Ik heb die studie al gevraagd in februari 2015. We hebben er nog eens naar gevraagd. Wat heeft de Vlaamse Regering met minister-president Bourgeois gedaan? Voorzitter, dit zal u interesseren, want ik ben zeker dat u zeer gevoelig voor bent. Vlaanderen heeft aan de FOD Economie gevraagd om die economische impactstudie voor België te bestellen. Het heeft lang geduurd, maar die studie loopt. Die studie is echter nog niet afgeleverd. Wij organiseren hoorzittingen in de commissie, wij dienen voorstellen van resolutie in, maar we wachten niet op de resultaten van die studie.

Vinden jullie dat ernstig? Vinden jullie het ernstig dat wij belastinggeld laten besteden aan studiewerk, een studie die wordt uitbesteed en wellicht veel geld kost, en dat we niet eens wachten op de resultaten? Waarom hebt u die studie dan besteld? Waarom geeft u dan miljoenen belastinggeld uit?

**De voorzitter:** De heer Kennes heeft het woord.

**Ward Kennes (CD&V):** Mevrouw Turan, eigenlijk zetten we nu een tussentijdse stap. U hebt zelf gezegd dat de onderhandelingen nog volop bezig zijn. Toch hebben al verschillende parlementsleden – meerderheid en oppositie – teksten ingediend. Als men wil wegen op de onderhandelingen, als men zijn standpunt en cours de route wil bekendmaken, moet men niet wachten tot alles rond is. Voor het helemaal af zal zijn, zal die studie op tafel komen.

Met de stemming van vandaag is het debat hier niet afgesloten. Er kunnen nog voorstellen van resolutie komen, debatten en hoorzittingen. Als het nodig is, zinvol is, een meerwaarde heeft. Het is niet omdat we vandaag een deel van de besprekingen achter de rug hebben, al wat hoorzittingen hebben meegemaakt, veel informatie hebben verworven en we nu wat standpunten poneren, dat de studie vijgen na Pasen zou zijn. Echt niet. Het zal nog een hele tijd duren vooraleer die onderhandelingen afgesloten zijn. Alle bijkomende informatie is nog tijdig en zinvol.

**Güler Turan (sp.a):** Mijnheer Kennes, dat is een heel rare formulering. U zegt: we mogen de boot niet missen, met zoveel jobs en zoveel groei in de economie kunnen we niet wachten; laten we toch tijdig een voorlopige tekst goedkeuren. Maar in uw voorstel van resolutie spreekt u over de positieve economische effecten. U mag daar niet over spreken! Zolang de studie niet rond is, kunt u daar niet over spreken!

Laten we het omkeren. U gaat ervan uit dat het groei gaat veroorzaken. Sommige studies zeggen dat het 60.000 jobs gaat kosten in België. Waarom sluit u die gevaren of die dreiging van jobverlies niet uit vooraleer u stappen zet?

Als u de stap toch zet, waarom betaalt u belastinggeld? Ik ben er nog niet uit. U hebt daar geen antwoord op. Dit is niet duidelijk. U gaat uit van een groei, en die is nog niet becijferd! Eurocommissaris Malström heeft gevraagd om het te doen.

**Ward Kennes (CD&V):** Ik wil het welles-nietesspelletje niet rekken. Er zijn studies in verschillende richtingen. Men moet nagaan wie de studie gemaakt heeft, wat de achtergrond is. Dat zegt vaak iets over de uitkomst van een studie. *(Opmerkingen van Güler Turan)*

Wij hebben er vertrouwen in dat het om een goede evolutie gaat. We zullen dat straks toelichten. Ik ga het welles-nietesspelletje niet verder rekken.

**De voorzitter:** De heer Daems heeft het woord.

**Rik Daems (Open Vld):** Ik wil het nieuwe element dat mevrouw Turan in het debat brengt, wat doortrekken. Eigenlijk zou het debat heel kort kunnen zijn. Wat geldt voor het voorstel van resolutie van de meerderheid, geldt ook voor dat van de oppositie.

Dat is nogal evident. Dus, waarom bent u dan überhaupt afgekomen met een voorstel van resolutie tegen het TTIP en bekritiseert u ons omdat we voor het TTIP zijn bij gebrek aan informatie?

Er zijn twee mogelijkheden, voorzitter. Ofwel bespreken we de beide voorstellen met de informatie die voorhanden is; ofwel bespreken we geen van beide en kunnen we met ons allen lekker naar huis gaan.

**De voorzitter:** Goed, dan sluiten we nu de vergadering. *(Gelach)*

**Güler Turan (sp.a):** Mijnheer Daems, het voorstel van resolutie van sp.a dateert van februari 2015. *(Opmerkingen van Rik Daems)*

Toen is heel de discussie opgestart. Ik vraag met ons voorstel van resolutie om een eigen impactstudie te maken. Ik zeg niet dat het goed is of dat het verkeerd is, maar er zijn verschillende gevaren. Er zijn verschillende risico's. Uit het traject dat gelopen werd tussen februari 2015 en vandaag – ik verwijs naar beslissingen van de Europese Commissie van mei en juni vorig jaar en van maart dit jaar – blijkt dat waar we voor vreesden, is gebeurd. Ik ben het met u eens. ik was geen voorstander van een stemming over de voorstellen van resolutie in de commissie. Ik ben het met u eens.

Het gaat hier om een vrijhandelsakkoord. Het gaat over handel. Ik wil de impact daarvan op economie en tewerkstelling weten om een standpunt te kunnen innemen.

Het klopt wat u zegt, mijnheer Daems. Laten we de discussie van vandaag onmiddellijk stopzetten en beide voorstellen van resolutie van de agenda halen, totdat er een resultaat is van de impactstudie. Akkoord? Op vraag van de meerderheidspartijen ben ik bereid om daarmee in te stemmen. *(Opmerkingen)*

**De voorzitter:** Wilt u zeggen dat we nu de agenda beëindigen, stemmen en naar huis gaan?

**Güler Turan (sp·a):** Ik ga akkoord. Ik vind dat een zeer deftig, politiek verantwoord voorstel. Voorzitter, wij hebben een studie besteld. Minister-president Bourgeois en deze Vlaamse Regering hebben een studie besteld. Dit parlement heeft een studie besteld. Ik ben er, net als collega Daems, voorstander van om deze discussie onmiddellijk stop te zetten en uit te stellen tot we het resultaat hebben van de impactstudie die bij Ecorys is besteld door deze meerderheid.

**De voorzitter:** Mijnheer de hoofdindieners, trekt u uw voorstel van resolutie in? Bent u er voorstander van om het uit te stellen?

**Karl Vanlouwe (N-VA):** Ik ben daar absoluut geen voorstander van.

**De voorzitter:** Dat had ik al begrepen uit uw non-verbale communicatie. Dat is duidelijk.

De heer De Croo heeft het woord.

**Herman De Croo (Open Vld):** Voorzitter, het is goed dat we dat grondig bespreken, en we zullen nog gelegenheden hebben om dat te doen. Niets is vervelender dan een bespreking niet af te ronden. Daar kunnen wij allemaal positief aan meewerken.

**Rik Daems (Open Vld):** Ik wilde alleen maar aangeven dat in de discussie die we vandaag voeren, met de gegevens die we vandaag kennen, mevrouw Turan zich blijkbaar zo onzeker voelt dat ze de ontsnappingsroute van het niet verder bespreken zou willen nemen.

**Güler Turan (sp·a):** Mijnheer Daems, maakt u zich geen zorgen over mijn zelfzekerheid en mijn kennis van het dossier. Ik kan hier uren over elk detail praten. Het is al een grote moeite om af te sluiten.

**De voorzitter:** Mevrouw Turan, volgens het reglement hebt u dertig minuten, geen uren.

**Güler Turan (sp·a):** Ik blijf binnen die tijd, voorzitter, want ik ga bijna afsluiten. *(Opmerkingen van Renaat Landuyt)*

**De voorzitter:** Mijnheer Landuyt, u uit uw bezorgdheid als schaduwvoorzitter. Elke keer als er een vraag is gesteld en een antwoord gegeven door mevrouw

Turan, heb ik de tijd stilgezet. Ik doe dat trouwens altijd, als dat een bezorgdheid is van u. Ik hoop dat u dat op de gemeenteraad van Brugge ook doet. (*Applaus*)

**Güler Turan (sp.a):** Voorzitter, net zoals ik vertrouwen heb in uw voorzitterschap, heb ik dat ook bij collega Landuyt.

Een laatste punt dat effectief een probleem is, is de transparantie waarmee deze besprekingen gevoerd worden: allemaal in het geheim, documenten die niet mogen worden vrijgegeven, niet voor burgers, maar in het begin ook niet voor parlementsleden. Daar is heel veel reactie op gekomen, collega's. Meer dan welk vrijhandelsakkoord of welke onderhandeling ook, leeft het TTIP vandaag. Heel veel burgers en middenveldorganisaties verzetten zich ertegen, omdat eventuele gevolgen die ik vandaag heb uitgelicht, niet uitgesloten zijn van de onderhandelingen.

Transparantie zou een beter woord zijn. Er zijn bepaalde leeskamers ingericht. Ik ben daar als parlements lid en als bezorgde burger gebruik van gaan maken. De omstandigheden hebben we al besproken in de commissie, maar ik kan één ding zeggen, zonder op de inhoud in te gaan: ik maak mij meer zorgen. Ik zou heel graag met jullie willen discussiëren. Ik zou heel graag de middenveldorganisaties willen inlichten over wat ik heb gelezen, maar ik mag niet. Ik heb een non-disclosureovereenkomst getekend, voorzitter, en als ik mij daar niet aan houd, kan ik zelfs in de gevangenis terecht komen. (*Opmerkingen. Gelach*)

Zo openbaar wordt de discussie dus gevoerd, collega's. Zo transparant worden die onderhandelingen gevoerd. (*Opmerkingen*)

Ik wil mij nog even richten tot de collega's die straks pro de TTIP-onderhandelingen zullen spreken. De oud-ambassadeur van de VS heeft dat ook gedaan. Dat ging over dredging. Onze dredging companies moeten in Amerika kunnen gaan baggeren. Als het nu alleen over de baggerindustrie zou gaan, zoals de ex-ambassadeur van de VS denkt, zou ik dat onmiddellijk mee steunen en ondertekenen. De Amerikanen hebben een Jones Act, die niet toelaat dat onze Belgische baggeraars in Amerika zouden gaan baggeren. En met het TTIP kunnen we dat toelaten.

Maar mensen toch, de Amerikanen slagen er niet in om hun eigen Jones Act in het VS-parlement te wijzigen om onze professionele, deskundige baggeraars toe te laten, die ze nodig hebben. Dat heb ik hen ook gezegd. Dan moeten in al die lidstaten van Europa al die rechten die we hier hebben opgebouwd in het gedrang komen voor een paar baggerbedrijven. We steunen die absoluut. Van mij mogen die gaan baggeren, maar dat is een probleem van de Amerikanen, dat ze zelf moeten oplossen.

Voor mij en onze fractie is het cruciaal dat de EU het TTIP inzet voor een mondiale 'race to the top', met minimaal het behoud van onze standaarden, met meer eerlijk verdeelde welvaart, zowel voor ons als voor de Amerikanen en derden die daarbij zijn betrokken, met meer jobs en meer duurzaamheid. TTIP zoals dat vandaag voorligt, wil echter zeggen dat multinationals boven overheden, boven parlementen gaan staan. Overheden die bepaalde wetgevende initiatieven willen nemen inzake milieu, inzake gezondheid, inzake privacy, lopen het risico te worden teruggefloten, enerzijds door de regelgevende samenwerking en anderzijds omdat ze miljoenenboetes dreigen op te lopen in die parallelle rechtbanken of arbitrages die zullen worden opgericht.

Collega's, ik reken erop dat jullie hier vandaag de fouten die zijn gebeurd in de commissie, zullen rechtzetten en het genuanceerde, opbouwende kritische voorstel van resolutie dat hier voorligt van mezelf, Tine Soens en John Crombez zullen goedkeuren. Dat voorstel spreekt zich immers niet voor of tegen uit. De onderhandelingen zijn nog bezig: dat realiseer ik me maar al te goed. We stellen echter toch wel een aantal voorwaarden ter zake, zodat we onze levensstandaard

hier niet moeten verlagen wegens de winstvraag van multinationals en de Amerikaanse, door een eigen agenda ingegeven vereisten. Ik ben er ten volle van overtuigd dat jullie dit voorstel van resolutie mee zullen goedkeuren. Hartelijk dank. (*Applaus bij sp.a en Groen*)

**De voorzitter:** De heer Vanlouwe heeft het woord.

**Karl Vanlouwe (N-VA):** Voorzitter, collega's, het handels- en investeringsakkoord met de Verenigde Staten roept bij velen sterke emoties op, zoals we daarnet hebben gezien. Ik stel vast dat sommigen eigenlijk ook bijzonder weinig vertrouwen hebben in de VS-partner, meer bepaald in de huidige regering van president Obama. Men wacht liever tot een opvolger met een nieuwe regering aan de macht is om verder te gaan.

Het zal ook niemand zijn ontgaan dat men vooral vanuit Wallonië en Franstalig Brussel bijzonder negatief staat tegenover dit handels- en investeringsakkoord. U weet ongetwijfeld ook dat men in veel gemeenteraden, vooral in Wallonië en ook jammer genoeg hier in Brussel, voorstellen van resolutie heeft goedgekeurd waarin men zegt een TTIP-vrije zone te zijn. Zelfs in de hoofdstad van Europa is dat zo: onder leiding van burgemeester Mayeur heeft de gemeenteraad van Brussel een voorstel van resolutie goedgekeurd dat stelt dat Brussel een TTIP-vrije zone is. Beeld u in. Onze hoofdstad heeft al een niet zo sterke reputatie. Ik zou bijna durven te zeggen dat die burgemeester zich ook hiervoor zou moeten verontschuldigen.

In Vlaanderen ziet men dan weer vooral opportuniteiten in een toekomstig handels- en investeringsakkoord. Die tegenstelling die bestaat tussen de deelstaten, is uiteraard ideologisch: economisch links versus economisch rechts, zij die willen vasthouden aan protectionisme tegenover zij die geloven in vrijhandel, zij die stil blijven staan met het economische status quo tegenover zij die op handelsvlak toonaangevend willen blijven in de wereld, en die zien dat de wereld is veranderd.

Maar is er dan helemaal niets aan te merken op het TTIP? Natuurlijk wel. Mijn partij heeft vanaf het begin ook altijd duidelijk gemaakt wat onze bezorgdheden desbetreffend zijn. Als Vlamingen is het voor ons zeer belangrijk dat we uitgaan van de zogenaamde culturele exceptie binnen het akkoord. Culturele en audiovisuele producten of diensten moeten volledig worden uitgesloten uit dit akkoord. Dit zorgt ervoor dat onze eigen Vlaamse cultuur, onder meer onze nogal sterke films, onze literatuur maar ook andere producties uitgesloten moeten blijven en niet zomaar kunnen worden weggespoeld door buitenlandse, in dit geval Amerikaanse producties. Deze eis werd heel expliciet opgenomen in het onderhandelingsmandaat van de Europese Commissie.

Ook hier, in dit Vlaams Parlement, zelfs op het federale niveau en in andere Europese lidstaten werden dergelijke resoluties goedgekeurd die werden opgenomen in het onderhandelingsmandaat van de Europese Commissie. Dat is alvast een bezorgdheid minder.

Daarnaast is er ook de transparantie. De Europese Commissie zit behalve financieel-economisch en op het vlak van migratie ook democratisch in een crisis. De kloof tussen de burger en de Europese Unie is jammer genoeg nog nooit zo groot geweest. Dat bewees ook het overduidelijke neen van de Nederlandse kiezer in het referendum vorige week. De eurofiele politiek heeft haar failliet bewezen, we hebben hier nood aan eurorealisme, niet aan dromerij zonder een maatschappelijk draagvlak. Om dat draagvlak te versterken, is het ook voor TTIP cruciaal dat in de onderhandelingen met de Verenigde Staten een zo groot mogelijk transparantie aan de dag wordt gelegd. Er moet open en duidelijk worden gecommuniceerd over de impact van dit verdrag op de modale Europese burger.

Ook deze bezorgdheid is voor mijn partij grotendeels weggenomen. De TTIP-onderhandelingen zijn de meest transparante ooit. Dat was in het verleden totaal anders. Het onderhandelingsmandaat is openbaar, de voorstellen van de Commissie zijn openbaar, verklarende nota's van de Commissie met de doelstellingen zijn openbaar en ook een lijst met de zogenaamde rode lijnen waarover niet mag worden onderhandeld, is duidelijk.

**Güler Turan (sp·a):** Mijnheer Vanlouwe, u zegt dat uw fractie blij is dat de transparantieproblemen zijn weggewerkt. Ik ben in die leeskamer geweest en ik moest daar alles afgeven. Ik mocht zelfs geen pen meenemen. Hoeveel documenten kan men op die manier inkijken? Ik vind het dan ook beschamend dat u het over openbaarheid en transparantie durft te hebben.

**Karl Vanlouwe (N-VA):** Ik heb u ook gezegd dat het in het verleden totaal anders was. De verschillende verdragen die de Europese Unie in het verleden heeft afgesloten, hebben dergelijke transparantie gewoonweg niet gekend.

Er is inderdaad toegang tot de onderhandelings teksten onder bepaalde voorwaarden, het lijkt me de evidentie zelve dat u daar niet zomaar kopieën kunt krijgen en foto's kunt maken, maar u hebt heel wat documenten daadwerkelijk kunnen inkijken.

Bovendien is voor het eerst ooit een Europees commissaris toelichting komen geven in een commissie van het Vlaams Parlement. Mevrouw Cecilia Malmström is niet alleen naar het Vlaams Parlement gekomen maar ook naar het federale parlement, het Brusselse en Waalse parlement en verschillende andere lidstaten. Er zijn dus enorme inspanningen gedaan met het oog op die transparantie. Mevrouw Turan, u hebt alle mogelijkheden gehad om met de hoogste ambtenaar van de Europese Commissie te onderhandelen en vragen te stellen over dit verdrag.

Het lijkt me evenwel de logica zelve dat er een zekere mate van vertrouwelijkheid is over bepaalde teksten, dat is zo in elke onderhandeling.

Alles zomaar op straat gooien, zou ervoor zorgen dat er nooit een akkoord tot stand komt. Maar misschien is dat wat u effectief wilt.

Collega's, vrijhandel creëert welvaart en jobs. Een goed onderhandeld handels- en investeringsakkoord met de VS betekent een win-winsituatie: voor ons Vlaams bedrijfsleven, maar ook voor de burger, de Vlaming, als consument.

Onze Vlaamse economie is goed voor 80 procent van de export in dit land. En de VS is Vlaanderens vijfde grootste exportbestemming. Onze open economie zal dus wel varen ...

**Güler Turan (sp·a):** Collega, ik hoor u graag zeggen dat dit goed is voor ons bedrijfsleven, voor de burger en voor de Vlaming als consument.

Hoe reageert u op de opmerkingen die ik heb gemaakt of op de bedenkingen die gemaakt werden door de middenveldorganisaties over onze gezondheidszorg? Denkt u dat de Vlaming daar beter van zal worden?

Hoe zit het met de milieuvoorschriften die naar beneden gaan? Denkt u dat de Vlaming daar beter van wordt?

Welke consument wordt er beter van dat de sociale rechten zullen verdwijnen?

Ik lees een stukje uit het verslag, op pagina 12. U zegt: "Het klopt dat het TTIP bedrijfsbelangen dient, maar privaat initiatief stimuleren is juist normaal in een vrijemarkteconomie." Ik vrees, collega, dat het hier enkel om de bedrijfsbelangen gaat, niet om die van de kleine en middelgrote ondernemingen. ISDS: toegang

tot die rechtbanken kost gemiddeld 8 miljoen euro. Welke Vlaamse kmo kan zich 8 miljoen euro permitteren om een rechtszaak in een specifieke arbitrage te openen?

Ik zou graag van u willen horen, mijnheer Vanlouwe, welke burger, welke Vlaming en welke consument waarmee vooruitgaat. U kunt niet zeggen dat de economie en de tewerkstelling zullen groeien, want we hebben de resultaten van die studie nog niet.

**Karl Vanlouwe (N-VA):** Uiteraard is het zeker niet de bedoeling dat we overgaan tot een nivellering, dat we onze normen en waarden naar omlaag zouden trekken, dat we onze normen op het vlak van leefmilieu en volksgezondheid zouden nivelleren naar omlaag. Dat is wat we hebben afgesproken in het onderhandelingsmandaat: we willen wat we hier verkregen hebben, behouden en we willen dat afstemmen op wat in de VS bestaat. Sommige normen in de VS zijn strenger dan die van ons. Het is uiteraard de bedoeling dat we zaken en normen op elkaar afstemmen die beter zijn zodat wat daar een bescherming is, ook hier een bescherming zou kunnen zijn, en dat wat hier een bescherming is, ook in de VS een bescherming kan zijn op het vlak van leefmilieu en volksgezondheid. U weet bovendien dat we bepaalde uitzonderingen hebben gewenst en dat we nooit zullen toestaan dat onze sociale zekerheid en onze volksgezondheid een onderdeel van de discussie zijn.

**Güler Turan (sp.a):** Ik hoor het u graag zeggen dat onze regelgeving niet naar beneden moet gaan. Ik heb een schema bij. Het is een schema dat professor De Ville heeft gehanteerd, gaat over de verschillende manieren waarop het TTIP een effect kan hebben op onze regelgevende harmonisering, op die gelijkschakeling van onze regels. Ik weet dat het moeilijk is voor u om het van op deze afstand te zien, maar u kent het schema ook, hij heeft het toegelicht in de commissie.

De harmonisering of gelijkschakeling van de regels is de beste manier. Het is de meest ambitieuze manier die ook topstandaarden zal bieden voor zowel de Europeanen als voor de Amerikanen. Maar recent werd tijdens de onderhandelingen beslist om niet voor een harmonisering te gaan. U mag dat dus niet meer zeggen, mijnheer Vanlouwe. We volgen allebei de onderhandelingen, nu spreekt men van 'wederzijdse bilaterale erkenning'. Volgens het schema van professor De Ville heeft dat een lage kans op het vestigen van wereldstandaarden en heeft het een kans op een neerwaartse spiraal van standaarden. Wat u nu zegt, klopt dus niet met de werkelijkheid. U kent dit schema ook. De 'wederzijdse bilaterale erkenning' betekent een neerwaartse druk op onze regelgeving. Ik heb u de voorbeelden al gegeven wat betreft de pesticiden en genetisch gemanipuleerd voedsel. Die beslissingen zijn uitgesteld of juist genomen om de Amerikanen ten goede te komen bij de onderhandelingen. De harmonisering naar boven, die is vandaag al 'foutu'!

**Ward Kennes (CD&V):** Ik heb de indruk dat mevrouw Turan er alles aan doet om heel eenzijdig een doembeeld te schetsen. Ze weet ook dat er een aantal 'red lines' zitten in het mandaat van de Europese Commissie om te onderhandelen.

Daar staat onder andere in dat er niet mag worden afgedongen op de bescherming van de sociale rechten en het leefmilieu en de consumentenbescherming. Ze doet precies of die niet bestaan. Ik vraag me af waar we over spreken. Als we heel de tijd naast elkaar blijven spreken, gaan we elkaar uiteraard niet overtuigen en lijkt het mij geen zinvol debat. Als er 'red lines' worden getrokken, dan is dat een heel duidelijk mandaat. Wij vragen natuurlijk ook, zoals heel veel andere parlementen, middenveldorganisaties, belangengroepen enzovoort, dat die 'red lines' gerespecteerd worden. Er wordt ook op toegezien. De manier waarop er hier nu luchtig over gedaan wordt, begrijp ik niet goed. Ik vind dat geen zinvol debat.

**Rik Daems (Open Vld):** Ik wil op twee dingen heel snel reageren. Wederzijdse erkenning betekent in principe dat, wanneer wij naar Amerika zouden uitvoeren en de standaard in Amerika hoger is, wij ons daaraan moeten aanpassen, en dus een strengere norm moeten hanteren. Omgekeerd, wanneer Amerika naar hier zou komen en onze norm is strenger dan in Amerika, dan moet Amerika zich aanpassen aan de strengere norm. De realiteit is het omgekeerde van wat mevrouw Turan zegt. We hebben, zoals het hoort, mensen van de verschillende kanten laten spreken. Ze citeert nota bene een van de zeldzame sprekers die erom bekend staat continu een dergelijk verkeerd discours te geven. Dit is verkeerd.

Wat de kostprijs van de procedure betreft: dit is een berekening van een vakbond, die dat schrikbeeld om puur politieke redenen wil verspreiden. Stel u nu eens voor dat een procedure niet bestaat. Weet u wat u dan moet doen als kleine kmo? Dan moet u naar de ambassade gaan in het betrokken land en daar vragen aan de ambassadeur of hij die staat eens om de oren wil gaan kletsen. De realiteit is dat deze procedure, die trouwens wordt aangepast, het wel toelaat aan kleinere bedrijven om effectief te kunnen handelen tegen oneerlijke concurrentie of tegen het feit dat men uit een markt geblokt is. Dat is de realiteit. Vandaag zijn het alleen de hele grote monsters, die u zo bestrijdt en die als het over monopolies gaat, wij ook bestrijden, die vandaag over de middelen beschikken om zich überhaupt te kunnen verzetten. Met deze procedure kan iedereen zich verzetten tegen een oneerlijke behandeling. En die kostprijs van de vakbonden, wel, dat is niet met de natte vinger berekend, dat is met een natte handdoek gesmeten, als je het mij vraagt.

**Karl Vanlouwe (N-VA):** Daarbij aansluitend wil ik verwijzen naar punt 6 van ons voorstel van resolutie. Als ik de kritiek van mevrouw Turan goed begrepen heb dat wij moeten gaan naar een harmonisering, dan hebben we in punt 6 van het voorstel van resolutie opgenomen om klaar en duidelijk te maken dat onze hoge Europese, nationale en Vlaamse standaarden op het vlak van consumentenbescherming, sociale zekerheid, milieu, privacybescherming en publieke diensten overeind blijven en niet onderhandelbaar zijn. Wij gaan volledig in op wat u als kritiek geeft, gebaseerd op een eenzijdige en heel selectieve lezing van het verdrag door professor De Ville. Wij komen inderdaad tegemoet aan de opmerkingen die door u gemaakt zijn.

Ik kom terug op het feit dat wij een open economie zijn. Een open economie vaart wel bij minder handelsbelemmeringen, of die nu tarifair zijn of niet. Zoals u weet, zijn wij ook een kmo-land. Wij hebben in ons land, met uitzondering van enkele grotere bedrijven, vooral kmo-bedrijven. In het TTIP-akkoord staat er ook heel specifiek een kmo-hoofdstuk dat op maat gesneden is voor een kmo-land als Vlaanderen.

U zult er mij niet vaak op betrappen, collega's, maar bij dezen werp ik graag een bloemetje naar de vorige Federale Regering. Het zal dan ook het enige zijn. Di Rupo I gaf haar akkoord voor het onderhandelingsmandaat aan de Europese Commissie, waarin ook de sp.a vertegenwoordigd was. De kameraden van de sp.a namen op dat ogenblik de juiste beslissing. Het was misschien de enige juiste beslissing. Maar zodra ze in de oppositie zitten, wordt het geweer blijkbaar van schouder veranderd. Helaas. Dan zie ik ook de verschillende posities die hier worden ingenomen tussen socialistische partijen, naargelang ze al dan niet in een regering of een meerderheid zitten ergens in een Europese lidstaat.

De Vlaamse economie heeft heel wat te winnen bij het handels- en investeringsakkoord. Denk bijvoorbeeld aan onze wereldvermaarde baggersector, collega's.

We hebben tijdens de hoorzitting de voormalige Amerikaanse ambassadeur Howard Gutman ontvangen. Is het niet ver gekomen dat een Amerikaan in onze commissie de belangen van Vlaamse bedrijven moet komen verdedigen? Hij deed dat trouwens met verve, daar niet van. Laat ons vanuit Vlaanderen toch ook zelf het voortouw nemen om volop in te zetten op deze industrie, want wereldwijd kijkt

men naar onze kennis en expertise. Vandaag kunnen we ze niet inzetten op de Amerikaanse markt. Ook hier zou het TTIP een oplossing kunnen bieden.

Denken we ook aan de textielindustrie. We hebben Antwerpen dat wereldwijd bekend staat als modestad. Vindt iemand in dit halfrond het normaal dat er voor de Verenigde Staten douanetarieven tot 40 procent op textiel bestaan? Onder meer daarom pleiten we voor een goed onderhandeld handels- en investeringsakkoord. Dit soort protectionistische maatregelen moet op de schop.

**Güler Turan (sp.a):** Ik heb zelf gezegd dat als het TTIP zou gaan over onze baggerindustrie, het onmiddellijk oké zou zijn. U zegt dat het ver gekomen is dat zelfs een Amerikaanse ex-ambassadeur komt pleiten voor onze Vlaamse bedrijven. Voor alle duidelijkheid, hij kwam niet praten in zijn hoedanigheid van ambassadeur. De man is consultant. Hij is dus belanghebbende. Het is niet in functie van ambassadeur van Amerika dat hij hier was.

U verwijst naar punt 6 van uw voorstel van resolutie en zegt dat ik vragen heb bij de gezondheidszorg, consumentenrechten enzovoort. U bent uw parlée begonnen met te zeggen dat ik weinig vertrouwen heb in Obama en de onderhandelingen. Als ik uw punt 6 lees, dan maak ik me blijkbaar met zoveel anderen terecht zorgen. U vraagt immers dat op sociaal gebied en volksgezondheid de maatregelen op een niet-discriminatoire manier worden nagestreefd. Waarom bent u niet duidelijk? Waarom nemen we niet samen op dat elke huidige en toekomstige publieke dienstverlening wordt uitgesloten uit de TTIP-onderhandelingen?

U had het ook over consumentenrecht, maar in punt 6 spreekt u zelfs niet over consumenten. U beperkt zich tot sociaal en milieubeleid. Ik zie nergens iets over privacy, volksgezondheid of arbeidsvoorwaarden. Willen we niet allemaal samen – aangezien u zich ook grote zorgen maakt – ervan maken dat we alle huidige en toekomstige publieke dienstverlening uit die onderhandelingen willen?

**Karl Vanlouwe (N-VA):** Mevrouw Turan, u zou iets beter moeten luisteren. Ik heb daarnet gezegd dat we een beroep hebben gedaan op de voormalige Amerikaanse ambassadeur. Ik heb het woord 'voormalig' in de mond genomen. We hebben hem in onze commissie ontvangen en hebben dus een beroep gedaan op een Amerikaan om de Vlaamse belangen van baggerbedrijven te komen verdedigen. Hij heeft dat trouwens bijzonder goed gedaan. Hij heeft inderdaad ook als lobbyist voor bepaalde bedrijven klaar en duidelijk uitgelegd wat het probleem is in de Verenigde Staten. Hij is toelichting komen geven en is de belangen komen verdedigen, goed wetende dat onze Vlaamse baggerbedrijven kennis, ervaring en expertise hebben die ze mogelijk zelfs in de VS kunnen gebruiken.

En laat het ons ook eens hebben over de consumenten. Er wordt al te vaak en voortdurend gezegd dat het handels- en investeringsakkoord de bedrijfsbelangen dient. Het zou gaan over de multinationals en niet zozeer over kmo's, de kleine man, de burger, of de consument. Het zou er nog aan moeten mankeren! Door deze belangen te behartigen, schep je als overheid een bedrijfsvriendelijk klimaat, een klimaat dat privaat ondernemerschap stimuleert. Dit leidt ertoe dat de consument toegang krijgt tot meer producten en diensten, die daarenboven nog goedkoper zullen worden.

En wat te denken over de arbeidsmarkt? Studies tonen keer op keer aan dat handelsakkoorden net zorgen voor meer jobs. Jobs, jobs, jobs! Private jobcreatie. Het lijkt me de evidentie zelve dat we er alles aan doen om de jobcreatie op de private markt verder te ondersteunen. Dat is uiteindelijk ook de bedoeling van dit handels- en investeringsakkoord.

Collega's, vanuit onze functie als politici nemen wij vanzelfsprekend politieke standpunten in, ideologische ook. Maar daarnaast lijkt het me verstandig ons

standpunt ook te baseren op feiten. Tegenstanders van het TTIP hebben in de zogenaamde Capaldostudie een soort nieuwe heilige schrift, bijna een nieuwe Bijbel of Koran gevonden. Ik vind het belangrijk om ook te benadrukken dat er naast deze ene negatieve studie ook tal van andere studies bestaan die aantonen dat het TTIP wél een win-winsituatie is voor zowel het bedrijfsleven als voor de consumenten. Zo verwees ik in het verleden al meermaals naar de studie van de Nederlandse denktank Ecorys. Maar er zijn ook de studie van het Center for Economic and Political Research, de CEPII-studie en de studie van de gerenommeerde Bertelsmann Stiftung. Of denk aan het onlangs uitgebrachte rapport van het World Trade Institute, dat landenspecifiek, helemaal gericht op België, enkele interessante voorspellingen doet. Het TTIP zou volgens deze studie in dit land de lonen verhogen met 1,1 procent, de consumentenprijzen zouden dalen met 0,1 procent. Dat is opnieuw een win-winsituatie. Het TTIP zou in dit land de export met liefst 27 procent doen stijgen. Het TTIP zou in dit land de investeringen doen toenemen met 1,4 procent. En last but not least, het TTIP zou in dit land zorgen voor een toename van het bruto binnenlands product met ongeveer 1 procent. Misschien vindt u 1 procent weinig, maar we spreken hier in absolute cijfers van een bedrag in een grootteorde van 4 miljard euro. Ook dat zal zorgen voor meer welvaart in ons land.

Collega's, de drie meerderheidspartijen willen, zoals reeds gezegd door de heer Daems, van Vlaanderen geen economisch Bokrijk maken. Vandaag ligt voor u dan ook een zeer realistische en evenwichtige meerderheidsresolutie. Een resolutie die duidelijk de positieve effecten van het TTIP benadrukt, zonder onze ogen te sluiten voor de terechte bezorgdheden. Mijn partij gaat voor een goed onderhandeld TTIP-akkoord, omdat dit het Vlaams bedrijfsleven en de consument en de burger ten goede komt. Dat is wat we willen met dit akkoord: een win-winsituatie voor iedereen! (*Applaus bij de meerderheid*)

**Güler Turan (sp-a):** Proficiat, mijnheer Vanlouwe, u hebt zoveel studies aangehaald dat ik, die in het dossier zit, bijna moest nadenken over welke studie u het had. Maar het verwijzen naar die studies mist elke geloofwaardigheid als u er zelf vanuit uw parlement een hebt besteld. U verwijst naar die laatste studie. Dat is gewoon een studie die vanuit Amerika is besteld door een kamer van koop-handel. Collega's van de meerderheid die niet in de commissie zitten, ik wou dit te uwer informatie meegeven. Studie pro, studie contra: laat die studies achterwege. Die hebben geen enkele geloofwaardigheid. Wacht even op de studie die u zelf hebt besteld.

**De voorzitter:** De heer Kennes heeft het woord.

**Ward Kennes (CD&V):** Collega's, de onderhandelingen zijn inderdaad nog bezig. Het is belangrijk om te weten dat we vandaag geen eindoordeel zullen vellen over het verdrag dat tussen de Europese Commissie en de Verenigde Staten zal worden gesloten. Maar we nemen een aantal standpunten in die ons vandaag bezorgd maken en waarover we vandaag wel al een uitspraak willen doen.

Het heeft inderdaad niet zoveel zin om elkaar met studies om de oren te slaan. Die zijn er in twee richtingen. Er werd verwezen naar de studie die de FOD Economie zal maken in opdracht van Kris Peeters. Ik kijk daarnaar uit. Maar dat neemt niet weg dat we vandaag al op een zinvolle manier een uitspraak kunnen doen over wat we nu al weten over de onderhandelingen.

Waarover gaat het? We willen de toegang van de markten verbeteren door het afbouwen van onder andere importtarieven. We willen niet-tarifaire belemmeringen afbouwen. Dat is inderdaad erg belangrijk voor de Vlaamse baggersector. Het is een van die sectoren waarmee we wereldwijd in de voorhoede staan, waarin we absolute topbedrijven hebben. We willen ook regels en standaarden van producten op elkaar afstemmen om tot een effectievere en betere regelgeving te komen.

Het komt er ook op aan ons de kaas niet van het brood te laten eten. Diegene die bij nieuwe technologie als eerste standaarden kan invoeren, heeft een competitief voordeel. Als morgen Japan, China of Vietnam bepaalde normen of productomschrijvingen afdwingt of daar als eerste de markt mee overspoelt, dan zitten wij sowieso in de achtervolging. Het is dus niet onbelangrijk dat je daarin de voorhoede neemt en daarover afspraken kunt maken. We staan samen voor het grootste handelsgebied in de wereld, de Verenigde Staten en de Europese Unie. Er is al een paar keer terecht verwezen naar die hele open economie die ons land kenmerkt. In België hangen 750.000 jobs af van die internationale handel.

Dit verdrag zal ongetwijfeld in een aantal sectoren positieve effecten hebben en in een aantal andere negatieve effecten. Dat is niet alleen landgebonden, maar in hoge mate ook sectorgebonden. We moeten niet doen alsof we een verdrag afsluiten waardoor er niets verandert, want dan zouden we het ook niet moeten afsluiten. Er zal natuurlijk iets evolueren. Maar globaal heeft de geschiedenis geleerd dat vrijhandel meer welvaart en jobs meebrengt, maar ook voor individuele consumenten en gezinnen meer mogelijkheden meebrengt. Natuurlijk moet dat niet gebeuren in een jungle waar er geen regels gelden. Die regels zijn er net om iedereen van de positieve gevolgen te laten genieten. Ze zijn erg belangrijk.

De twaalfde onderhandelingsronde vond in februari plaats in Brussel. Er is toen onder andere een nieuw voorstel op tafel gelegd rond de openbare aanbestedingen. Er is gesproken over de regulatory cooperation. Ook daar is afgesproken om de best practices uit te wisselen tussen de twee onderhandelende partijen. De Europese Unie heeft in het nieuwe voorstel duidelijk gezegd dat vrije keuzes mogelijk moeten blijven voor de verschillende partijen over de invulling van hun eigen publieke diensten. Het toekomstige verdrag mag dat dus niet in de weg staan.

**Güler Turan (sp·a):** Mijnheer Kennes, u zegt dat elke lidstaat zelf vrij mag beslissen over de invulling zijn eigen publieke diensten. Dat hebben ze inderdaad bevestigd. Er is echter geen geruststelling.

**Ward Kennes (CD&V):** Maar u bent nooit gerustgesteld. U bent een heel ongeruste natuur in dit dossier.

**Güler Turan (sp·a):** Natuurlijk ben ik nooit gerustgesteld.

Ik neem aan dat u ook mails ontvangt van bezorgde organisaties. Recent ontving ik een mail van het Nationaal Intermutualistisch College (NIC). Ze zeggen dat, ook al wordt er gezegd dat de eigen organisatie van gezondheidszorg wordt toegelaten – het woord ‘gegarandeerd’ wordt zelfs niet gebruikt –, het niet duidelijk genoeg is.

Mijnheer Kennes, gelet op uw betoog, gelet op de opmerkingen die we ontvangen, waarom gaan we dan niet voor duidelijkheid? Waarom snoert u mij de mond niet door te zeggen: laten we gewoon in het voorstel van resolutie zetten en samen vanuit Vlaanderen vragen dat huidige en toekomstige publieke dienstverlening uitdrukkelijk wordt uitgesloten? In uw betoog in de commissie sprak u over onze watervoorziening die uit de TTIP-onderhandelingen moet blijven. U spreekt daarover, maar ik zie het niet in het voorstel van resolutie. *(Opmerkingen van Ward Kennes)*

Ik reik u de hand om mij de mond te snoeren.

**Ward Kennes (CD&V):** Het staat in punt 6, waar het gaat over de rechtmatige doelstellingen op sociaal gebied en op het gebied van volksgezondheid. Ik denk dat we dat daarnet hebben besproken en dat deze verwijzing naar punt 6 daarop een antwoord biedt.

We weten heel goed dat er op dit moment veel onrust is. Ik wil toch waarschuwen voor wat er in Nederland is gebeurd met het associatieverdrag tussen de Europese

Unie en Oekraïne. Men heeft de mensen heel bang gemaakt en op stang gejaagd. Het resultaat is dat er zich in Nederland zoveel mensen uitspreken tegen dat verdrag. Het is het resultaat van een cultuur van overdreven wantrouwen. Ongerustheid oké, kritische zin oké, maar we moeten elkaar niet permanent bang maken.

We hebben red lines, we hebben gezorgd voor transparantie, voor veel verduidelijking. Er is het voorstel voor het ICS-systeem, er is een adviesgroep opgericht waar de vertegenwoordigers van het middenveld in zetelen, een initiatief van de Europese Commissie. Zo kunnen ze dat van heel nabij opvolgen. Op 5 april is die nog samengekomen. U hebt zelf gesproken over de leeskamers. Er gebeurt ontzettend veel om aan die begrijpelijke ongerustheid tegemoet te komen, maar elke keer opnieuw blijkt dat het niet genoeg is. Ik denk dat we elkaar niet zullen overtuigen en dat sommige mensen in Europa meer bestaansredenen vinden in elkaar ongerust maken dan in het zoeken naar verbeteringen en op basis van kritische analyse tot een betere oplossing komen. Dat vind ik heel jammer.

We kennen de punten van kritiek. Er wordt gewaarschuwd voor banenverlies. De vrees bestaat dat de Europese standaarden zullen inboeten, er zijn mensen die zeggen dat investeerders de staten zullen aanklagen en dat de staten aan de muur zullen worden gespijkerd. Er wordt gewaarschuwd voor de regulatieve samenwerking en dat de multinationals dat gaan domineren. Alsof die vandaag al niet een heel belangrijke rol spelen. Nu zijn er mechanismen waarin ook andere spelers een plaats gaan krijgen. Nu wordt er een kader geschapen. Op dit moment zijn de multinationals al actief op heel veel vlakken om hun invloed te laten gelden in allerlei dossiers. Dat zijn geen nieuwe spelers. Nu komt er een kader waarin ze een rol zullen kunnen spelen, en dat zal transparanter zijn dan vandaag.

Er is de angst dat alleen de bedrijfswereld aan zijn trekken zal komen, dat er te veel geheimhouding is. We kennen die zaken en we nemen die ook deels ernstig, in de mate dat ze terecht zijn of dat er een aanleiding is om zich daar ongerust over te maken. We moeten streven naar een beter akkoord en met dit voorstel van resolutie kunnen we daartoe bijdragen.

**Güler Turan (sp-a):** Mijnheer Kennes, u zegt dat we de verbeteringen inzake de regelgevende samenwerking moeten meenemen. In maart is daarover een communicatie verspreid. Daarin wordt een Amerikaans voorbeeld overgenomen, namelijk de mogelijkheid voor lobbygroepen om in het kader van die toekomstige regelgeving inspraak te hebben. Een ding is zeker, en dat is dat die grote lobbymachines inspraak zullen hebben, want hun vragen zullen worden opgenomen in het jaarprogramma van de op te richten commissie. Dat is al beslist. Anders zou ik het ook niet weten.

Waarover niet is beslist en gecommuniceerd, zijn de middenveldorganisaties die vandaag het debat voeren. U noemt het bangmakerij, maar volgens mij is het een gezonde vorm van kritisch kijken. De onderhandelingen moeten worden gevoerd, daar staan we achter, maar we moeten de voorwaarden heel correct stellen. Er moet aan een minimumaantal voorwaarden worden voldaan. Voor die middenveldorganisaties verwijs ik naar de Christelijke Mutualiteit, naar de documenten van het ACV, waarbij u zelf in cc stond, mijnheer Kennes. Wat doet u met die middenveldorganisaties? Die zijn niet meegenomen.

Er is gecommuniceerd dat de grote lobbymachines op de inspraakmomenten mogen meedoen, maar dat is niet voor die middenveldorganisaties beslist. Hoe kunt u daar vertrouwen aan geven, als er vandaag wordt gecommuniceerd pro multinationals en niet ten voordele van de belangen van de consumenten en burgers waar jullie de mond vol van hebben.

**Ward Kennes (CD&V):** De grote lobbyorganisaties zijn ook ngo's en die kunnen ook hun rol spelen. Ze hebben hun mogelijkheden om de wetgeving mee te

beïnvloeden en hun standpunten te laten horen. Wij hebben ook zoiets als de SERV: bij het tot stand komen van onze regelgeving zijn de sociale partners ook betrokken. U doet alsof er in de EU en in de VS alleen multinationals rondlopen en dat er alleen naar hen geluisterd wordt. Dat is absoluut niet waar: ook in de VS zijn er veel middenveldorganisaties en kritische burgerbewegingen, die zeer goed georganiseerd zijn. Als de ziekenfondsen diensten aanbieden, zijn zij ook spelers en hebben zij ook een plaats in het geheel. Men denkt iets te vlug dat men uitgesloten wordt. Ik heb er vertrouwen in dat het niet alleen de beursgenoteerde bedrijven zullen zijn die deel kunnen uitmaken van die structuren, maar dat ook de andere marktspelers, of ze nu meer marktgericht zijn dan wel veeleer staatsspeler, ook betrokken zijn bij de manier waarop de regelgeving tot stand komt.

Er is al veel gezegd tijdens het debat, ik vat mijn tekst samen. We geloven dat het Europees sociaal model beschermd moet worden en we zijn ervan overtuigd dat een goed regelgevend kader daartoe bijdraagt, dat het garanties inhoudt en dat een sterkere economie dat mee onderbouwt.

Het mag duidelijk zijn dat ons sociaal-economisch model overeind moet blijven. We hoeven niet de VS te worden. Historisch hebben we een aantal andere maatschappelijke en politieke keuzes gemaakt en dat wordt niet onmogelijk gemaakt. Wanneer gezegd wordt dat we voor Amerikaanse toestanden zullen komen te staan in de gezondheidszorg, dat noem ik dat bangmakerij. Dat zit niet in dit TTIP-verhaal ingeschreven.

Ik heb al verwezen naar de 'red lines' en het belang daarvan.

Het strategische belang van het akkoord is in een mondiale economie buitengewoon groot. Europa dreigt aan de kant te staan als we het spel helemaal overlaten aan de VS en Azië. Als we bang zijn om met de Amerikanen over te steken dan zou het kunnen dat we voortaan op de wereldkaart niet langer in het midden zullen liggen, maar aan de zijkant. Dan zal de Stille Oceaan in het midden komen te liggen. Dat kan een keuze zijn. Ik denk dat we heel wat te verdedigen hebben, ook voor de toekomstige generaties hier in Europa. We hebben er alle belang bij op een goede manier onze handelspositie in de wereld te beschermen en daar toekomstgericht aan te werken.

Er is ook een hoofdstuk over duurzame ontwikkeling in het TTIP. Wij moeten erop aandringen dat het goed wordt uitgewerkt. Dat geeft ons niet enkel de kans om mee de standaarden van de toekomst te bepalen, maar ook om wereldwijd hogere standaarden mee te promoten. Ik geloof ook dat het TTIP niet enkel een impact heeft op de EU en de VS. We hebben ook een mondiale verantwoordelijkheid voor de internationale handel. Als wij kunnen gaan voor hogere standaarden, kan dat ook op ander plaatsen in de wereld een positief effect hebben. Ik ben ervan overtuigd dat de internationale standaarden naar een hoger niveau gebracht kunnen worden via het TTIP-initiatief.

Wij pleiten voor een goed akkoord. Daarom denken wij dat nu een goed moment is om dit voorstel van resolutie tussentijds al goed te keuren.

Voorzitter, dankzij de tussenkomsten van collega Turan, heb ik het merendeel van wat ik wou zeggen, al op interactieve manier kunnen meedelen en zo kan ik hier mijn betoog nu afronden.

**De voorzitter:** De heer De Croo heeft het woord.

**Herman De Croo (Open Vld):** Voorzitter, collega's, ik wil kort een vijftal punten bespreken. Ik zal het hebben over het verdragsrechtelijke, over de impact van dit verdrag, over de standaardsetting, over de consumentenbescherming en over de geopolitiek.

Het gebeurt niet dikwijls dat wij in ons parlementair systeem de toekomstige inhoud van wat een verdrag zou kunnen worden, grondig bespreken. Daarstraks hebben we een verdrag inzake luchtvaart en Israël goedgekeurd. De executieve ratificeert het verdrag, brengt het naar de bevoegde kamers waar door artikel 1 het verdrag wordt goedgekeurd en door artikel 2 het in werking treedt. Dat is het. Men kan het verwerpen of men kan het aanvaarden, maar men bespreekt het niet meer. Voor de eerste keer en ook dankzij onze commissievoorzitter hebben wij een aantal tengrondebeprekingen over iets dat in wording is. Het gebeurt heel zelden dat een parlement geassocieerd is in de opmaak, in de kritische benadering, in de potentiële verbetering van wat ons verdragsrechtelijk zal binden. Nog iets nieuws is dat je met een open blik de evolutie van de teksten kunt volgen, dat je als parlementaire instelling inspraak hebt in wat ons later zal binden. Het is een unicum. Het is belangrijk en trendsettend voor andere aangelegenheden.

De impact is enorm. Tussen de Verenigde Staten en de Europese Unie is de handel in goederen per jaar meer dan 500 miljard euro waard, de handel in diensten per jaar meer dan 300 miljard euro waard. Voor een land dat voor 70 procent leeft van de uitvoer is het uiterst belangrijk deze impact te mogen beleven en deze eventueel mee te mogen sturen.

Belangrijk is ook het feit dat men aan standaardsetting doet. Als wij te lang dralen met deze akkoorden te sluiten, zullen de standaarden door andere landen worden gezet. Dan komt China, de goedkope fabriek van de wereld, en India. Samen hebben ze meer dan 2,5 miljard internemarktconsumenten met een impact op de wereldhandel van dien aard dat zij de standaard gaan zetten. Niet meer wij, niet meer het Westen, niet meer de VS, niet meer de bescherming die wij verwachten en terecht eisen. Anderen zullen standaarden zetten op een andere wijze voor de kwaliteit van het product, voor de verantwoordelijkheid van de producent, eventueel voor de beoordeling. Rik Daems heeft hier gelijk. Het feit dat je een verhaal tot stand kunt brengen bij een internationale verbeterbare instantie geeft u een enorm voordeel. Anders gaat men zijn problemen moeten bespreken voor een Chinese rechtbank als men een conflict heeft in dat land. Voor hen die de buitenlandse handel kennen: het OHADA-verdrag (Organisation pour l'Harmonisation en Afrique du Droit des Affaires) is een buitenlandse manier om u te beschermen tegen de eventuele broosheid van interne rechtspraak op welke men dan verplicht is een beroep te doen.

Tezelfdertijd is er ook de consumentenbescherming. Wij hebben deze week de Junckerkredieten besproken. We zijn ontroerd dat er zoveel geld aan investeringen in Europa zal worden gemobiliseerd, namelijk 350 miljard euro. De investeringen die wij per jaar in de VS doen en die zij bij ons doen, draaien rond de 1600 miljard euro.

Dus per jaar zijn de investeringen tussen deze twee partners vijf keer het zo benijde en zo bekeken Junckergebeuren. Dat betekent vijfmaal per jaar de investeringen van de Junckerkredieten of Europese investeringsvernieuwingen. Beeld u dit in, de impact dat het heeft op een land dat zijn economie voor 90 procent op kmo's berust. De tewerkstelling levert duidelijk het bewijs dat het land met het vrijhandelsgebeuren vooruitgaat. Denk aan de overeenkomst tussen Korea en Europa. Die leverde een stijging op van 30 procent van onze uitvoer.

Men vergeet van tijd tot tijd dat de consument misschien beter beschermd is in Amerika. Mijnheer Kennes, u herinnert zich Ralph Nader, de pionier van de Amerikaanse consumentenbeweging. Toen wij dat nog niet kenden, bestond er al uitgebreid consumentenverweer in Amerika. Wij brengen op kousenvoeten 'class action' naar voren en mogen optreden namens een groep burgers inzake milieu-bescherming. 'Class action' is een gewoon gebeuren in Noord-Amerika.

Er bestaat een fantastische vergoeding voor alle mogelijke schade die men berokkent. Als men een fout begaat, zullen de liabilities, de verantwoordelijkheidsclaims, enorme bedragen uitkeren.

De vooruitgang van de Noord-Amerikaanse geneeskunde is enorm. Er zijn specifieke computergestuurde topoperaties of heelkundige ingrepen. Deze worden onder meer in ons land uitgetest vooraleer ze gewone ingang vinden in Noord-Amerika. Bij mislukkingen zal de Amerikaanse rechter het slachtoffer of de familie van het slachtoffer enorme vergoedingen toekennen. De geneeskundige diensten moeten zich daarvoor hoog verzekeren. Als ze die operaties eerst uittesten in klinieken in dit land die ik niet zal noemen, kunnen ze in Amerika tegen de rechter zeggen dat ze hier 250 computergestuurde hartoperaties gedaan hebben en slechts 1 risicogeval hadden. Als ze de techniek dan in Amerika toepassen, kunnen ze niet beschuldigd worden van nalatigheid of zoiets. Men moet aandachtig zijn.

Concurrentie is nog zoiets. Men gaat niet zeggen: mijn product heeft de laagste standaard, koop het. Neen, men gaat zeggen: mijn product heeft de hoogste kwaliteit en zekerheid, de hoogste standaard, koop het, en niet dat van mijn concurrent.

Ten slotte een geopolitieke benadering. We moeten weten wat we doen. De heer Kennes is een beetje achter in zijn beschrijving. Er bestaan kaarten waarop de Stille Oceaan het mare nostrum is en waarop, met alle respect, de Europese Unie als een klein stukje softenon in een bovenhoek hangt.

We zijn met 500 miljoen mensen in Europa. Dat is 8 procent van de wereldbevolking, en we bezitten meer dan 20 procent van 's werelds rijkdom. Vergeet het nooit, Europa consumeert met 8 procent van de hele wereldbevolking meer dan 50 procent van de socialezekerheidsuitgaven van deze aardbol. Ofwel doen we mee in een vooruitgangsproces, ofwel worden we door anderen voorbijgestoken.

De onderhandelingen zijn bezig met de Verenigde Staten, dat zowel aan een Stille als aan een Atlantische Oceaan paalt. Willen wij sterk staan, willen we normen opleggen, kwaliteit tweebrengen, vrije keuze en tewerkstelling op een vrije manier bevorderen, dan moeten we deze alliantie met de nodige kritiek en verbetering aangaan vooraleer ze elders wordt aangegaan. Daarom denkt mijn fractie dat we dit voorstel van resolutie moeten goedkeuren. (*Applaus bij de meerderheid*)

**De voorzitter:** De heer Vanbesien heeft het woord.

**Wouter Vanbesien (Groen):** Ik ben niet zeker of het al gezegd is, maar het TTIP is heel belangrijk. Het is een handelsakkoord tussen de EU en de Verenigde Staten. En het zal uiteraard nog terugkomen. Het zal terugkomen als de impactstudie van de federale overheid bekend is. En het zal uiteraard terugkomen als het hier ooit ter stemming komt. Als er ooit een verdrag uitonderhandeld raakt tussen Europa en de VS, dan zullen we de echte discussie over wat er op tafel ligt, ook hier moeten voeren. Het is moeilijke materie, het is veel, het is taai. En het is vooral ook veel inschatten van effecten, en daar zit natuurlijk altijd ruis op. Je kunt nooit zeker zijn over wat de toekomst brengt.

Ik zou toch even mijn uitgangspunten willen schetsen en daar dan het TTIP, zoals het er voorlopig voor staat, tegenover houden. Ik doe dat omdat anders mijn uitgangspunten, zoals de heer Vanlouwe daarstraks al deed, een beetje gekarikaturiseerd worden. Mijnheer Vanlouwe, u zei dat iedereen die kritiek heeft op dit akkoord, protectionistisch is, achterhaald is, voor het status-quo is, links is. U braakte het bijna uit wat er allemaal verkeerd is aan kritiek op dit akkoord.

Daarom wil ik even zeggen wat ik belangrijk vind, waar ik voor ben, en waar ik tegen ben. Ik ben – knoop het allemaal in uw oren – voor verantwoorde internationale handel. Iedereen die ons ervan wil beschuldigen tegen internationale handel te zijn, is verkeerd. Ik ben voor verantwoorde internationale handel, maar wel tegen de afbouw van sociale en ecologische bescherming, met het soms misbruikte argument van de concurrentiepositie. Ik ben voor economische activiteit, duurzame industriële activiteit, meer jobs creëren in ons land. Maar ik ben tegen onnodig transport van goederen en een verhoging van de CO<sub>2</sub>-uitstoot daarvoor.

Ik ben voor rechtszekerheid voor bedrijven en investeerders, voor buitenlandse bedrijven en investeerders, maar ik ben tegen een apart rechtssysteem voor bedrijven en investeerders in landen waar betrouwbare rechtssystemen zijn. Ik ben voor democratisch debat. Ik ben voor controle en beslissing in openbare debatten, in parlementen, over welke standaarden we voor producten en productieprocessen naar voren brengen. Ik ben tegen standaarden die beslist worden op basis van onderhandelingen in achterkamers, tussen staten, tussen bureaucraten die we niet kunnen controleren en niet kunnen bijsturen.

Voilà, dat zijn de uitgangspunten. Als je het TTIP daar dan tegenoverstelt, vind ik dat de huidige onderhandelingen niet op koers zitten. Er zijn hier al veel argumenten gebruikt, en die zullen voor een stuk terugkomen, maar ik houd het kort. Ten eerste is er een probleem van mogelijk democratisch deficit. Het gaat in dit akkoord vooral over niet-tarifaire drempels. Het gaat niet zozeer over handelsbelemmeringen waar douanerechten of andere zaken betaald moeten worden. Het gaat erom dat we naar een soort gelijke regels willen, om op die manier op elkaars markt te komen. Als je die regels en die standaarden op elkaar wilt afstemmen, dan kom je in een onderhandelingslogica die soms de grondslag en de beslissingskracht van democratieën over hun standaarden ondergraaft.

Ik heb problemen op het vlak van rechtssystemen. Mevrouw Turan heeft daarstraks al uitgebreid beargumenteerd dat we moeten uitgaan van een vertrouwen in de rechtssystemen in de Europese Unie en in de Verenigde Staten. En om die reden moeten we in dit handelsakkoord niet akkoord gaan met een apart rechtssysteem. Ik vind ook dat de effecten zeer onvoorspelbaar zijn, bijvoorbeeld als het over meer jobs gaat. Onder meer de heer Defraigne heeft in de hoorzitting naar voren gebracht dat wellicht vooral in Amerika meer jobs gecreëerd zullen worden en dat er druk zal worden gezet op sociale voorwaarden en arbeidsvoorwaarden hier in Europa. Over de klimaatimpact wordt zeer weinig gezegd. Op de klimaatimpact en de verhoging van de CO<sub>2</sub>-uitstoot door de verschuiving van economische activiteit hebben we weinig zicht. Daar is mogelijk een negatief effect.

Ik ben dus bezorgd over de richting die deze onderhandelingen uitgaan. Mijnheer Kennes, we doen niet alleen aan bangmakerij. Dat was immers enigszins uw stelling: al diegenen die kritiek hebben, willen mensen bang maken. Ik vond de grootste bangmaker vandaag misschien wel de heer De Croo, die hier zei dat het ofwel dit akkoord ofwel de chaos is, dat, als we dit akkoord niet sluiten, Europa volledig zal wegdeemsteren op het wereldtoneel. Die stelling lijkt me weinig onderbouwd.

Mijnheer Kennes, u zei dat er geen alternatieven naar voren worden gebracht. We brengen wel alternatieven naar voren. Ik steun de amendementen, en dien ze mee in, op het voorstel van resolutie van de meerderheid. Ik zal er slechts een paar elementjes uithalen. We pleiten ervoor om nu al te zeggen waaraan we het eindakkoord van het TTIP dat uiteindelijk ter stemming voor ons zal liggen, zullen afmeten. We moeten ervoor zorgen dat we kunnen afvinken dat de internationale arbeids- en milieunormen verbeteren, dat er geen parallel rechtssysteem wordt gecreëerd, dat er geen ondemocratische structuren voor regelgevende samenwerking worden opgenomen, zodat die neerwaartse druk op regulering zou kunnen worden vermeden. Dat zijn duidelijke instrumenten, duidelijke doelstellingen.

Groen en sp.a stellen met deze amendementen voor die mee op te nemen in het voorstel van resolutie, als elementen op basis waarvan we het uiteindelijke akkoord mee zullen beoordelen in dit parlement.

**Ward Kennes (CD&V):** Collega Vanbesien, ik heb geen bangmakerij bij u gehoord. Dat u bezorgdheden hebt over de afwezigheid van CO<sub>2</sub>-elementen, dat u niet zeker bent als het gaat over de resultaten, over de vraag waar de grootste banenwinst nu zal zitten, dat u vragen hebt bij de rechtsplegingsmechanismen, dat lijken me heel aanvaardbare, heel evidente bezorgdheden. Dat is in mijn ogen geen bangmakerij. Het was vooral collega Turan die uit tien studies altijd het meest negatieve naar voren bracht, en dat vond ik wat eenzijdig. (*Opmerkingen van Güler Turan*)

**De voorzitter:** Vraagt nog iemand het woord? (*Neen*)

De bespreking is gesloten.

We zullen straks de stemmingen over de amendementen en de hoofdelijke stemmingen over de voorstellen van resolutie houden.

## **ROUWHULDE**

**De voorzitter:** Dames en heren, vorige week dinsdag, op 4 april 2016, overleed eresenator Roger De Wulf. Hij werd 87 jaar.

De heer Roger De Wulf zetelde als volksvertegenwoordiger en later als rechtstreeks verkozen senator voor het arrondissement Brussel van 1974 tot 1995 ook in onze assemblee. Hij was hier onder meer vast lid van de Commissie voor Taalwetgeving en Taalbescherming, van de Commissie voor Binnenlandse Aangelegenheden en Taaldecreeetgeving en van de Werkgroep Brussel en Vlaams-Brabant, nadien het Advies- en Overlegcomité voor Brussel en Vlaams-Brabant. De bevoegdheden van deze commissies sloten nauw aan bij zijn lange mandaat als burgemeester van Machelen.

In de Vlaamse Regering bekleedde hij van 1981 tot 1985 het ambt van gemeenschapsminister van Gezondheidsbeleid. Van 1988 tot 1992 was hij een tweede maal gemeenschapsminister, ditmaal van Tewerkstelling.

Mede namens u allen zal ik aan de familie onze rouwbetuigingen overmaken.

Mag ik u vragen enkele ogenblikken van stilte in acht te nemen ter nagedachtenis van eresenator Roger De Wulf?

– *De Vlaamse volksvertegenwoordigers nemen enkele ogenblikken stilte in acht.*

**ONTWERP VAN DECREET houdende instemming met de Euromediterrane luchtvaartovereenkomst tussen de Europese Unie, enerzijds, en de Regering van de Staat Israël, anderzijds, ondertekend in Luxemburg op 10 juni 2013**

– **663 (2015-2016) – Nrs. 1 en 2**

## **Hoofdelijke stemming**

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het ontwerp van decreet.

*Stemming nr. 1*

Ziehier het resultaat:

88 leden hebben aan de stemming deelgenomen;  
69 leden hebben ja geantwoord;  
19 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet aan. Het zal aan de Vlaamse Regering ter bekrachtiging worden overgezonden.

**VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Güler Turan, Tine Soens en John Crombez betreffende het Trans-Atlantisch Handels- en Investeringspartnerschap (TTIP) en de gevolgen ervan voor Vlaanderen – 273 (2014-2015) – Nrs. 1 en 2**

**Hoofdelijke stemming**

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het voorstel van resolutie.

*Stemming nr. 2*

Ziehier het resultaat:

91 leden hebben aan de stemming deelgenomen;  
21 leden hebben ja geantwoord;  
70 leden hebben neen geantwoord.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het voorstel van resolutie niet aan.

**VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Karl Vanlouwe, Ward Kennes, Rik Daems, Karim Van Overmeire, Johan Verstreken en Marc Hendrickx betreffende het Trans-Atlantisch Handels- en Investeringspartnerschap (TTIP) en de gevolgen voor Vlaanderen – 558 (2015-2016) – Nrs. 1 tot en met 4**

**Stemmingen over de amendementen**

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde zijn de stemmingen over de amendementen.

Aan de orde is de stemming over amendement nr. 6, van Tine Soens, Güler Turan en Wouter Vanbesien.

*Stemming nr. 3*

Ziehier het resultaat:

91 leden hebben aan de stemming deelgenomen;  
21 leden hebben ja geantwoord;  
70 leden hebben neen geantwoord.

Het amendement is niet aangenomen.

Aan de orde is de stemming over amendement nr. 7, van Tine Soens, Güler Turan en Wouter Vanbesien.

*Stemming nr. 4*

Ziehier het resultaat:

91 leden hebben aan de stemming deelgenomen;  
21 leden hebben ja geantwoord;  
70 leden hebben neen geantwoord.

Het amendement is niet aangenomen.

Aan de orde is de stemming over amendement nr. 8, van Tine Soens, Güler Turan en Wouter Vanbesien.

*Stemming nr. 5*

Ziehier het resultaat:

91 leden hebben aan de stemming deelgenomen;  
21 leden hebben ja geantwoord;  
70 leden hebben neen geantwoord.

Het amendement is niet aangenomen.

Aan de orde is de stemming over amendement nr. 9, van Tine Soens, Güler Turan en Wouter Vanbesien.

*Stemming nr. 6*

Ziehier het resultaat:

91 leden hebben aan de stemming deelgenomen;  
21 leden hebben ja geantwoord;  
70 leden hebben neen geantwoord.

Het amendement is niet aangenomen.

Aan de orde is de stemming over amendement nr. 10, van Tine Soens, Güler Turan en Wouter Vanbesien.

*Stemming nr. 7*

Ziehier het resultaat:

91 leden hebben aan de stemming deelgenomen;  
21 leden hebben ja geantwoord;  
70 leden hebben neen geantwoord.

Het amendement is niet aangenomen.

**Hoofdelijke stemming**

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het voorstel van resolutie.

*Stemming nr. 8*

Ziehier het resultaat:

91 leden hebben aan de stemming deelgenomen;  
64 leden hebben ja geantwoord;  
27 leden hebben neen geantwoord.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het voorstel van resolutie aan. De resolutie zal aan de Vlaamse Regering worden overgezonden.

**REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN**

**De voorzitter:** Dames en heren, hiermee zijn we aan het einde gekomen van onze werkzaamheden voor vandaag.

We komen opnieuw bijeen op woensdag 20 april 2016 om 14 uur.

De vergadering is gesloten.

*– De vergadering wordt gesloten om 19.01 uur.*

## **BIJLAGEN**

**Aanwezigheden****Aanwezig**

Imade Annouri, Björn Anseeuw, Caroline Bastiaens, Rob Beenders, Jan Bertels, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Ann Brusseel, Bart Caron, Vera Celis, Lode Ceyssens, An Christiaens, Cathy Coudyser, Guy D'haeseleer, Rik Daems, Johan Danen, Koen Daniëls, Sabine de Bethune, Piet De Bruyn, Mathias De Clercq, Herman De Croo, Jean-Jacques De Gucht, Dirk de Kort, Kurt De Loor, Ingeborg De Meulemeester, Marnic De Meulemeester, Jos De Meyer, Ortwin Depoortere, Jenne De Potter, Annick De Ridder, Jo De Ro, Gwenny De Vroe, Matthias Diependaele, Bart Dochy, Michel Doomst, Jan Durnez, Jelle Engelbosch, Martine Fournier, Caroline Gennez, Kathleen Helsen, Marc Hendrickx, Jan Hofkens, Michèle Hostekint, Yamila Idrissi, Chris Janssens, Sofie Joosen, Ward Kennes, Marino Keulen, Yasmine Kherbache, Kathleen Krekels, Renaat Landuyt, Jos Lantmeeters, Bert Maertens, Lieve Maes, Marius Meremans, Elisabeth Meuleman, An Moerenhout, Bert Moyaers, Bart Nevens, Katrien Partyka, Lydia Peeters, Jan Peumans, Ingrid Pira, Joris Poschet, Grete Remen, Els Robeyns, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Gwendolyn Rutten, Björn Rzoska, Hermes Sanctorum-Vandevoorde, Willem-Frederik Schiltz, Katia Segers, Willy Segers, Stefaan Sintobin, Nadia Sminate, Tine Soens, Ann Soete, Bart Somers, Valerie Taeldeman, Emmily Talpe, Bruno Tobback, Güler Turan, Wouter Vanbesien, Ludo Van Campenhout, Wilfried Vandaele, Steve Vandenberghe, Joris Vandenbroucke, Koen Van den Heuvel, Anke Van dermeersch, Kris Van Dijck, Miranda Van Eetvelde, Jan Van Esbroeck, Christian Van Eyken, Tom Van Grieken, Karl Vanlouwe, Paul Van Miert, Karim Van Overmeire, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Sabine Vermeulen, Peter Wouters, Herman Wynants.

**Afwezig met kennisgeving**

Andries Gryffroy, Francesco Vanderjeugd: ambtsverplichtingen;

Sonja Claes, Griet Coppé, Caroline Croo, Danielle Godderis-T'Jonck, Lies Jans, Vera Jans, Lorin Parys, Peter Persyn, Freya Saeys, Katrien Schryvers, Martine Taelman, Freya Van den Bossche, Elke Van den Brandt, Tine van der Vloet, Bart Van Malderen: door het Vlaams Parlement toegestane zending;

Lionel Bajart, Johan Verstreken: gezondheidsredenen;

Cindy Franssen: zwangerschapsverlof.

**Individuele stemmingen Vlaamse Volksvertegenwoordigers****Stemming nr.1:****JA-stemmen:**

Björn Anseeuw, Caroline Bastiaens, Robrecht Bothuyne, Vera Celis, Lode Ceyssens, An Christiaens, Cathy Coudyser, Guy D'haeseleer, Rik Daems, Koen Daniëls, Sabine de Bethune, Piet De Bruyn, Mathias De Clercq, Herman De Croo, Jean-Jacques De Gucht, Dirk de Kort, Ingeborg De Meulemeester, Marnic De Meulemeester, Jos De Meyer, Annick De Ridder, Jo De Ro, Gwenny De Vroe, Ortwin Depoortere, Matthias Diependaele, Bart Dochy, Jan Durnez, Jelle Engelbosch, Kathleen Helsen, Marc Hendrickx, Jan Hofkens, Chris Janssens, Sofie Joosen, Ward Kennes, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Jos Lantmeeters, Bert Maertens, Lieve Maes, Marius Meremans, Bart Nevens, Katrien Partyka, Lydia Peeters, Jan Peumans, Grete Remen, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Willem-Frederik Schiltz, Willy Segers, Stefaan Sintobin, Nadia Sminate, Ann Soete, Bart Somers, Valerie Taeldeman, Emmily Talpe, Ludo Van Campenhout, Koen Van den

Heuvel, Anke Van dermeersch, Miranda Van Eetvelde, Jan Van Esbroeck, Christian Van Eyken, Tom Van Grieken, Paul Van Miert, Karim Van Overmeire, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Wilfried Vandaele, Sabine Vermeulen, Peter Wouters, Herman Wynants

#### ONTHOUDINGEN:

Imade Annouri, Jan Bertels, Kurt De Loor, Caroline Gennez, Yasmine Kherbache, Renaat Landuyt, Elisabeth Meuleman, An Moerenhout, Ingrid Pira, Els Robeyns, Björn Rzoska, Hermes Sanctorum-Vandevoorde, Katia Segers, Tine Soens, Bruno Tobback, Güler Turan, Wouter Vanbesien, Steve Vandenberghe, Joris Vandenbroucke

#### Stemming nr.2:

##### JA-stemmen:

Imade Annouri, Jan Bertels, Kurt De Loor, Caroline Gennez, Yamila Idrissi, Yasmine Kherbache, Renaat Landuyt, Elisabeth Meuleman, An Moerenhout, Ingrid Pira, Els Robeyns, Björn Rzoska, Hermes Sanctorum-Vandevoorde, Katia Segers, Tine Soens, Bruno Tobback, Güler Turan, Christian Van Eyken, Wouter Vanbesien, Steve Vandenberghe, Joris Vandenbroucke

##### NEEN-stemmen:

Björn Anseeuw, Caroline Bastiaens, Robrecht Bothuyne, Vera Celis, Lode Ceyssens, An Christiaens, Cathy Coudyser, Guy D'haeseleer, Rik Daems, Koen Daniëls, Sabine de Bethune, Piet De Bruyn, Mathias De Clercq, Herman De Croo, Jean-Jacques De Gucht, Dirk de Kort, Ingeborg De Meulemeester, Marnic De Meulemeester, Jos De Meyer, Annick De Ridder, Jo De Ro, Gwenny De Vroe, Ortwin Depoortere, Matthias Diependaele, Bart Dochy, Jan Durnez, Jelle Engelbosch, Kathleen Helsen, Marc Hendrickx, Jan Hofkens, Chris Janssens, Sofie Joosen, Ward Kennes, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Jos Lantmeeters, Bert Maertens, Lieve Maes, Marius Meremans, Bart Nevens, Katrien Partyka, Lydia Peeters, Jan Peumans, Joris Poschet, Grete Remen, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Willem-Frederik Schiltz, Willy Segers, Stefaan Sintobin, Nadia Sminate, Ann Soete, Bart Somers, Valerie Taeldeman, Emmily Talpe, Ludo Van Campenhout, Koen Van den Heuvel, Anke Van dermeersch, Miranda Van Eetvelde, Jan Van Esbroeck, Tom Van Grieken, Paul Van Miert, Karim Van Overmeire, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Wilfried Vandaele, Karl Vanlouwe, Sabine Vermeulen, Peter Wouters, Herman Wynants

#### Stemming nr.3:

##### JA-stemmen:

Imade Annouri, Jan Bertels, Kurt De Loor, Caroline Gennez, Yamila Idrissi, Yasmine Kherbache, Renaat Landuyt, Elisabeth Meuleman, An Moerenhout, Ingrid Pira, Els Robeyns, Björn Rzoska, Hermes Sanctorum-Vandevoorde, Katia Segers, Tine Soens, Bruno Tobback, Güler Turan, Christian Van Eyken, Wouter Vanbesien, Steve Vandenberghe, Joris Vandenbroucke

##### NEEN-stemmen:

Björn Anseeuw, Caroline Bastiaens, Robrecht Bothuyne, Vera Celis, Lode Ceyssens, An Christiaens, Cathy Coudyser, Guy D'haeseleer, Rik Daems, Koen Daniëls, Sabine de Bethune, Piet De Bruyn, Mathias De Clercq, Herman De Croo, Jean-Jacques De Gucht, Dirk de Kort, Ingeborg De Meulemeester, Marnic De Meulemeester, Jos De Meyer, Annick De Ridder, Jo De Ro, Gwenny De Vroe,

Ortwin Depoortere, Matthias Diependaele, Bart Dochy, Jan Durnez, Jelle Engelbosch, Kathleen Helsen, Marc Hendrickx, Jan Hofkens, Chris Janssens, Sofie Joosen, Ward Kennes, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Jos Lantmeeters, Bert Maertens, Lieve Maes, Marius Meremans, Bart Nevens, Katrien Partyka, Lydia Peeters, Jan Peumans, Joris Poschet, Grete Remen, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Willem-Frederik Schiltz, Willy Segers, Stefaan Sintobin, Nadia Sminate, Ann Soete, Bart Somers, Valerie Taeldeman, Emmily Talpe, Ludo Van Campenhout, Koen Van den Heuvel, Anke Van dermeersch, Miranda Van Eetvelde, Jan Van Esbroeck, Tom Van Grieken, Paul Van Miert, Karim Van Overmeire, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Wilfried Vandaele, Karl Vanlouwe, Sabine Vermeulen, Peter Wouters, Herman Wynants

Stemming nr.4:

JA-stemmen:

Imade Annouri, Jan Bertels, Kurt De Loor, Caroline Gennez, Yamila Idrissi, Yasmine Kherbache, Renaat Landuyt, Elisabeth Meuleman, An Moerenhout, Ingrid Pira, Els Robeyns, Björn Rzoska, Hermes Sanctorum-Vandevoorde, Katia Segers, Tine Soens, Bruno Tobback, Güler Turan, Christian Van Eyken, Wouter Vanbesien, Steve Vandenberghe, Joris Vandenbroucke

NEEN-stemmen:

Björn Anseeuw, Caroline Bastiaens, Robrecht Bothuyne, Vera Celis, Lode Ceyssens, An Christiaens, Cathy Coudyser, Guy D'haeseleer, Rik Daems, Koen Daniëls, Sabine de Bethune, Piet De Bruyn, Mathias De Clercq, Herman De Croo, Jean-Jacques De Gucht, Dirk de Kort, Ingeborg De Meulemeester, Marnic De Meulemeester, Jos De Meyer, Annick De Ridder, Jo De Ro, Gwenny De Vroe, Ortwin Depoortere, Matthias Diependaele, Bart Dochy, Jan Durnez, Jelle Engelbosch, Kathleen Helsen, Marc Hendrickx, Jan Hofkens, Chris Janssens, Sofie Joosen, Ward Kennes, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Jos Lantmeeters, Bert Maertens, Lieve Maes, Marius Meremans, Bart Nevens, Katrien Partyka, Lydia Peeters, Jan Peumans, Joris Poschet, Grete Remen, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Willem-Frederik Schiltz, Willy Segers, Stefaan Sintobin, Nadia Sminate, Ann Soete, Bart Somers, Valerie Taeldeman, Emmily Talpe, Ludo Van Campenhout, Koen Van den Heuvel, Anke Van dermeersch, Miranda Van Eetvelde, Jan Van Esbroeck, Tom Van Grieken, Paul Van Miert, Karim Van Overmeire, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Wilfried Vandaele, Karl Vanlouwe, Sabine Vermeulen, Peter Wouters, Herman Wynants

Stemming nr.5:

JA-stemmen:

Imade Annouri, Jan Bertels, Kurt De Loor, Caroline Gennez, Yamila Idrissi, Yasmine Kherbache, Renaat Landuyt, Elisabeth Meuleman, An Moerenhout, Ingrid Pira, Els Robeyns, Björn Rzoska, Hermes Sanctorum-Vandevoorde, Katia Segers, Tine Soens, Bruno Tobback, Güler Turan, Christian Van Eyken, Wouter Vanbesien, Steve Vandenberghe, Joris Vandenbroucke

NEEN-stemmen:

Björn Anseeuw, Caroline Bastiaens, Robrecht Bothuyne, Vera Celis, Lode Ceyssens, An Christiaens, Cathy Coudyser, Guy D'haeseleer, Rik Daems, Koen Daniëls, Sabine de Bethune, Piet De Bruyn, Mathias De Clercq, Herman De Croo, Jean-Jacques De Gucht, Dirk de Kort, Ingeborg De Meulemeester, Marnic De Meulemeester, Jos De Meyer, Annick De Ridder, Jo De Ro, Gwenny De Vroe, Ortwin Depoortere, Matthias Diependaele, Bart Dochy, Jan Durnez, Jelle

Engelbosch, Kathleen Helsen, Marc Hendrickx, Jan Hofkens, Chris Janssens, Sofie Joosen, Ward Kennes, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Jos Lantmeeters, Bert Maertens, Lieve Maes, Marius Meremans, Bart Nevens, Katrien Partyka, Lydia Peeters, Jan Peumans, Joris Poschet, Grete Remen, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Willem-Frederik Schiltz, Willy Segers, Stefaan Sintobin, Nadia Sminate, Ann Soete, Bart Somers, Valerie Taeldeman, Emmily Talpe, Ludo Van Campenhout, Koen Van den Heuvel, Anke Van dermeersch, Miranda Van Eetvelde, Jan Van Esbroeck, Tom Van Grieken, Paul Van Miert, Karim Van Overmeire, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Wilfried Vandaele, Karl Vanlouwe, Sabine Vermeulen, Peter Wouters, Herman Wynants

Stemming nr.6:

JA-stemmen:

Imade Annouri, Jan Bertels, Kurt De Loor, Caroline Gennez, Yamila Idrissi, Yasmine Kherbache, Renaat Landuyt, Elisabeth Meuleman, An Moerenhout, Ingrid Pira, Els Robeyns, Björn Rzoska, Hermes Sanctorum-Vandevoorde, Katia Segers, Tine Soens, Bruno Tobback, Güler Turan, Christian Van Eyken, Wouter Vanbesien, Steve Vandenberghe, Joris Vandenbroucke

NEEN-stemmen:

Björn Anseeuw, Caroline Bastiaens, Robrecht Bothuyne, Vera Celis, Lode Ceyssens, An Christiaens, Cathy Coudyser, Guy D'haeseleer, Rik Daems, Koen Daniëls, Sabine de Bethune, Piet De Bruyn, Mathias De Clercq, Herman De Croo, Jean-Jacques De Gucht, Dirk de Kort, Ingeborg De Meulemeester, Marnic De Meulemeester, Jos De Meyer, Annick De Ridder, Jo De Ro, Gwenny De Vroe, Ortwin Depoortere, Matthias Diependaele, Bart Dochy, Jan Durnez, Jelle Engelbosch, Kathleen Helsen, Marc Hendrickx, Jan Hofkens, Chris Janssens, Sofie Joosen, Ward Kennes, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Jos Lantmeeters, Bert Maertens, Lieve Maes, Marius Meremans, Bart Nevens, Katrien Partyka, Lydia Peeters, Jan Peumans, Joris Poschet, Grete Remen, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Willem-Frederik Schiltz, Willy Segers, Stefaan Sintobin, Nadia Sminate, Ann Soete, Bart Somers, Valerie Taeldeman, Emmily Talpe, Ludo Van Campenhout, Koen Van den Heuvel, Anke Van dermeersch, Miranda Van Eetvelde, Jan Van Esbroeck, Tom Van Grieken, Paul Van Miert, Karim Van Overmeire, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Wilfried Vandaele, Karl Vanlouwe, Sabine Vermeulen, Peter Wouters, Herman Wynants

Stemming nr.7:

JA-stemmen:

Imade Annouri, Jan Bertels, Kurt De Loor, Caroline Gennez, Yamila Idrissi, Yasmine Kherbache, Renaat Landuyt, Elisabeth Meuleman, An Moerenhout, Ingrid Pira, Els Robeyns, Björn Rzoska, Hermes Sanctorum-Vandevoorde, Katia Segers, Tine Soens, Bruno Tobback, Güler Turan, Christian Van Eyken, Wouter Vanbesien, Steve Vandenberghe, Joris Vandenbroucke

NEEN-stemmen:

Björn Anseeuw, Caroline Bastiaens, Robrecht Bothuyne, Vera Celis, Lode Ceyssens, An Christiaens, Cathy Coudyser, Guy D'haeseleer, Rik Daems, Koen Daniëls, Sabine de Bethune, Piet De Bruyn, Mathias De Clercq, Herman De Croo, Jean-Jacques De Gucht, Dirk de Kort, Ingeborg De Meulemeester, Marnic De Meulemeester, Jos De Meyer, Annick De Ridder, Jo De Ro, Gwenny De Vroe, Ortwin Depoortere, Matthias Diependaele, Bart Dochy, Jan Durnez, Jelle Engelbosch, Kathleen Helsen, Marc Hendrickx, Jan Hofkens, Chris Janssens, Sofie

Joosen, Ward Kennes, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Jos Lantmeeters, Bert Maertens, Lieve Maes, Marius Meremans, Bart Nevens, Katrien Partyka, Lydia Peeters, Jan Peumans, Joris Poschet, Grete Remen, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Willem-Frederik Schiltz, Willy Segers, Stefaan Sintobin, Nadia Sminate, Ann Soete, Bart Somers, Valerie Taeldeman, Emmily Talpe, Ludo Van Campenhout, Koen Van den Heuvel, Anke Van dermeersch, Miranda Van Eetvelde, Jan Van Esbroeck, Tom Van Grieken, Paul Van Miert, Karim Van Overmeire, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Wilfried Vandaele, Karl Vanlouwe, Sabine Vermeulen, Peter Wouters, Herman Wynants

Stemming nr.8:

JA-stemmen:

Björn Anseeuw, Caroline Bastiaens, Robrecht Bothuyne, Vera Celis, Lode Ceyssens, An Christiaens, Cathy Coudyser, Rik Daems, Koen Daniëls, Sabine de Bethune, Piet De Bruyn, Mathias De Clercq, Herman De Croo, Jean-Jacques De Gucht, Dirk de Kort, Ingeborg De Meulemeester, Marnic De Meulemeester, Jos De Meyer, Annick De Ridder, Jo De Ro, Gwenny De Vroe, Matthias Diependaele, Bart Dochy, Jan Durnez, Jelle Engelbosch, Kathleen Helsen, Marc Hendrickx, Jan Hofkens, Sofie Joosen, Ward Kennes, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Jos Lantmeeters, Bert Maertens, Lieve Maes, Marius Meremans, Bart Nevens, Katrien Partyka, Lydia Peeters, Jan Peumans, Joris Poschet, Grete Remen, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Willem-Frederik Schiltz, Willy Segers, Nadia Sminate, Ann Soete, Bart Somers, Valerie Taeldeman, Emmily Talpe, Ludo Van Campenhout, Koen Van den Heuvel, Miranda Van Eetvelde, Jan Van Esbroeck, Paul Van Miert, Karim Van Overmeire, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Wilfried Vandaele, Karl Vanlouwe, Sabine Vermeulen, Peter Wouters, Herman Wynants

NEEN-stemmen:

Imade Annouri, Jan Bertels, Guy D'haeseleer, Kurt De Loor, Ortwin Depoortere, Caroline Gennez, Yamila Idrissi, Chris Janssens, Yasmine Kherbache, Renaat Landuyt, Elisabeth Meuleman, An Moerenhout, Ingrid Pira, Els Robeyns, Björn Rzoska, Hermes Sanctorum-Vandevoorde, Katia Segers, Stefaan Sintobin, Tine Soens, Bruno Tobback, Güler Turan, Anke Van dermeersch, Christian Van Eyken, Tom Van Grieken, Wouter Vanbesien, Steve Vandenberghe, Joris Vandembroucke